

378.12
ด 227 น
ว 3

บทบาทของหัวหน้าภาควิชาในวิทยาลัยครูกลุ่มภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ปริญญาโท

ของ

สำราญ สวนสวัสดิ์

21 เม.ย. 2536

เสนอต่อมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร
เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต
มีนาคม 2527

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

177543

บทบาทของหัวหน้าภาควิชาในวิทยาลัยครูกลุ่มภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

บทคัดย่อ

ของ

สำราญ สอนสวัสดิ์

เสนอต่อมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร

เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาค้นคว้าหลักสูตร

ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต

มีนาคม 2527

การศึกษาริวิจัยครั้งนี้มีความมุ่งหมาย เพื่อศึกษาเกี่ยวกับบทบาทที่คาดหวังของหัวหน้าภาควิชา และปัญหาอุปสรรคในการปฏิบัติตามบทบาทของหัวหน้าภาควิชาในวิทยาลัยครูตามความคิดเห็นของ ผู้บริหาร หัวหน้าภาควิชา และอาจารย์ในวิทยาลัยครูกลุ่มภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาท ที่คาดหวังของหัวหน้าภาควิชาในวิทยาลัยครู จำนวน 86 ข้อ แบบสอบถามที่ส่งไปจำนวน 442 ฉบับ ได้รับกลับคืนจำนวน 336 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 76.01 ผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย ผู้บริหาร 45 คน หัวหน้าภาควิชา 132 คน และอาจารย์ 159 คน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ F - Test และทศภาคความถี่

ผลจากการศึกษาริวิจัยพบว่า ผู้บริหาร หัวหน้าภาควิชา และอาจารย์ต่างก็มีความคาดหวัง ให้หัวหน้าภาควิชาในวิทยาลัยครูปฏิบัติบทบาทครบทุกด้านอยู่ในระดับสูง และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ปรากฏว่า ผู้บริหาร และอาจารย์มีความคิดเห็นตรงกันว่า หัวหน้าภาควิชาควรปฏิบัติบทบาทด้าน วิชาการมากที่สุดและควาปฏิบัติบทบาทด้านการ การเงินและบริหารทั่วไปรองลงไป ซึ่งขัดแย้ง กับความคิดเห็นของหัวหน้าภาควิชาที่มีความคิดเห็นว่า หัวหน้าภาควิชาควรปฏิบัติบทบาทด้านการ การเงิน และบริหารทั่วไปมากที่สุด และควรปฏิบัติบทบาทด้านวิชาการรองลงไป ส่วนบทบาท ด้านอื่น ๆ ผู้บริหาร หัวหน้าภาควิชา และอาจารย์มีความคิดเห็นว่าหัวหน้าภาควิชาควรปฏิบัติ เรียงตามลำดับจากมากไปหาน้อยดังนี้ บทบาทด้านบริหารบุคลากร บทบาทด้านบริการทางวิชาการ แก่ชุมชน และบทบาทด้านบริหารกิจการนักศึกษา และเมื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหาร หัวหน้าภาควิชา และอาจารย์ที่มีต่อบทบาทที่คาดหวังของหัวหน้าภาควิชาในแต่ละด้าน จะเห็นได้ว่า ผู้บริหารมีความคาดหวังต่อบทบาทของหัวหน้าภาควิชาด้านวิชาการสูงกว่าหัวหน้าภาควิชาและอาจารย์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และ .05 ตามลำดับ และผู้บริหารมีความคาดหวังต่อบทบาทของหัวหน้าภาควิชาด้านบริหารบุคลากรสูงกว่าหัวหน้าภาควิชา และอาจารย์อย่างมีนัยสำคัญ ทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนบทบาทด้านอื่นมีความคาดหวังไม่แตกต่างกัน สำหรับปัญหาและอุปสรรค ในการปฏิบัติบทบาทของหัวหน้าภาควิชาที่ประสบมาก ได้แก่ ยังไม่เข้าใจบทบาทของหัวหน้าภาควิชา อย่างแน่ชัด ขาดงบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ บุคลากรในภาควิชาไม่พอทำให้มีภาระการสอนมาก

หัวหน้าภาควิชาขาดความรู้ความสามารถเหมาะสมกับตำแหน่ง

ข้อเสนอแนะจากการศึกษาวิจัยครั้งนี้ คือ หัวหน้าภาควิชาในวิทยาลัยครูควรปฏิบัติบทบาท
ด้านวิชาการ และบทบาทด้านธุรการ การเงิน และบริหารทั่วไปควบคู่กันไป เพราะบทบาทด้าน
ธุรการ การเงิน และบริหารทั่วไป จะช่วยส่งเสริมและสนับสนุนให้บทบาทด้านวิชาการอันเป็น
ภาระหน้าที่หลักของสถาบันการฝึกหัดครูมีประสิทธิภาพสูงขึ้น

Roles of the Department Head in the Northeastern
Teachers' Colleges.

An Abstract

by

Samran Suansawat

Presented in partial fulfillment of the requirements
for the Master of Education degree
at Srinakharinwirot University
March 1984

The purpose of this study was to identify the roles of the Department Head in the Northeastern Teachers' Colleges as perceived by the administrators, the department heads and the faculty members.

A questionnaire of 86 items concerning the role expectation of the Head of the Department was sent to 442 subjects selected randomly. There were 336 responses, amounted to 76 per cents, comprising of 45 administrators, 132 department heads and 159 faculty members. Means and standard deviations were computed to appraise the role expectations and the analysis of variance was applied to test the statistical differences among the opinion of the three groups.

It was found that the three groups of respondents expressed high expectation on the role of the Head of the Department. It was also revealed that, in general, the opinion expressed by the administrators were similar to those expressed by the faculty members. Both administrators and faculty members indicated that the Head of the Department should take the academic roles more than the administrative roles. On the contrary, the department heads perceived their roles as administrative rather than academic. For the supporting roles, the priority of roles expressed by the three groups was in the following decreasing order. personnel administration, academic community services, and student affairs.

The analysis of variance indicated that the role expectation on academic area expressed by the administrators was statistical

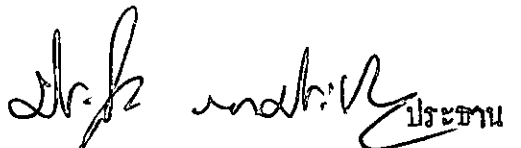
significantly higher than those expressed by the department heads and faculty members at .01 and .05 levels respectively. On the personnel administration, the role expectation expressed by the administrators was significantly higher than those expressed by both the department heads and faculty members at .05 level. There was no other statistical difference found on other area of roles.

Concerning problems and inhibiting factors in performing their roles, it was found that some of them, furthermore, were considered unqualified for the responsibility. Insufficient budget, lack of facilities, and heavy teaching loads were included as other relevant factors.

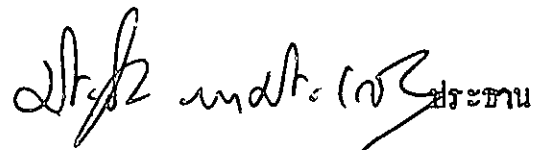
From this study, it was suggested that the administrative and academic roles should be equally practiced by the Head of the Department in Teachers' colleges. This was due to the fact that the former would support and promote the latter, rendering more efficiency to the academic role which was the main task of Teacher Training Institution.

คณะกรรมการที่ปรึกษาประจำตัวนิสิตและคณะกรรมการสอบได้พิจารณาปัญหานี้จน
จบเรียบร้อยแล้ว เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาการศึกษาหาบัณฑิต
ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

คณะกรรมการที่ปรึกษา

Mr. J. S. กรรมการ

คณะกรรมการสอบ

Mr. J. S. กรรมการ
/ศิวม่ง /ศิวต กรรมการ

ประกาศนุญการ

ปริญญาโทฉบับนี้สำเร็จลงได้ด้วยความช่วยเหลืออย่างดียิ่งจาก ผู้ช่วยศาสตราจารย์
ดร.ประจักษ์ รอดประเสริฐ อาจารย์ดร.โกวิท ประวาลพฤษย์ และอาจารย์ดร.เสาวนีย์
เสนาสุ ผู้วิจิตรขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูง

ขอขอบพระคุณอาจารย์ดร.สมสมัย บุญออน อาจารย์สถิตย์ กองคำ อาจารย์เจริญ
โชติพันธุ์ อาจารย์ทรงศักดิ์ ปุคคละนันท์ อาจารย์เอนก เทพสุรณกุล อาจารย์นพด
พลสวัสดิ์ และอาจารย์จิระรัตน์ คุณัตถาญจนกุล ที่ให้ความอนุเคราะห์ช่วยเหลือในการเก็บ
รวบรวมข้อมูล

และขอขอบพระคุณอาจารย์ดร.ชูศักดิ์ ชัมภลสิทธิ์ และผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านที่ได้กรุณาให้คำ
แนะนำในการแก้ไขปรับปรุงแบบสอบถาม การวิเคราะห์แบบสอบถาม มีส่วนช่วยให้ปริญญาโท
ฉบับนี้ สำเร็จลงได้ด้วยดี

สำราญ สวนสวัสดิ์

สารบัญ

บทที่

หน้า

1	บทนำ	1
	ภูมิหลัง	1
	ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า	3
	ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า	3
	ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า	3
	คำนิยามศัพท์เฉพาะ	4
2	เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	6
	บทนำของบุคคล	6
	บทบาทหัวหน้าภาควิชา	8
	เอกสารและงานวิจัยภายในประเทศ	10
	เอกสารและงานวิจัยต่างประเทศ	14
	สมมุติฐานในการศึกษาค้นคว้า	16
3	วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า	17
	กลุ่มตัวอย่าง	17
	เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า	17
	การสร้างเครื่องมือในการศึกษาค้นคว้า	18
	การเก็บรวบรวมข้อมูล	19
	สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล	20

4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	21
วิเคราะห์ความคิดเห็นของผู้บริหาร หัวหน้าภาควิชา และอาจารย์ ตอบหาของหัวหน้าภาควิชา	22
วิเคราะห์เปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหาร หัวหน้าภาควิชา และ อาจารย์ที่มีตอบหาของหัวหน้าภาควิชา	34
วิเคราะห์ปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะในการแก้ไขปัญหาในการปฏิบัติ บทบาทของหัวหน้าภาควิชา	42
5 สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	59
ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า	59
วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า	59
การวิเคราะห์ข้อมูล	59
สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูล	60
อภิปรายผล	70
ข้อเสนอแนะ	75
บรรณานุกรม	77
ภาคผนวก	82

บัญชีตาราง

ตาราง

หน้า

1	ตารางแสดงจำนวนแบบสอบถาม แยกตามกลุ่มตัวอย่าง	19
2	ความคิดเห็นของผู้บริหาร หัวหน้าภาควิชา และอาจารย์ผู้สอน บทบาทที่คาดหวังของหัวหน้าภาควิชา	22
3	ความคิดเห็นของผู้บริหาร หัวหน้าภาควิชา และอาจารย์ผู้สอน บทบาทที่คาดหวังของหัวหน้าภาควิชา คำนวณวิชาการ	23
4	ความคิดเห็นของผู้บริหาร หัวหน้าภาควิชา และอาจารย์ผู้สอน บทบาทที่คาดหวังของหัวหน้าภาควิชา คำนวณบริหารบุคลากร	25
5	ความคิดเห็นของผู้บริหาร หัวหน้าภาควิชา และอาจารย์ผู้สอน บทบาทที่คาดหวังของหัวหน้าภาควิชา คำนวณบริหารกิจการนักศึกษา	28
6	ความคิดเห็นของผู้บริหาร หัวหน้าภาควิชา และอาจารย์ผู้สอน บทบาทที่คาดหวังของหัวหน้าภาควิชา คำนวณบริการทางวิชาการแก่ชุมชน ...	30
7	ความคิดเห็นของผู้บริหาร หัวหน้าภาควิชา และอาจารย์ผู้สอน บทบาทที่คาดหวังของหัวหน้าภาควิชา คำนวณธุรการ การเงิน และบริหารทั่วไป	32
8	ค่าความแปรปรวนของคะแนนบทบาทที่คาดหวังของหัวหน้าภาควิชา ตามความคิดเห็นของผู้บริหาร หัวหน้าภาควิชา และอาจารย์	34
9	ค่าความแปรปรวนของคะแนนบทบาทที่คาดหวังของหัวหน้าภาควิชา ตามความคิดเห็นของผู้บริหาร หัวหน้าภาควิชา และอาจารย์ คำนวณวิชาการ	35

10	การทดสอบค่าเฉลี่ยรายคู่โดยวิธี S - Method ของ Scheffe'	36
11	ค่าความแปรปรวนของคะแนนแบบแผนที่คาดหวังของหัวหน้าภาควิชา ตามความคิดเห็นของผู้บริหาร หัวหน้าภาควิชา และอาจารย์ กำบริหารบุคลากร	37
12	การทดสอบค่าเฉลี่ยรายคู่โดยวิธี S - Method ของ Scheffe'	38
13	ค่าความแปรปรวนของคะแนนแบบแผนที่คาดหวังของหัวหน้าภาควิชา ตามความคิดเห็นของผู้บริหาร หัวหน้าภาควิชา และอาจารย์ กำบริหารกิจการนักศึกษา	39
14	ค่าความแปรปรวนของคะแนนแบบแผนที่คาดหวังของหัวหน้าภาควิชา ตามความคิดเห็นของผู้บริหาร หัวหน้าภาควิชา และอาจารย์ กำบริการทางวิชาการแก่ชุมชน	40
15	ค่าความแปรปรวนของคะแนนแบบแผนที่คาดหวังของหัวหน้าภาควิชา ตามความคิดเห็นของผู้บริหาร หัวหน้าภาควิชา และอาจารย์ กำธุรการ การเงิน และบริหารทั่วไป	41
16	ปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติงานของหัวหน้าภาควิชาตามความคิดเห็น ของผู้บริหาร กำวิชาการ	42
17	ปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติงานของหัวหน้าภาควิชา ตามความคิดเห็นของผู้บริหาร กำบริหารบุคลากร	43
18	ปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติงานของหัวหน้าภาควิชา ตามความคิดเห็นของผู้บริหาร กำบริหารกิจการนักศึกษา	44
19	ปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติงานของหัวหน้าภาควิชา ตามความคิดเห็นของผู้บริหาร กำบริการทางวิชาการแก่ชุมชน	45

20	ปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติงานของหัวหน้าภาควิชา ตามความคิดเห็นของผู้บริหาร คำนวณการ การเงิน และบริหารทั่วไป ..	46
21	ปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติงานของหัวหน้าภาควิชา ตามความคิดเห็นของหัวหน้าภาควิชา คำนวณการ	47
22	ปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติงานของหัวหน้าภาควิชาตามความคิดเห็นของ หัวหน้าภาควิชา คำนวณการบุคลากร	48
23	ปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติงานของหัวหน้าภาควิชาตามความคิดเห็นของ หัวหน้าภาควิชา คำนวณการกิจการนักศึกษา	49
24	ปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติงานของหัวหน้าภาควิชาตามความคิดเห็นของ หัวหน้าภาควิชา คำนวณการทางวิชาการแถมชน	50
25	ปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติงานของหัวหน้าภาควิชาตามความคิดเห็นของ หัวหน้าภาควิชา คำนวณการ การเงิน และบริหารทั่วไป	51
26	ปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติงานของหัวหน้าภาควิชาตามความคิดเห็นของ อาจารย์ คำนวณการ	52
27	ปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติงานของหัวหน้าภาควิชาตามความคิดเห็นของ อาจารย์ คำนวณการบุคลากร	54
28	ปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติงานของหัวหน้าภาควิชาตามความคิดเห็นของ อาจารย์ คำนวณการกิจการนักศึกษา	55
29	ปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติงานของหัวหน้าภาควิชาตามความคิดเห็นของ อาจารย์ คำนวณการทางวิชาการแถมชน	56
30	ปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติงานของหัวหน้าภาควิชาตามความคิดเห็นของ อาจารย์ คำนวณการ การเงิน และบริหารทั่วไป	57
31	ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม	84

บัญชีภาพประกอบ

ภาพประกอบ

หน้า

1	แสดงสำงานบริหารของกรรมการผู้จัดการ	9
---	--	---

ภูมิหลัง

การฝึกหัดครูของประเทศไทยได้เริ่มมาตั้งแต่ พ.ศ. 2435 เป็นต้นมา ในระยะเริ่มแรกได้ทำหน้าที่เพียงการผลิตครูระดับชั้นต้นเท่านั้น (อารี สันตทวี 2516 : 29) แต่หลังจากที่ได้ประกาศใช้พระราชบัญญัติวิทยาลัยครู พ.ศ. 2518 แล้ว มีผลทำให้สถานการณ์การฝึกหัดครูมีฐานะเป็นสถาบันอุดมศึกษาที่พัฒนาบทบาทขึ้นมาเป็นจัดการศึกษาสำหรับผู้ประกอบวิชาชีพชั้นสูงในระดับปริญญา เช่นเดียวกับวิชาชีพอื่นในลักษณะที่เรียกว่าการศึกษา (Teacher Education) (ทองอินทร์ วงศ์โสธร 2521 : 23) ปัญหาและภาระหน้าที่หลัก เช่นเดียวกับสถาบันอุดมศึกษาอื่น ๆ ได้แก่ บทบาทด้านการสอน การวิจัย การบริการทางวิชาการแก่สังคม และการถ่ายทอดศิลปวัฒนธรรม กงบาดรา 5 ของพระราชบัญญัติวิทยาลัยครูกล่าวว่า ให้วิทยาลัยครูเป็นสถานการศึกษาและวิจัย มีวัตถุประสงค์ให้การศึกษาวិชาการและผลิตครูถึงระดับปริญญาตรี ทำวิจัย ส่งเสริมวิชาชีพและวิยฐานะครู อาจารย์และเจ้าหน้าที่ผู้บริหารการศึกษา พัฒนาครูวงวัฒนธรรม และให้บริการทางวิชาการแก่สังคม (ราชกิจจานุเบกษา 2518 : 24) จากวัตถุประสงค์ดังกล่าวทำให้กรบการฝึกหัดครูและวิทยาลัยครูต้องมีหน้าที่หลักกากระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน 5 ประการ คือ

1. ทำหน้าที่ผลิตครูให้โรงเรียนและสถานศึกษาทั่วราชอาณาจักร
2. อบรมครูที่ขาดวิทยฐานะทางครู
3. ส่งเสริมอบรมครูประจำการ เพื่อปรับปรุงประสิทธิภาพ
4. ศึกษาค้นคว้าวิจัยเกี่ยวกับการฝึกหัดครู ตามนโยบายของรัฐบาลและกระทรวงศึกษาธิการ
5. ผลิตตำราประกอบการเรียนการสอน เพื่อประโยชน์แก่การศึกษาโดยส่วนรวม

(กรมการฝึกหัดครู 2524 : 11)

วิทยาลัยครูในประเทศไทยมีจำนวน 36 แห่ง แบ่งออกเป็นกลุ่มวิทยาลัยครู 6 กลุ่ม ตามสภาพภูมิประเทศ ได้แก่วิทยาลัยครูกลุ่มภาคเหนือ วิทยาลัยครูกลุ่มภาคกลาง วิทยาลัยครูกลุ่ม นครหลวง วิทยาลัยครูกลุ่มภาคตะวันออกเฉียงเหนือ วิทยาลัยครูกลุ่มภาคตะวันตก และวิทยาลัยครู กลุ่มภาคใต้ คำเป็นงานภายใต้พระราชบัญญัติเดียวกัน แก่อาจจะแตกต่างกันไปบ้างในรายละเอียด ตามสภาพลักษณะภูมิประเทศ สภาพสังคมและเศรษฐกิจ วิทยาลัยครูกลุ่มภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ประกอบด้วย วิทยาลัยครูอุบลราชธานี วิทยาลัยครูบุรีรัมย์ วิทยาลัยครูสุรินทร์ วิทยาลัยครูเลย วิทยาลัยครูมหาสารคาม วิทยาลัยครูนครราชสีมา วิทยาลัยครูสกลนคร และวิทยาลัยครูอุดรธานี รวม 8 แห่ง เป็นสถาบันการศึกษาที่มีส่วนสำคัญต่อการพัฒนาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ วิทยาลัยครู แต่ละแห่งมีอธิการคนหนึ่งเป็นผู้บังคับบัญชารับผิดชอบในการบริหาร และมีรองอธิการคนหนึ่งหรือหลายคนก็ได้ ทำหน้าที่ช่วยเหลือตามต่ออธิการจะมอบหมาย นอกจากนี้ยังมีหัวหน้าสำนักงานอธิการ หัวหน้าคณะวิชา หัวหน้าภาควิชา เป็นผู้บังคับบัญชาในสำนักงานอธิการ คณะวิชาและภาควิชา ตามลำดับ การที่สถาบันการศึกษาที่ผลิตครูจะสามารถปฏิบัติหน้าที่และภารกิจให้บรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ได้อย่างดี จำเป็นต้องอาศัยบุคลากรเจ้าหน้าที่ในวิทยาลัยครูทำงานประสานสัมพันธ์กัน ทุกฝ่ายต้องใช้ความรู้ความสามารถและความรับผิดชอบสูง ตลอดจนมีความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ ของแต่ละคนอย่างดี

หัวหน้าภาควิชาเป็นผู้บริหารที่สำคัญคนหนึ่ง มีความใกล้ชิดกับอาจารย์และนักศึกษา มากที่สุด ต้องปฏิบัติบทบาทและหน้าที่อย่างกว้างขวางเพื่อให้การบริหารงานในภาควิชาดำเนินไปได้ ด้วยดี ได้แก่บทบาทด้านวิชาการ การปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตร การบริหารบุคลากร การบริหาร งานธุรการและการเงิน ด้านกิจการนักศึกษา และบทบาทด้านการติดต่อสัมพันธ์กับชุมชน อาจกล่าว ได้ว่าหัวหน้าภาควิชาเป็นหน้าที่โดยตรงในการที่จะอำนวยความสะดวกให้วิทยาลัยครูปฏิบัติการให้บรรลุผลสำเร็จ ตามจุดมุ่งหมายอย่างสมบูรณ์ แต่เนื่องจากตำแหน่งหัวหน้าภาควิชาใน พระราชบัญญัติวิทยาลัยครู พ.ศ. 2518 ไม่ได้กำหนดบทบาทและความรับผิดชอบไว้อย่างชัดเจนแก่ประการใด ระบุแต่เพียงว่า ในภาควิชาให้หัวหน้าภาควิชาเป็นผู้บังคับบัญชารับผิดชอบเท่านั้น (ราชกิจจานุเบกษา 2518 : 34) ดังนั้นในการปฏิบัติงานจึงมักจะอาศัยแบบแผนหรือวิธีเก่า ๆ ที่เคยปฏิบัติติดต่อกันมา หรือไม่ก็ใช้

บุคคลิกลักษณะและความสามารถเฉพาะตัวในการแก้ไขปัญหาคำถามที่เกิดขึ้น ไม้มีรูปแบบที่แน่นอนตายตัว และบุคลากรแต่ละฝ่ายนับตั้งแต่ผู้บริหาร อาจารย์และเจ้าหน้าที่ต่างก็ไม่เข้าใจในบทบาทและหน้าที่ของหัวหน้าภาควิชาอย่างถูกต้องชัดเจน จึงมีผลทำให้การปฏิบัติงานภายในวิทยาลัยครูไม่สามารถดำเนินไปได้ด้วยดีเท่าที่ควร ดังนั้นจึงควรทำการศึกษารวบรวมปัญหาของหัวหน้าภาควิชาในวิทยาลัยครูกลุ่มภาคตะวันออกเฉียงเหนือขึ้น ผลจากการวิจัยจะเป็นประโยชน์ต่อการปรับปรุงประสิทธิภาพการทำงานให้ดีขึ้นต่อไป

ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า

1. เพื่อศึกษาบทบาทที่คาดหวังของหัวหน้าภาควิชาในวิทยาลัยครูตามความคิดเห็นของผู้บริหาร หัวหน้าภาควิชา และอาจารย์
2. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหาร หัวหน้าภาควิชา และอาจารย์ในวิทยาลัยครูที่มีต่อบทบาทที่คาดหวังของหัวหน้าภาควิชา
3. เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติบทบาทของหัวหน้าภาควิชา

ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า

ผลจากการศึกษาค้นคว้าจะช่วยให้หัวหน้าภาควิชา อาจารย์ และบุคลากรทุกฝ่ายภายในวิทยาลัยครูทราบและเข้าใจบทบาทหน้าที่ของหัวหน้าภาควิชามากขึ้น รวมทั้งทราบปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติบทบาทของหัวหน้าภาควิชาเพื่อเป็นแนวทางในการปรับปรุงแก้ไขต่อไป

ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า

1. ขอบเขตของเนื้อหา เป็นการศึกษาบทบาทที่คาดหวังของหัวหน้าภาควิชาในวิทยาลัยครู โดยจำแนกออกเป็นบทบาท 5 ด้าน ได้แก่ ด้านบริหารวิชาการ ด้านบริหารบุคลากร ด้านบริหารกิจกรรมนักศึกษา ด้านบริหารทางวิชาการแก่ชุมชน และด้านบริหารธุรการ การเงินและบริหารทั่วไป

2. กลุ่มตัวอย่าง ใช้ตัวอย่างในวิทยาลัยครูกลุ่มภาคตะวันออกเฉียงเหนือรวม 8 แห่ง แบ่งกลุ่มตัวอย่างออกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่กลุ่มผู้บริหาร ประกอบด้วย อธิการ รองอธิการ และหัวหน้าคณะวิชา กลุ่มหัวหน้าภาควิชา และกลุ่มอาจารย์

3. ตัวแปรที่ศึกษา

3.1 ตัวแปรต้น ได้แก่ตำแหน่งของกลุ่มตัวอย่าง คือผู้บริหาร หัวหน้าภาควิชา และอาจารย์

3.2 ตัวแปรตาม ได้แก่บทบาทที่คาดหวังของหัวหน้าภาควิชา ปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติบทบาทของหัวหน้าภาควิชา

คำนิยามศัพท์เฉพาะ

1. ผู้บริหาร หมายถึงอาจารย์ในวิทยาลัยครูที่ทำหน้าที่เป็นผู้บังคับบัญชารับผิดชอบในการบริหารงานตามพระราชบัญญัติวิทยาลัยครู พ.ศ. 2518 ได้แก่อธิการ รองอธิการและหัวหน้าคณะวิชา

2. หัวหน้าภาควิชา หมายถึงอาจารย์ในวิทยาลัยครูที่ได้รับแต่งตั้งให้เป็นผู้บังคับบัญชารับผิดชอบในภาควิชาตามพระราชบัญญัติวิทยาลัยครู พ.ศ. 2518

3. บทบาทของหัวหน้าภาควิชา หมายถึงหน้าที่และความรับผิดชอบที่ควรประพฤติและปฏิบัติของหัวหน้าภาควิชาในสถานการณ์ต่าง ๆ ที่สัมพันธ์กับบุคลากรทุกระดับในวิทยาลัยครู

3.1 บทบาทด้านวิชาการ หมายถึงบทบาทที่เกี่ยวข้องกับการสอน การนิเทศ การวางแผนโครงการเกี่ยวกับปรับปรุงการเรียนการสอน การวัดผลและประเมินผล การทำเอกสาร ตำรา การกำหนดแผนและวิชาเรียน การค้นคว้าวิจัย การเตรียมอุปกรณ์

3.2 บทบาทด้านบริหารบุคลากร หมายถึงบทบาทที่เกี่ยวข้องกับการจัดสรรอัตรา กำลังให้เหมาะสม การส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาคุณภาพและความรู้ความสามารถในการทำงาน การประสานสัมพันธ์ในหมู่บุคลากร การส่งเสริมขวัญและกำลังใจ การประเมินผลการปฏิบัติงาน เพื่อเสนอขอความดีความชอบของอาจารย์

3.3 บทบาทการบริหารกิจการนักศึกษา หมายถึงบทบาทที่เกี่ยวข้องกับนักศึกษา การส่งเสริมและสนับสนุนการวัดกิจกรรมต่าง ๆ ของนักศึกษา การให้บริการแนะแนว การให้บริการปรึกษาทั้งด้านส่วนตัวและด้านวิชาการ การให้ความรู้แก่นักศึกษา ตลอดจนงานวิจัย และการควบคุมดูแลความประพฤติและการปฏิบัติตัวของนักศึกษา

3.4 บทบาทการบริหารทางวิชาการแก่สังคมและชุมชน หมายถึงบทบาทที่เกี่ยวข้องกับหน่วยงานหรือบุคลากรภายนอก การจัดบริการให้ความรู้ทั่วไปและเผยแพร่ความรู้ทางวิชาการ แก่ครู อาจารย์ เจ้าหน้าที่ทางการศึกษาและประชาชนในชุมชน การจัดนิทรรศการเผยแพร่ทางวิชาการ ชมธรรมเนียบประเพณีต่าง ๆ

3.5 บทบาทการบริหารการเงินและการบริหารทั่วไป หมายถึงบทบาทที่เกี่ยวข้องกับการติดต่อประสานงานกับหน่วยงานอื่นทั้งภายในและภายนอกวิทยาลัย การจัดสรรงบประมาณ การวางแผนงานอาคารสถานที่ งานเกี่ยวกับสถิติข้อมูล ระเบียบการของทางราชการ การรักษารัฐสุกรรฐได้ ตลอดจนการปฏิบัติงานตามโครงการและนโยบายของวิทยาลัย

4. ปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติตามบทบาท หมายถึงปัญหา อุปสรรคและข้อขัดข้องหรือองค์ประกอบต่าง ๆ ที่ทำให้หัวหน้าภาควิชาไม่สามารถปฏิบัติหรือปฏิบัติตามบทบาทได้ไม่เป็นผลดีเท่าที่ควร เช่น ปัญหาค่าบริหาร งานงบประมาณ ค่านอาจารย์และเจ้าหน้าที่ ค่านขาดความรู้ความสามารถ ค่านเวลา ค่านส่วนตัว ฯลฯ

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

บทบาทของบุคคล

คำว่าบทบาทได้มีผู้ให้ความหมายไว้อย่างหลายประการ เช่น ฮาร์วิกเฮริสท์ และนูการ์เต็น (Harvighurst and Nugarten) ให้ความหมายว่า บทบาทหมายถึงแบบแผนพฤติกรรมที่เหมือน ๆ กันของบุคคลที่ดำรงตำแหน่งเดียวกัน แสดงถึงแบบแผนพฤติกรรมที่ผูกพันหรือขึ้นอยู่กับความคาดหวังของสมาชิกอื่นในสังคม (Harvighurst and Nugarten อ้างจาก Hoyle. 1969 : 6) และ ซาร์บิน (Sarbin) ได้ให้ความหมายไว้อย่างละเอียดคือ บทบาทหมายถึงพฤติกรรมของผู้ดำรงตำแหน่งหนึ่งตำแหน่งใดก็ตาม มักจะอาศัยความรู้ลึกลับนึกคิดและคาดคะเนว่า ผู้อื่นหวังที่จะให้ผู้ดำรงตำแหน่งนั้นปฏิบัติตัวอย่างไรเป็นแนวทาง ผู้ดำรงตำแหน่งใดนั้น มักจะสังเกตผู้ดำรงตำแหน่งอื่นแล้วจึงกำหนดบทบาทหน้าที่ของตนตามลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างตำแหน่ง การสังเกตและการคาดคะเนว่าผู้อื่นอยากให้ตนเองทำอย่างนั้น ไม่จำเป็นจะต้องตรงกับความต้องการที่แท้จริงของผู้อื่นเสมอไป ในกรณีที่คาดคะเนไม่ตรงกัน ผู้ดำรงตำแหน่งมักจะไม่สามารถใจต่อการดำเนินงานอย่างใดอย่างหนึ่งลงไป ความไม่สบายใจเช่นนี้มีผลกระทบกระเทือนต่อการปฏิบัติงานของผู้ดำรงตำแหน่งนั้น (Sarbin. 1959 . 229) ส่วนวิญญู สาธร ได้ให้ความเห็นเพิ่มเติมว่า บทบาทและหน้าที่ของบุคคลเป็นของคู่กัน ซึ่งจะกำหนดไว้ควบคู่กับตำแหน่งที่บุคคลนั้นได้รับ บทบาทและหน้าที่ในที่นี้ได้รวมไปถึงหน้าที่หรือเงื่อนไขที่ต้องกระทำและบรรดาสิทธิต่าง ๆ ที่ได้รับมาพร้อมกับตำแหน่ง สิทธิและหน้าที่ประจำตำแหน่งเกี่ยวพันกับสิทธิและหน้าที่ในตำแหน่งอื่นที่เกี่ยวข้องในแบบสังคมเดียวกัน (วิญญู สาธร 2512 : 7) นอกจากนี้ยังได้กล่าวเพิ่มเติมอีกว่า เกี่ยวกับบทบาทและหน้าที่เป็นความมุ่งหวัง (Expectation) ที่บุคคลอื่นมุ่งหวังว่า บุคคลในตำแหน่งใดตำแหน่งหนึ่งควรกระทำ หรือแสดงพฤติกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งออกมาในสถานการณ์อย่างหนึ่ง (วิญญู สาธร 2516 : 304) ซึ่งสอดคล้องกับความคิดเห็นของ เดวิส (Davis) ที่ได้กล่าวถึงความสัมพันธ์ระหว่างบทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบว่า ต้องกำหนดควบคู่กับตำแหน่งเสมอ และบทบาทความรับผิดชอบที่กำหนด

ไว้นี้ จะต้องเป็นที่รู้และเข้าใจกันระหว่างบุคคลที่ดำรงตำแหน่งเองกับบุคคลอื่นในส่วนที่เกี่ยวข้อง
(Davis. 1962 : 40)

ในเรื่องนี้เกี่ยวกับบทบาทนี้ ลินตัน (Linton) ได้ให้ทัศนะไว้ว่า บทบาทเป็นเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับฐานะตำแหน่งของบุคคล ลินตันเห็นว่าสังคมตั้งอยู่บนรากฐานของการปฏิบัติตอบโต้ของคนในสังคมนั้น ถ้าหากคนไม่มีการกระทำโต้ตอบแล้ว แนวความคิดในเรื่อง ฐานะตำแหน่งและบทบาทก็จะไม่เกิดขึ้น ฐานะตำแหน่งมีลักษณะเป็นนามธรรม เมื่อกล่าวถึงตำแหน่งใดตำแหน่งหนึ่งแล้ว จะต้องปีตำแหน่งอื่นที่เกี่ยวข้องทางทิศทางที่ เจน จะมีตำแหน่งผู้บังคับบัญชาได้ ถ้าไม่มีตำแหน่งผู้บังคับบัญชา ฐานะตำแหน่งไปใจทั่วกัน แต่เป็นผลรวมของสิทธิและหน้าที่ของคนที่จะดำรงตำแหน่งนั้นต้องปฏิบัติ ดังนั้น ฐานะตำแหน่งจึงขึ้นอยู่กับบุคคลจะเข้าไปสวมตำแหน่งนั้น ๆ (Linton. 1974 : 162 - 163) และนอกจากนี้ จิตยา สุวรรณขุ ได้สรุปเรื่องที่เกี่ยวข้องกับฐานะตำแหน่งสัมพันธ์กับสังคมไว้ดังนี้

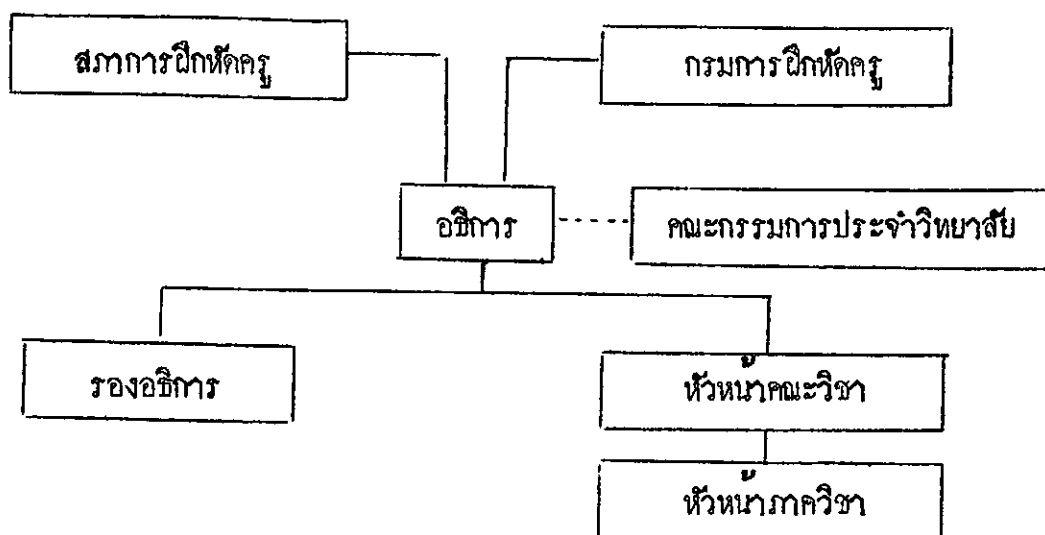
1. มีฐานะตำแหน่งอยู่จริงในทุกสังคม บุคคลก่อนที่สวมบุคคลจะเข้าไปครอง
2. ปิบทบาทที่ควรจะเป็นประจำอยู่ในแต่ละตำแหน่ง
3. วัฒนธรรม จนนธรรมนิยมประเพณีในสังคมนั้น ๆ เป็นส่วนหนึ่งในการกำหนดฐานะตำแหน่งและบทบาทที่ควรจะเป็น
4. การที่คนเราจะทราบถึงฐานะตำแหน่งและบทบาทนั้น จะได้มาจากสังคมนั้น (Socialization) ในสังคมนั้น
5. บทบาทที่ควรจะเป็นนั้น ไม่แน่นอนเสมอว่าจะเหมือนกับพฤติกรรมจริง ๆ ของคนที่ครองตำแหน่งนั้น (จิตยา สุวรรณขุ 2517 : 169)

จากแนวความคิดต่าง ๆ ที่กล่าวมาแล้ว อาจสรุปความหมายของบทบาทได้ว่า บทบาทหมายถึงแบบแผนหรือรูปแบบของพฤติกรรมที่แสดงออกมาตามตำแหน่งที่บุคคลได้รับ และการแสดงออกย่อมจะต้องผูกพันกันระหว่างความนึกของผู้ดำรงตำแหน่งเอง กับความคาดหวังของผู้อื่นที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับผู้นอกจากนี้บทบาทยังเป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องกับการใช้อำนาจหน้าที่และควารับผิดชอบด้วย นี่ก็คือ บทบาทจะมีความหมายแยกออกเป็น 2 ส่วน คือ

1. บทบาทที่นำมาพร้อมกับตำแหน่ง เมื่อบุคคลดำรงตำแหน่งใดแล้ว ก็จะต้องแสดงบทบาทตามอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบ รวมทั้งสิทธิหน้าที่ที่กำหนดไว้
2. บทบาทที่เป็นความคาดหวังของบุคคลที่เกี่ยวข้องที่คาดว่า บุคคลที่เข้าไปดำรงตำแหน่งนั้นจะต้องมีรูปแบบพฤติกรรมอย่างหนึ่ง ซึ่งจะตรงหรือไม่ตรงกับรูปแบบที่กำหนดไว้หรือไม่ก็ตาม ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับ เจตคติ ค่านิยม ประสบการณ์ การรับรู้ และการที่ได้รับการสั่งสอนอบรมมา (สุรพล พงศ์คำ 2522 : 19)

บทบาทของหัวหน้าภาควิชา

ตามพระราชบัญญัติวิทยาลัยครู พุทธศักราช 2518 ระบุให้วิทยาลัยครูเป็นส่วนของการบริหารในกรมการฝึกหัดครู กระทรวงศึกษาธิการ ดำเนินงานภายใต้กรมการฝึกหัดครู และในวิทยาลัยครูแต่ละแห่ง จะมีคณะกรรมการคณะหนึ่งทำหน้าที่ให้คำปรึกษา เรียกว่า คณะกรรมการประจำวิทยาลัยครู แต่ละวิทยาลัยครูจะมีอธิการคนหนึ่งเป็นผู้บังคับบัญชารับผิดชอบในการบริหารงาน และให้มีรองอธิการคนหนึ่งหรือหลายคน ทำหน้าที่ช่วยเหลือตามที่อธิการจะมอบหมาย นอกจากนี้ยังมีบุคคลอื่นที่ทำหน้าที่ในการบริหารงาน ได้แก่ หัวหน้าสำนักงานอธิการ หัวหน้าคณะวิชา และหัวหน้าภาควิชา เป็นผู้บังคับบัญชารับผิดชอบภายในสำนักงานอธิการ คณะวิชา และภาควิชาตามลำดับ สายงานบริหารของกรมการฝึกหัดครูสามารถแสดงให้เห็นชัดเจนได้ดังภาพประกอบ (Sippanondha and others. 1977 : 42)

ภาพประกอบ 1 แสดงสายงานบริหารของกรมการฝึกหัดครู

ในการบริหารงานภายในวิทยาลัยครูจะดำเนินไปได้ด้วยดีและบรรลุผลตามวัตถุประสงค์ จำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือของทุกฝ่าย นับตั้งแต่ผู้บริหารทุกระดับ คณะจารย์ และบุคลากร เจ้าหน้าที่ หัวหน้าภาควิชาเป็นบุคคลสำคัญคนหนึ่งที่มีหน้าที่ในการดำเนินงานโดยเฉพาะในภาควิชาต่าง ๆ นอกจากจะมีหน้าที่โดยตรงทางด้านการเรียนการสอน การพัฒนาหลักสูตรแล้ว หัวหน้าภาควิชายังจะต้องปฏิบัติหน้าที่ทางด้านการบริหาร งานบริการ งานธุรการ งานเกี่ยวกับนักศึกษา และงานด้านอื่น ๆ อีกเท่าที่จะได้รับมอบหมาย (ทิพย์วรรณ สุชีโมกษ์ 2518 : 5) และสิ่งที่ได้กล่าวไว้ตั้งแต่ต้นแล้วว่า ยังไม่ได้มีการกำหนดบทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบของหัวหน้าภาควิชาไว้ให้ชัดเจน ดังนั้น การปฏิบัติงานของหัวหน้าภาควิชาจึงมักจะประสบปัญหาและอุปสรรคทำให้ปฏิบัติงานไม่ได้ผลดีเท่าที่ควร ซึ่งเรื่องนี้ สมศรี ช่างนก ได้สรุปว่าปัญหาที่หัวหน้าภาควิชาที่ประสบก็คือ การดำเนินงานในภาควิชาไม่ค่อยได้ผลเต็มที่เพราะเกรงว่าจะทำงานท้าวทักกัน ทั้งนี้เนื่องจากผู้บริหารไม่ได้วางโครงงานเกี่ยวกับหน้าที่รับผิดชอบไว้ให้แน่นอน เวลาปฏิบัติงานในภาควิชาไม่น้อย เพราะมีภาระการสอนมาก และนอกจากนั้น อาจารย์ให้ความร่วมมือกันน้อยเพราะเห็น

ว่าหัวหน้าภาควิชาไม่มีอำนาจในการบังคับบัญชา (สมศรี ชำกนก 2513 : ง) ส่วนประมุข
 กุศลกร กล่าวว่ หัวหน้าภาควิชามักจะประสบกับปัญหาในด้านขาดงบประมาณ ขาดการประชุม
 วางแผนรวมงานกัน และหัวหน้าภาควิชามักจะมีงานพิเศษค้ำอื่น ๆ มากจึงไม่ค่อยมีเวลาได้ทำงาน
 ของภาควิชา (ประมุข กุศลกร 2516 : จ)

สำหรับชื่อตำแหน่งหัวหน้าภาควิชานี้ พนัส หันนาคินทร์กล่าวว่า ในภาษาไทยมีที่ใช้กัน
 อยู่หลายชื่อด้วยกัน ในโรงเรียนประถมศึกษาและมัธยมศึกษามักเรียกตำแหน่งนี้ว่า หัวหน้าสาขาวิชา
 หรือหัวหน้าหมวดวิชา ในวิทยาลัยและมหาวิทยาลัยมักเรียกว่าหัวหน้าแผนกวิชาหรือหัวหน้าภาควิชา
 ส่วนในภาษาอังกฤษมีใช้อยู่ 2 ความหมาย คือ Head of the Department และ
 Chairman of the Department แต่ถึงแม้ว่าจะมีการเรียกชื่อแตกต่างกันอย่างไรก็ตาม
 บทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบจะมีลักษณะคล้ายคลึงกัน จะแตกต่างกันไปบ้างเฉพาะส่วนละเอียด
 และขอบลัทย่อยเท่านั้น (พนัส หันนาคินทร์ 2512 : 56) ดังนั้นผู้วิจัยจึงหาการศึกษาค้นคว้าจาก
 เอกสารและงานวิจัยเกี่ยวกับบทบาทหัวหน้าภาควิชาและชื่ออื่นที่มีลักษณะงานคล้ายกัน

เอกสารและงานวิจัยภายในประเทศ

เนื่องจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับบทบาทหัวหน้าภาควิชาหลังการประกาศใช้
 พระราชบัญญัติวิทยาลัยครู พุทธศักราช 2518 ได้มีผู้จัดทำไว้โดยตรงมีน้อย จึงต้องศึกษาจาก
 เอกสารเก่าที่มีลักษณะใกล้เคียงกัน คู่มือการปฏิบัติงานของวิทยาลัยครูต่าง ๆ รวมทั้งงานวิจัย
 ในชื่ออื่นประกอบด้วย

เกี่ยวกับบทบาทหัวหน้าภาควิชานี้ แต่เดิมกรมการฝึกหัดครูได้เคยออกคำสั่งเรื่องการมอบ
 อำนาจให้หัวหน้าสถานศึกษาแต่งตั้งหัวหน้าหมวดวิชา โดยระบุหลักเกณฑ์ คุณสมบัติของผู้ดำรง
 ตำแหน่ง และได้กำหนดหน้าที่และความรับผิดชอบของหัวหน้าหมวดวิชาไว้ 13 ประการ ได้แก่
 การรับผิดชอบการสอนการวัดผล การควบคุมและเป็นที่ปรึกษาอาจารย์ในหมวดวิชา การประสาน
 งานกับหมวดวิชาอื่น ลงทะเบียนวิชาเรียน ปรับปรุงการสอน เสนอแนะและปรับปรุงหลักสูตร
 ส่งเสริมความรู้ความสามารถอาจารย์ ทำบัญชีวัสดุครุภัณฑ์ ไข้และรักษาอุปกรณ์การสอน แนะนำ

และสาธิตการสอน ทำการสอนรายวิชาต่าง ๆ จัดสรรงบประมาณ และการจัดกิจกรรมในหมวดวิชา (กรอบการฝึกหัดครู 2509 : 1 - 3)

บุญ แสงวงศ์ศักดิ์ ได้กล่าวถึงบทบาทและงานในหน้าที่ของหัวหน้าแผนกวิชาไว้ว่า หัวหน้าต้องทำหน้าที่คอยให้ความช่วยเหลือคณาวิชาการ แก้ไขปัญหาที่เกิดจากการปฏิบัติงาน และเนื่องจากงานวิชาการเป็นงานที่มีขอบเขตกว้างขวางมาก จึงต้องมีการเตรียมการหลายประการ ได้แก่

1. การเตรียมการก่อนเปิดภาคเรียน เช่นการจัดซื้ออุปกรณ์ การจัดตารางสอน การจัดชั้นเรียน เตรียมแบบเรียน

2. การนิเทศการสอน เช่น การปฐมนิเทศอาจารย์ใหม่ การชักชวนและทำความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตร การให้คำปรึกษา การแนะนำวิธีสอน

3. การควบคุมการสอน จัดเตรียมแบบพิมพ์ต่าง ๆ การจัดสอนแทนและสอนชดเชย

4. การเตรียมวัสดุอุปกรณ์การสอน

5. การอบรมแนะแนวนักเรียน

6. การวัดผลและประเมินผล

7. การจัดการชั้นธุรการ การประสานงาน

8. การประเมินผลการสอน การเสนอความคิดเห็นความชอบ

9. การส่งเสริมและสนับสนุนอาจารย์

10. การบริหารงานบุคคล

11. การให้รางวัลและการลงโทษ (บุญ แสงวงศ์ศักดิ์ 2515 : 10 - 20)

หัวหน้าภาควิชาจะต้องมีบทบาทและหน้าที่หลักในด้านการส่งเสริมและปรับปรุงการสอนในภาควิชา จีรพันธุ์ ศิริโชติ ได้สรุปไว้ดังนี้

1. เยี่ยมชั้นเรียนของอาจารย์ผู้สอนในภาควิชา

2. แลกเปลี่ยนความคิดเห็นและเทคนิคการสอน

3. ให้ความช่วยเหลืออาจารย์ในภาควิชา

4. ช่วยเหลือในด้านการจัดเอกสารและอุปกรณ์การสอน

5. ร่วมกับผู้สอนในการจัดระเบียบการประเมินผลการเรียน
6. จัดให้มีการสาธิตการสอน
7. จัดโปรแกรมเสริมทักษะและการสอนซ่อมเสริม
8. ส่งเสริมและสนับสนุนความก้าวหน้าของอาจารย์ผู้สอน
9. ศึกษาวิจัยงานของภาควิชา
10. ใส่ใจในปัญหาของผู้เรียน (จิรพันธุ์ กิริโชติ 2515 : 52 - 53)

จากการศึกษาวิจัยเรื่องบทบาทหัวหน้าภาควิชาภาษาไทยในวิทยาลัยครูของ ประยูทธ กุญสาคร สรุปได้ว่า หัวหน้าภาควิชาจะต้องรับผิดชอบงาน 11 งาน งานบางส่วนต้องทำด้วยตัวเอง แต่งานส่วนใหญ่จะต้องร่วมกับผู้อื่น และยังมีงานที่หัวหน้าภาควิชายังไม่ได้จัดทำได้แก่ งานนิเทศการสอนและปรับปรุงการสอน การควบคุมดูแลการสอน และการติดตามประเมินผลการปฏิบัติงานของอาจารย์ และผลการวิจัยสรุปไว้คว่าคุณภาพของงานด้านต่าง ๆ อยู่ในเกณฑ์พอใช้ (ประยูทธ กุญสาคร 2516 : 134 - 140)

ในการศึกษาวิจัยของ ทิพยวรรณ สุชีโมกษ์ ซึ่งเป็นเรื่องทำนองเดียวกัน แต่ศึกษาบทบาทหัวหน้าภาควิชาสังคมศึกษา การวิจัยสรุปได้ว่าคุณภาพของการปฏิบัติงานโดยเฉลี่ยแล้วอยู่ในเกณฑ์ดี งานส่วนใหญ่หัวหน้าต้องทำร่วมกับผู้อื่นเช่นเดียวกัน งานที่ยังไม่ได้จัดทำได้แก่ งานฝึกสอนของนักศึกษา และในการปฏิบัติงานมักจะประสบกับปัญหาหลายประการ (ทิพยวรรณ สุชีโมกษ์ 2518 : 106 - 113)

ในเรื่องของการปฏิบัติบทบาทหน้าที่ของหัวหน้าภาควิชาหลังการประกาศใช้พระราชบัญญัติวิทยาลัยครู พุทธศักราช 2518 แล้ว วิทยาลัยครูต่าง ๆ ได้พยายามจัดทำคู่มือการปฏิบัติงานไว้จากเอกสารแนะนำวิทยาลัยครู จันทระเกษมได้กำหนดบทบาทและหน้าที่ของหัวหน้าภาควิชาไว้ 10 ประการ คือ

1. เป็นผู้บังคับบัญชารับผิดชอบกิจการทุกด้านภายในภาควิชา
2. บทบาทหน้าที่ด้านการประสานงาน อำนวยความสะดวกและบริการด้านต่าง ๆ
3. ให้ความร่วมมือและประสานงานกับภาควิชาหรือหน่วยงานอื่น

4. วางแผนจัดทำโครงการปรับปรุงงานในภาควิชาทั้งระยะสั้นและระยะยาว
5. จัดทำงบประมาณประจำปี เพื่อเสนอหัวหน้าคณะวิชาและวิทยาลัย
6. บทบาทในการควบคุมดูแลด้านการเรียนการสอนและการประเมินผล
7. การควบคุมดูแลการปฏิบัติงานของอาจารย์ให้เป็นไปตามนโยบายของวิทยาลัย
8. สนับสนุนให้มีการพัฒนาบุคลากรและพัฒนางาน
9. พิจารณาและเสนอความดีความชอบอาจารย์ในภาควิชา
10. บทบาทหน้าที่อื่นที่ได้รับมอบหมายจากผู้บริหารระดับสูงกว่า (วิทยาลัยครูจันทระเกษม

2522 : 14 - 15)

ส่วนวิทยาลัยครูเชียงใหม่ได้รวบรวมและสรุปบทบาทของหัวหน้าภาควิชาไว้ 3 ด้านคือ

1. บทบาทด้านบริหาร ได้แก่การเป็นผู้บังคับบัญชาอาจารย์ ดูแลอำนวยความสะดวกในการปฏิบัติงาน ประเมินผลงานเพื่อพิจารณาความดีความชอบ จัดทำโครงการและงบประมาณประจำปี จัดซื้อและใช้พัสดุ และการร่วมเป็นกรรมการประจำคณะวิชา

2. บทบาทด้านวิชาการ ได้แก่การสำรวจรายวิชาเรียน การจัดทำตารางสอน จัดอาจารย์เข้าสอนรายวิชาต่าง ๆ จัดทำแผนการเรียนระยะยาว จัดทำและสนับสนุนอาจารย์หาเอกสารและตำราเรียนประกอบการสอน จัดนิเทศการสอนและการปฏิบัติงานของอาจารย์ เสนอแนะปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตร กำหนดเกณฑ์ในการประเมินผลการเรียน แนะนำและแนะแนวในการเรียน และการประสานงานการนิเทศการฝึกสอน

3. บทบาทด้านบริการทางวิชาการแก่ชุมชน ได้แก่การฝึกอบรมครูและบุคลากรทางการศึกษาประจำการ การให้บริการทางวิชาการแก่ชุมชนและท้องถิ่นในทุก ๆ ด้านตามความเหมาะสม (วิทยาลัยครูเชียงใหม่ 2522 : 1 - 2)

และจากการศึกษาวิจัยเรื่องงานในหน้าที่และความรับผิดชอบหัวหน้าภาควิชาในกลุ่มวิทยาลัยครูภาคกลางของ กรือรุณ อุทธีรงค์ สรุปได้ว่า หัวหน้าภาควิชาปฏิบัติงานจริงทำกว่าบทบาทที่คาดหวังในทุกด้าน และหัวหน้าภาควิชามักจะปฏิบัติงานด้านธุรการ การเงินและงานบริหารมากที่สุด ส่วนงานด้านวิชาการและงานบริหารบุคคลจัดทำในอันดับรองลงไป ผู้วิจัยยังได้สรุปคุณลักษณะ

ของหัวหน้าภาควิชาว่า เป็นผู้มีความรู้สูง มีมนุษยสัมพันธ์ดี มีความยุติธรรม เสียสละอดทน รักความก้าวหน้า ยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่นร่วมงาน มีความรับผิดชอบและมีความรู้ตรงตามสาขาวิชาของภาควิชา (ศรีอรุณ ฤทธิรงค์ 2523 : 8/57)

เอกสารและงานวิจัยต่างประเทศ

หัวหน้าภาควิชามีบทบาทและหน้าที่ที่สำคัญยิ่งต่อการบริหารงานด้านวิชาการ เรื่องที่เกี่ยวข้องกับหัวหน้าภาควิชานี้ แฮร์ริส (Harris) ได้สรุปบทบาทและหน้าที่ต้องกระทำภายในสถานศึกษาหลายประการ ดังนี้

1. การพัฒนาหลักสูตร วางโครงการสอน กำหนดตัวผู้สอนและพัฒนาคู่มือการสอน
2. การจัดเตรียมการเรียนการสอน จัดกลุ่มผู้เรียนและวางแผนการจัดชั้นเรียน
3. การสรรหาและคัดเลือกอาจารย์ให้เหมาะสมตามความสามารถ การจัดทำทะเบียนประวัติ ระเบียบสะสม การทดสอบบุคคล และการประเมินผลงานของอาจารย์
4. การจัดสวัสดิการ การอำนวยความสะดวกในการใช้อุปกรณ์
5. การจัดหาวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ มาใช้ประกอบการเรียนการสอน
6. การส่งเสริมให้มีการค้นคว้าความรู้ การพัฒนาคุณภาพของอาจารย์
7. การนิเทศอาจารย์ใหม่
8. การให้ความช่วยเหลืออาจารย์ในภาควิชาในด้านต่าง ๆ
9. การสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างสถานศึกษากับชุมชน
10. การประเมินผลการทำงานของภาควิชาประจำปี (Harris. 1963 : 63)

ส่วน นีกเลย์ และ ดีน (Neagley and Dean) ได้ให้ความสำคัญของหัวหน้าภาควิชามากและเห็นว่าหัวหน้าภาควิชาควรมีบทบาทคล้ายคลึงกับความเห็นของ แฮร์ริส และยังได้เสนอแนะเพิ่มเติมอีกว่า หัวหน้าภาควิชาต้องทำการสอนให้เป็นตัวอย่างที่ดี ต้องหมั่นเยี่ยมเยียนห้องเรียน ต้องสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ดี จัดหาวิทยากรแขนงต่าง ๆ จัดทัศนศึกษาเท่าที่มีโอกาส

ยอมรับส่งเสริมและให้กำลังใจแก่อาจารย์ที่มีความคิดริเริ่มในด้านการสอนและด้านอื่น จัดประชุมในภาคีชาวอย่างสม่ำเสมอ ช่วยเหลือและกระตุ้นให้มีการค้นคว้าวิจัย ช่วยเหลือในโปรแกรมการแนะแนว เป็นผู้ที่ตัดสินใจว่านักศึกษาควรจะเรียนวิชาใดในภาควิชา และช่วยให้ความสะดวกในการจัดกิจกรรมนอกหลักสูตร (Neagley and Dean. 1964 : 106 - 107)

สำหรับผลงานการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับบทบาทหัวหน้าภาควิชาในต่างประเทศได้มีผู้ศึกษาค้นคว้าไว้ดังนี้

เบอร์รี่ (Berry) แห่งมหาวิทยาลัยออลาบามา (Alabama) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่องบทบาทหัวหน้าภาควิชา โดยการสอบถามความคิดเห็นจากผู้บริหาร 50 คน และหัวหน้าภาควิชา 196 คน สรุปได้ว่า งานที่หัวหน้าภาควิชาควรทำมากได้แก่ การปรับปรุงการพัฒนาและการใช้หลักสูตร การเตรียมผู้เรียน การวางแผนดำเนินงานในภาควิชา และการจัดประชุมอาจารย์ งานที่ควรทำรองลงไปได้แก่ การจัดอาจารย์เข้าสอนแทน งานที่เกี่ยวข้องกับห้องสมุด การจัดหาวัสดุอุปกรณ์ งานกิจกรรมพิเศษ การจัดการวางเรียน การจัดชั้นเรียน การสังเกตการสอน ผู้ที่หาหน้าที่หัวหน้าภาควิชาจะต้องสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นและชุมชนได้ดี สามารถช่วยเหลือผู้เรียนในชั้นต่าง ๆ สามารถปรับปรุงการเรียนการสอน เข้าใจความต้องการของอาจารย์ และเป็นผู้ที่มีความสามารถในการเป็นผู้นำ และนอกจากนั้นผู้วิจัยยังได้เสนอแนะไว้อีกว่า ควรจะได้มีการกำหนดบทบาทของหัวหน้าภาควิชาไว้ให้ชัดเจน ควรมอบหมายงานการนิเทศและงานบริหารบางอย่าง จัดสรรงบประมาณให้ตามความเหมาะสม และควรจะให้อิสระในการดำเนินงานในภาควิชาตามที่เห็นสมควร (Berry. 1977 : 7421 A)

การวิจัยของ แบนส์ฟอร์ด (Bransford) ซึ่งได้ศึกษาบทบาทหัวหน้าภาควิชาของวิทยาลัยในรัฐเท็กซัส (Texas) โดยการถามความคิดเห็นจากหัวหน้าภาควิชา 133 คน อาจารย์ 121 คน และศึกษานิเทศก์ 36 คน เกี่ยวกับงาน 3 ด้าน ได้แก่ งานบริหารทั่วไป งานเกี่ยวกับการบริหารบุคคลในภาควิชา และงานเกี่ยวกับกิจการนักศึกษา สรุปได้ว่าความเห็นเกี่ยวกับบทบาทที่เป็นจริงและบทบาทในอุดมคติแตกต่างกันทุกด้าน ทุกกลุ่มตัวอย่างเห็นว่าหัวหน้าภาควิชาปฏิบัติงานด้านการบริหารทั่วไปมากกว่าด้านอื่น และต่างก็ยอมรับว่าตำแหน่งหัวหน้าภาควิชามีความสำคัญและจำเป็นยิ่งต่อการบริหารงาน (Bransford. 1977 : 2438A)

การวิจัยของ คาร์เนกี (Carnegie) แห่งมหาวิทยาลัยมิชิแกน (Michigan) ได้ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับความคาดหวังในบทบาทของหัวหน้าภาควิชา โดยการถามความคิดเห็นจากกลุ่มตัวอย่าง 3 กลุ่ม ได้แก่ ผู้บริหาร หัวหน้าภาควิชา และคณาจารย์เกี่ยวกับพฤติกรรมของหัวหน้าภาควิชาที่แสดงออกมากับพฤติกรรมที่ต้องการในการปฏิบัติงาน 6 ด้าน สรุปได้ว่า มีความแตกต่างกันระหว่างพฤติกรรมทั้งสองด้านและความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยได้เสนอแนะไว้ว่า ควรจะให้มีการระบุบทบาทของหัวหน้าภาควิชาให้เป็นพฤติกรรมที่เห็นชัด เพื่อสะดวกในการประเมินผลการทำงาน ทำให้การสรรหาและคัดเลือกหัวหน้าภาควิชาได้เหมาะสมยิ่งขึ้น และยังเป็นประโยชน์ต่อการพิจารณาเลื่อนขั้นตำแหน่งและเงินเดือนอีกด้วย (Carnegie. 1977 : 7424-7425A)

ส่วนการวิจัยของ คอร์เน็ตต์ (Cornett) เกี่ยวกับการประเมินผลการปฏิบัติงานของหัวหน้าภาควิชาของวิทยาลัยในรัฐมิสซูรี (Missouri) ศึกษาจากกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ หัวหน้าภาควิชา คณบดีฝ่ายวิชาการ และอาจารย์ สรุปได้ว่ากลุ่มตัวอย่างประเมินผลบทบาทของหัวหน้าภาควิชาแตกต่างกันในบางด้าน และผู้วิจัยได้เสนอแนะไว้ว่า หัวหน้าภาควิชาจะต้องมีบทบาทด้านการติดต่อกับอาจารย์และฝ่ายบริหาร การปรับปรุงหลักสูตรการเรียนการสอน การนิเทศงานและสรรหาอัตราว่าง ส่งเสริมความสัมพันธ์ในหมู่อาจารย์ ให้คำปรึกษาแก่นักศึกษาทั้งด้านส่วนตัวและด้านวิชาการ และต้องติดต่อกับชุมชนด้วย (Cornett. 1978 : 5815-5816A)

สมมุติฐานในการศึกษาค้นคว้า

ความคิดเห็นของผู้บริหาร หัวหน้าภาควิชา และอาจารย์ที่มีต่อบทบาทที่คาดหวังของหัวหน้าภาควิชาในวิทยาลัยครูแตกต่างกัน

บทที่ 3

วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า

กลุ่มตัวอย่าง

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วย ผู้บริหาร หัวหน้าภาควิชา และอาจารย์ ในวิทยาลัยครูกลุ่มภาคตะวันออกเฉียงเหนือรวม 8 แห่ง ได้แก่ วิทยาลัยครูอุดรธานี วิทยาลัยครูสกลนคร วิทยาลัยครูเลย วิทยาลัยครูอุบลราชธานี วิทยาลัยครูมหาสารคาม วิทยาลัยครูบุรีรัมย์ วิทยาลัยครูนครราชสีมา วิทยาลัยครูสุรินทร์ จำนวนตัวอย่าง 442 คน จำแนกได้ดังนี้

1. กลุ่มผู้บริหาร ประกอบด้วย อธิการ รองอธิการ และหัวหน้าคณะวิชา โดยการเลือกประชากรทั้งหมด จำนวน 56 คน
2. กลุ่มหัวหน้าภาควิชา โดยการเลือกประชากรทั้งหมด จำนวน 200 คน
3. กลุ่มอาจารย์ เลือกกลุ่มตัวอย่างมาร้อยละ 25 ของแต่ละวิทยาลัยโดยวิธีสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) จำนวน 186 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถาม แบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้
ตอนที่หนึ่ง เป็นข้อมูลส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม
ตอนที่สอง เป็นแบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทที่คาดหวังของหัวหน้าภาควิชาในวิทยาลัยครูกลุ่มภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยการตอบ 2 แบบ คือ

แบบที่ 1 เป็นแบบสอบถามความคิดเห็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) มีน้ำหนักคะแนนให้ตอบ 5 ช่วงคะแนนตามแบบของ ลิเคิร์ท (Likert) มีข้อความเกี่ยวกับบทบาทที่คาดหวังของหัวหน้าภาควิชา 5 ด้าน จำนวน 86 ข้อ ดังนี้

1. บทบาทคณิศาการ	19	ข้อ
2. บทบาทคณิศาบริหารบุคลากร	20	ข้อ
3. บทบาทคณิศาบริหารกิจการนักศึกษา	15	ข้อ
4. บทบาทคณิศาบริการทางวิชาการแก่ชุมชน	17	ข้อ
5. บทบาทคณิศาธุรการ การเงินและบริหารทั่วไป	15	ข้อ

ทั้งนี้ แบบสอบถามแต่ละข้อให้มีความคิดเห็นเป็น 5 ช่วง โดยกำหนดน้ำหนักคะแนนแต่ละช่วงตามวิธีน้ำหนักสมมุติ (Arbitrary Weighting) จาก 0 - 4 ตามลำดับ และให้คะแนนแต่ละตัวมีความหมาย ดังนี้

คะแนน 0	หมายถึง	บทบาทที่ไม่ควรมีการปฏิบัติ
คะแนน 1	หมายถึง	บทบาทที่ควรปฏิบัติน้อยที่สุด
คะแนน 2	หมายถึง	บทบาทที่ควรปฏิบัติค่อนข้างน้อย
คะแนน 3	หมายถึง	บทบาทที่ควรปฏิบัติค่อนข้างมาก
คะแนน 4	หมายถึง	บทบาทที่ควรปฏิบัติมากที่สุด

แบบที่ 2 เป็นแบบสอบถามลักษณะปลายเปิด (Open - ended) ใหญ่ตอบสนองปัญหาอุปสรรคในการปฏิบัติบทบาทของหัวหน้าภาควิชา และเสนอแนะแนวทางแก้ไขปัญหา

การสร้างเครื่องมือในการศึกษาค้นคว้า

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเป็นขั้น ๆ ดังนี้

1. ทำการศึกษาค้นคว้าเบื้องต้น (Preliminary Study) เกี่ยวกับบทบาทหัวหน้าภาควิชาจากเอกสาร คู่มือการปฏิบัติงาน การสัมภาษณ์ และผลงานวิจัยทั้งในประเทศและต่างประเทศ
2. ศึกษาค้นคว้าวิธีการสร้างแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า
3. ลงมือสร้างเครื่องมือเพื่อนำมาใช้ในการศึกษาวิจัย
4. นำเครื่องมือที่สร้างขึ้นมาให้ผู้เชี่ยวชาญ หัวหน้าคณะวิชา หัวหน้าภาควิชา และอาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบ และนำไปทดลอง (Try out) กับอาจารย์ในวิทยาลัยครูอุตรดิตถ์

จำนวน 40 คน เพื่อหาคุณภาพของแบบสอบถาม แล้วทำการปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสมอีกครั้งหนึ่ง จึงนำไปใช้เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างสำหรับการศึกษาวิจัย

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการติดต่อขอหนังสือแนะนำตัวจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทร-วิโรฒ เพื่อขอความสะดวกในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากวิทยาลัยครูกลุ่มภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ทั้ง 8 แห่ง โดยมอบให้ตัวแทนแต่ละวิทยาลัยครูเป็นผู้เก็บและรวบรวมให้ จำนวนแบบสอบถามที่ส่งไปจำนวน 442 ชุด ได้รับกลับคืนมาจำนวน 336 ชุด คิดเป็นร้อยละ 76.01 มีรายละเอียดดังตาราง

ตาราง 1 แสดงจำนวนแบบสอบถามที่ส่งไปและได้รับคืน จำแนกตามกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่าง	จำนวนที่ส่ง	จำนวนที่ได้รับ	คิดเป็นร้อยละ
ผู้บริหาร	56	45	80.35
หัวหน้าภาควิชา	200	132	66.00
อาจารย์	186	159	85.48
รวม	442	336	76.01

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. หากการวัดคะแนนเฉลี่ยความคิดเห็นของผู้บริหาร หัวหน้าภาควิชา และอาจารย์ที่ประกอบหน้าที่ภาคหวั่งของหัวหน้าภาควิชาในวิทยาคัยกรเป็นรายค้ำรวม 5 ค้ำน หากการวัดคะแนนเฉลี่ยรวมหมดทุกค้ำน และหากการวัดคะแนนเฉลี่ยเป็นรายข้อรวม 86 ข้อ โดยการคำนวณหาค่าเฉลี่ยเลขคณิต (Arithmetic Mean) แล้วจึงนำการวัดคะแนนเฉลี่ยที่คำนวณได้มาเปรียบเทียบกัเกณฑ์ที่ก้ังไว้ (Best, 1970 : 204 - 208) ดังนี้

- คะแนนเฉลี่ย 0.00 - 0.49 มีความคาดหวังต่ำที่สุด
- คะแนนเฉลี่ย 0.50 - 1.49 มีความคาดหวังต่ำ
- คะแนนเฉลี่ย 1.50 - 2.49 มีความคาดหวังปานกลาง
- คะแนนเฉลี่ย 2.50 - 3.49 มีความคาดหวังสูง
- คะแนนเฉลี่ย 3.50 - 4.00 มีความคาดหวังสูงที่สุด

2. ใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวน (Analysis of Varience) เพื่อทดสอบสมมุติฐาน โดยการเปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยซึ่งมากกว่า 2 กลุ่ม โดยใช้

F - test ของ Winer

3. ใช้วิธีการทดสอบตามวิธี S - Method ของ Scheffe' เพื่อตรวจสอบความแตกต่างเป็นรายกลุ่ม

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แบ่งการวิเคราะห์ออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

1. วิเคราะห์ภาวะกีดกันของผู้บริหาร หัวหน้าภาควิชา และอาจารย์ที่มีต่อบทบาทที่คาดหวังของหัวหน้าภาควิชาในวิทยาลัยครู
2. วิเคราะห์เปรียบเทียบความกีดกันของผู้บริหาร หัวหน้าภาควิชา และอาจารย์ที่มีต่อบทบาทที่คาดหวังของหัวหน้าภาควิชาในวิทยาลัยครู
3. วิเคราะห์ปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะในการแก้ไขปัญหาลดอุปสรรคในการปฏิบัติบทบาทของหัวหน้าภาควิชาในวิทยาลัยครู

ตอนที่ 1 วิเคราะห์ความคิดเห็นของผู้บริหาร หัวหน้าภาควิชา และอาจารย์ที่มีต่อ
บทบาทที่คาดหวังของหัวหน้าภาควิชาในวิทยาลัยครู

ตาราง 2 ความคิดเห็นของผู้บริหาร หัวหน้าภาควิชา และอาจารย์ที่มีต่อบทบาทที่คาดหวังของ
หัวหน้าภาควิชา

บทบาทของหัวหน้าภาควิชา	ผู้บริหาร		หัวหน้าภาควิชา		อาจารย์	
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.
บทบาทด้านวิชาการ	3.57	0.62	3.32	0.77	3.36	0.79
บทบาทด้านบริหารบุคลากร	3.42	0.75	3.19	0.91	3.19	0.92
บทบาทด้านบริหารกิจการนักศึกษา	3.14	0.86	2.92	0.97	3.01	0.93
บทบาทด้านบริการทางวิชาการแก่ชุมชน	3.22	0.77	3.04	0.89	3.12	0.85
บทบาทด้านธุรการ การเงินและบริหารทั่วไป	3.52	0.72	3.33	0.81	3.30	0.84
รวม	3.38	0.76	3.17	0.89	3.20	0.88

จากตาราง 2 สรุปได้ว่า ผู้บริหารวิทยาลัยครูกลุ่มภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีความ
คาดหวังในบทบาทของหัวหน้าภาควิชาโดยรวมอยู่ในระดับสูง เมื่อวิเคราะห์เป็นรายด้าน ปรากฏ
ว่า ผู้บริหารวิทยาลัยครูมีความคาดหวังในบทบาทหัวหน้าภาควิชาด้านวิชาการ และด้านธุรการ
การเงิน และบริหารทั่วไป อยู่ในระดับสูงที่สุด ส่วนบทบาทด้านบริหารบุคลากร บทบาทด้าน
บริหารกิจการนักศึกษา และบทบาทด้านบริการทางวิชาการแก่ชุมชนอยู่ในระดับสูง

หัวหน้าภาควิชา และอาจารย์ในวิทยาลัยครูกลุ่มภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีความคาดหวัง
ในบทบาทหัวหน้าภาควิชาโดยรวมอยู่ในระดับสูง เมื่อวิเคราะห์เป็นรายด้านแล้ว หัวหน้าภาควิชา
และอาจารย์ ต่างก็มีความคาดหวังในบทบาทหัวหน้าภาควิชาทุกด้านอยู่ในระดับสูง

ตาราง 3 ความเห็นของผู้บริหาร หัวหน้าภาควิชา และอาจารย์ในวิทยาลัยครูกลุ่ม ากตะวันออก
เจียงเหนือที่มีต่อบทบาทที่คาดหวังของหัวหน้าภาควิชา กณิชากร

บทบาทของหัวหน้าภาควิชา	ผู้บริหาร		หัวหน้าภาควิชา		อาจารย์	
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.
1. ควบคุมดูแลการสอนของอาจารย์ในภาควิชา	3.90	0.36	3.28	0.70	3.24	0.84
2. เป็นผู้แนะและสนับสนุนให้อาจารย์ในภาควิชา เขียนตำราเอกสารคู่มือประกอบการสอน	3.77	0.42	3.64	0.51	3.61	0.67
3. เป็นผู้แนะและส่งเสริมให้อาจารย์เขียน บทความทางวิชาการลงในวารสารต่าง ๆ	3.43	0.58	3.25	0.73	3.32	0.69
4. ร่วมมือกับอาจารย์ทำการศึกษาค้นคว้าหา ความรู้ด้านเทคนิควิธีสอนใหม่ๆ มาใช้สอน	3.56	0.58	3.52	0.63	3.53	0.67
5. ดำเนินการสำรวจรายวิชาต่าง ๆ ที่จะเปิด สอนในแต่ละภาคเรียน	3.79	0.46	3.55	0.59	3.57	0.65
6. ดำเนินการจัดทำตารางสอนของภาควิชา โดยร่วมมือกับฝ่ายวิชาการของวิทยาลัย	3.36	0.83	3.12	1.04	3.19	0.99
7. ร่วมมือกับอาจารย์ในการวางแผนและจัดทำ โครงการพัฒนาวิชาการภายในภาควิชา	3.86	0.34	3.68	0.55	3.66	0.60
8. เป็นผู้แนะและริเริ่มในการใช้วิธีการสอนและ เทคโนโลยีมาใช้ในการเรียนการสอน	3.68	0.51	3.48	0.64	3.42	0.74
9. เป็นที่ปรึกษาอาจารย์เกี่ยวกับปัญหาทาง หลักสูตรและการเรียนการสอน	3.72	0.49	3.41	0.72	3.44	0.73
10. สรรพหุและแนะนำการสอนแก่อาจารย์	3.09	0.85	2.44	1.07	2.61	1.07

ตาราง 3 (ต่อ)

บทบาทของหัวหน้าภาควิชา	ผู้บริหาร		หัวหน้าภาควิชา		อาจารย์	
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.
11. ทำการศึกษาริขัยและสนับสนุนช่วยเหลือ อาจารย์ในภาควิชาศึกษาริขัยในสาขาวิชาที่ เกี่ยวข้อง	3.25	0.71	2.97	0.87	3.19	0.83
12. ให้งานร่วมมือประสานงานและส่งเสริมให้ มีการจัดกิจกรรมทางวิชาการขึ้น	3.68	0.47	3.46	0.62	3.55	0.65
13. ดำเนินการปรับปรุงเนื้อหาสาระของรายวิชา โดยร่วมมือกับอาจารย์ในภาควิชา	3.56	0.58	3.46	0.62	3.41	0.72
14. ประชุมปรึกษาหารือเพื่อกำหนดเกณฑ์การ ประเมินผลและควบคุมดูแลให้การประเมินผล เป็นไปตามเกณฑ์และระเบียบที่วางไว้	3.72	0.45	3.37	0.68	3.38	0.72
15. ดำเนินการจัดนิทรรศการและแสดงผลงาน ของภาควิชาในโอกาสต่าง ๆ	3.45	0.66	3.28	0.68	3.33	0.73
16. ร่วมมือและประสานงานกับภาควิชาต่าง ๆ เพื่อปรับปรุงคุณภาพการเรียนการสอน	3.52	0.76	3.25	0.68	3.33	0.67
17. จัดห้องปฏิบัติการหลักสูตรการเรียนการสอน เพื่อส่งเสริมวิชาการของภาควิชา	3.27	0.75	3.19	0.80	3.22	0.77
18. ร่วมมือกับอาจารย์จัดหา วิเคราะห์และสร้าง ธนาคารข้อสอบใช้ในภาควิชา	3.56	0.54	3.27	0.77	3.26	0.79
19. ติดตามความเคลื่อนไหวและความก้าวหน้า ทางวิชาการมาเผยแพร่ในภาควิชา	3.63	0.53	3.47	0.64	3.51	0.64
รวม	3.57	0.62	3.32	0.77	3.36	0.79

จากตาราง 3 สรุปได้ว่า ผู้บริหารวิทยาลัยครูกลุ่มภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีความคาดหวังในบทบาทของหัวหน้าภาควิชา คำนวณการโดยรวม อยู่ในระดับสูงที่สุด และเมื่อวิเคราะห์เป็นรายข้อ ผู้บริหารมีความคาดหวังในบทบาทหัวหน้าภาควิชา ข้อ 1 2 4 5 7 8 9 12 13 14 16 18 และ 19 อยู่ในระดับสูงที่สุด นอกนั้นมีความคาดหวังอยู่ในระดับสูง

หัวหน้าภาควิชาในวิทยาลัยครูกลุ่มภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีความคาดหวังในบทบาทของหัวหน้าภาควิชา คำนวณการโดยรวม อยู่ในระดับสูง เมื่อวิเคราะห์เป็นรายข้อแล้ว หัวหน้าภาควิชาที่มีความคาดหวังในบทบาทหัวหน้าภาควิชา ข้อ 2 4 5 และ 7 อยู่ในระดับสูงที่สุด มีความคาดหวังในบทบาทหัวหน้าภาควิชา ข้อ 1 3 6 8 9 11 12 13 14 15 16 17 18 และ 19 อยู่ในระดับสูง และมีความคาดหวังในบทบาท ข้อ 10 อยู่ในระดับปานกลาง

อาจารย์ในวิทยาลัยครูกลุ่มภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีความคาดหวังในบทบาทของหัวหน้าภาควิชา คำนวณการโดยรวม อยู่ในระดับสูง เมื่อวิเคราะห์เป็นรายข้อแล้ว อาจารย์มีความคาดหวังในบทบาทหัวหน้าภาควิชา ข้อ 2 4 5 7 12 และ 19 อยู่ในระดับสูงที่สุด นอกนั้นมีความคาดหวังอยู่ในระดับสูง

ตาราง 4 ความคิดเห็นของผู้บริหาร หัวหน้าภาควิชา และอาจารย์ในวิทยาลัยครูที่มีต่อบทบาทที่คาดหวังของหัวหน้าภาควิชา คำนวณการบุคลากร

บทบาทของหัวหน้าภาควิชา	ผู้บริหาร		หัวหน้าภาควิชา		อาจารย์	
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.
1. มีส่วนร่วมในการพิจารณาสรรหาและคัดเลือกอัตราจ้างในภาควิชา	3.50	0.76	3.41	0.79	3.43	0.70
2. วางแผนจัดอาจารย์เข้าสอนรายวิชาต่าง ๆ	3.75	0.48	3.54	0.59	3.37	0.75
3. พิจารณาความดีความชอบของอาจารย์	3.86	0.34	3.62	0.63	3.59	0.69

บทบาทของหัวหน้าภาควิชา	ผู้บริหาร		หัวหน้าภาควิชา		อาจารย์	
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.
4. เป็นผู้ประสานสัมพันธ์การทำงานระหว่าง อาจารย์ในภาควิชาและอาจารย์อื่น ๆ	3.50	0.79	3.45	0.71	3.27	0.84
5. ประชุมอาจารย์เพื่อชักชวนความเข้าใจใน การทำงานและรวมวางแผนดำเนินงาน	3.72	0.45	3.54	0.60	3.53	0.68
6. มีส่วนร่วมในการกำหนดหลักเกณฑ์การ ประเมินผลการปฏิบัติงานของอาจารย์	3.47	0.66	3.40	0.76	3.27	0.77
7. มีส่วนร่วมให้อาจารย์ได้ทำงานตามความ สามารถ ถนัดและความสนใจของแต่ละคน	3.50	0.50	3.53	0.61	3.51	0.70
8. ประเมินเพื่ออาจารย์ที่บรรจุหรือย้ายโอนมา	3.15	0.96	2.75	1.07	2.90	1.04
9. เปิดโอกาสให้อาจารย์ได้แสดงความคิดเห็น ในการปฏิบัติงาน ปรับปรุงงานในภาควิชา	3.61	0.57	3.68	0.52	3.53	0.77
10. มีส่วนร่วมในการพิจารณาเรื่องโอน ย้าย อาจารย์	3.27	0.87	2.93	1.09	3.03	0.98
11. จัดทำโครงการประชุม สัมมนาและงาน เพื่อการพัฒนาอาจารย์เสนอต่อวิทยาลัย	3.34	0.86	3.18	0.86	3.33	0.70
12. กระตุ้นส่งเสริมให้อาจารย์ไปศึกษาหาความ รู้ใหม่เพิ่มเติมสัมมนา ประชุม ศึกษาต่อ	3.52	0.54	3.56	0.58	3.55	0.71
13. ติดตามผลการปฏิบัติงานส่งจากอาจารย์ กลับจากการอบรมสัมมนาและศึกษาต่อแล้ว	3.56	0.54	3.36	0.64	3.31	0.83
14. ตรวจและเขียนเขียนห้องเรียนของ อาจารย์ในภาควิชา	2.97	1.08	2.47	1.11	2.41	1.23

ตาราง 4 (ต่อ)

บทบาทของหัวหน้าภาควิชา	ผู้บริหาร		หัวหน้าภาควิชา		อาจารย์	
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.
15. การควบคุมดูแลให้อาจารย์ปฏิบัติตามระเบียบ แบบแผนของทางราชการ	3.34	0.68	2.75	0.93	2.78	1.04
16. การคัดเลือกให้อาจารย์ในภาควิชา ปฏิบัติหน้าที่ถูกต้อง	3.31	0.70	2.95	0.92	2.96	0.86
17. สนับสนุนและส่งเสริมอาจารย์ให้ทำงาน ให้เต็มตามความสามารถและเหมาะสม	3.20	0.66	3.20	0.72	3.18	0.79
18. ตัดสินปัญหาและข้อขัดแย้งในการปฏิบัติงาน ของอาจารย์	3.38	0.65	2.94	0.89	2.93	0.91
19. จัดทำปฏิทินงานให้เป็นแนวทางในการ ปฏิบัติงานในภาควิชา	3.56	0.54	3.38	0.63	3.38	0.83
20. จัดทำทะเบียนประวัติของอาจารย์ในภาควิชา	2.88	1.12	2.27	1.31	2.59	1.11
รวม	3.42	0.75	3.19	0.91	3.19	0.92

จากตาราง 4 สรุปได้ว่า ผู้บริหารวิทยาลัยครูกลุ่มภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีความ
คาดหวังในบทบาทหัวหน้าภาควิชา ด้านการบริหารบุคลากร โดยรวม อยู่ในระดับสูง และเมื่อ
วิเคราะห์เป็นรายข้อแล้ว ผู้บริหารที่ความคาดหวังในบทบาทหัวหน้าภาควิชา ข้อ 1 2 3 4
5 7 9 12 13 และ 19 อยู่ในระดับสูงที่สุด นอกนั้นมีความคาดหวังอยู่ในระดับสูง

หัวหน้าภาควิชาในวิทยาลัยครูกลุ่มภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีความคาดหวังในบทบาทของหัวหน้าภาควิชา คำนับบริหารบุคลากรโดยรวม อยู่ในระดับสูง เมื่อวิเคราะห์เป็นรายข้อแล้ว หัวหน้าภาควิชาที่มีความคาดหวังในบทบาทหัวหน้าภาควิชา ข้อ 2 3 5 7 9 และ 12 อยู่ในระดับสูงที่สุด มีความคาดหวังในบทบาทหัวหน้าภาควิชา ข้อ 1 4 6 8 10 11 13 15 16 17 18 และ 19 อยู่ในระดับสูง และมีความคาดหวังในบทบาท ข้อ 14 และ 20 อยู่ในระดับปานกลาง

อาจารย์ในวิทยาลัยครูกลุ่มภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีความคาดหวังในบทบาทหัวหน้าภาควิชา คำนับบริหารบุคลากรโดยรวม อยู่ในระดับสูง เมื่อวิเคราะห์เป็นรายข้อแล้ว อาจารย์มีความคาดหวังในบทบาทหัวหน้าภาควิชา ข้อ 3 5 7 9 และ 12 อยู่ในระดับสูงที่สุด มีความคาดหวังในบทบาท ข้อ 1 2 4 6 8 10 11 13 15 16 17 18 19 และ 20 อยู่ในระดับสูง และมีความคาดหวังในบทบาทหัวหน้าภาควิชา ข้อ 14 อยู่ในระดับปานกลาง

ตาราง 5 ความคิดเห็นของผู้บริหาร หัวหน้าภาควิชา และอาจารย์ในวิทยาลัยครูกลุ่มภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่มีต่อบทบาทที่คาดหวังของหัวหน้าภาควิชา คำนับบริหารกิจการนักศึกษา

บทบาทของหัวหน้าภาควิชา	ผู้บริหาร		หัวหน้าภาควิชา		อาจารย์	
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.
1. อบรมแนะนำความประพฤติและการปฏิบัติตัวแก่นักศึกษา	3.40	0.58	3.13	0.87	3.17	0.85
2. ให้คำปรึกษาหารือในด้านการเรียน ส่วนตัวและปัญหาการเรียนวินัย	3.20	0.76	3.07	0.79	3.07	0.88
3. ร่วมมือประสานงานกับฝ่ายแนะแนวในการจัดบริการต่าง ๆ เช่น ศึกษาคูหาทุนการศึกษา	3.29	0.70	2.93	0.83	3.06	0.82

ตาราง 5 (ต่อ)

บทบาทของหัวหน้าภาควิชา	ผู้บริหาร		หัวหน้าภาควิชา		อาจารย์	
	χ	S.D.	χ	S.D.	χ	S.D.
4. ร่วมในการประชุมนิเทศและบัณฑิตนิเทศ นักศึกษา	3.18	0.94	3.03	0.92	3.13	0.84
5. ร่วมกับฝ่ายกิจการนักศึกษาจัดกิจกรรมต่างๆ	3.29	0.70	2.93	0.87	3.02	0.87
6. ประชุมอาจารย์ในภาควิชาเพื่อศึกษาปัญหา การเรียนรายวิชาต่าง ๆ เฝ้าหาทางแก้ไข	3.47	0.66	3.34	0.75	3.44	0.71
7. จัดทำเอกสารคู่มือแนะนำภาควิชาเพื่อเป็น แนวทางปฏิบัติของนักศึกษา	3.31	0.85	3.09	0.90	3.27	0.81
8. ให้คำปรึกษาช่วยเหลืทาง ๆ ในการ จัดกิจกรรม	3.02	0.82	2.84	0.94	2.81	0.93
9. เข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ที่นักศึกษาจัดขึ้น	3.25	0.78	2.95	0.91	3.11	0.81
10. ประเมินผลการจัดกิจกรรม โดยร่วมกับ นักศึกษาและฝ่ายกิจการนักศึกษา	2.81	0.97	2.70	1.03	2.76	0.99
11. ร่วมวางแผนระเบียบข้อบังคับและวินัย	3.02	0.84	2.77	1.01	2.92	0.95
12. มีส่วนร่วมควบคุมความประพฤตินักศึกษา	3.31	0.80	2.95	0.88	3.00	0.95
13. ร่วมพิจารณาความดีความชอบและลงโทษ นักศึกษา	2.70	0.92	2.59	1.10	2.66	1.13
14. เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาประจำชั้น	2.68	1.17	2.72	1.17	2.83	0.95
15. พิจารณาอาจารย์ให้เป็นคณาจารย์	3.13	0.95	2.71	1.19	2.87	1.05
รวม	3.14	0.86	2.92	0.97	3.01	0.93

จากตาราง 5 สรุปได้ว่า ผู้บริหาร หัวหน้าภาควิชา และอาจารย์ในวิทยาลัยครูกลุ่มภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีความคาดหวังในบทบาทของหัวหน้าภาควิชา ด้านบริหารกิจการนักศึกษาโดยรวม อยู่ในระดับสูง เมื่อวิเคราะห์เป็นรายข้อแล้ว ปรากฏว่า ผู้บริหาร หัวหน้าภาควิชา และอาจารย์ มีความคาดหวังในบทบาทหัวหน้าภาควิชาทุกข้ออยู่ในระดับสูง

ตาราง 6 ความคิดเห็นของผู้บริหาร หัวหน้าภาควิชา และอาจารย์ในวิทยาลัยครูกลุ่มภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่มีต่อบทบาทที่คาดหวังของหัวหน้าภาควิชา ด้านบริการทางวิชาการแก่ชุมชน

บทบาทของหัวหน้าภาควิชา	ผู้บริหาร		หัวหน้าภาควิชา		อาจารย์	
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.
1. เป็นวิทยากรและส่งอาจารย์ในภาควิชาเป็นวิทยากรบรรยายทางวิชาการแก่ชุมชน	3.43	0.58	3.34	0.75	3.41	0.70
2. ร่วมมือกับวิทยาลัยและหน่วยงานอื่นดำเนินการศึกษานอกระบบในรูปแบบต่าง ๆ	3.15	0.71	3.23	0.75	3.22	0.77
3. เขียนบทความทางวิชาการลงในวารสาร	3.40	0.62	3.09	0.73	3.18	0.83
4. ร่วมมือกับหน่วยงานในวิทยาลัยจัดทำวารสารวิชาการเผยแพร่ความรู้แก่ชุมชน	3.34	0.64	3.18	0.71	3.22	0.81
5. ร่วมวางแผนและจัดโครงการบริการทางวิชาการแก่ชุมชนของวิทยาลัย	3.31	0.67	3.24	0.71	3.24	0.75
6. ร่วมวางแผนและจัดโครงการพัฒนาคุณภาพครูอาจารย์และเจ้าหน้าที่ทางการศึกษา	3.38	0.75	3.15	0.87	3.22	0.76
7. กระตุ้นส่งเสริมและสนับสนุนอาจารย์ในภาควิชาทำวิจัยเกี่ยวกับการศึกษาและความเป็นอยู่ของชุมชน	3.36	0.68	3.18	0.83	3.27	0.81

ตาราง 6 (ต่อ)

บทบาทของหัวหน้าภาควิชา	ผู้บริหาร		หัวหน้าภาควิชา		อาจารย์	
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.
8. ร่วมวางแผนและจัดโครงการจัดกิจกรรมเพื่อทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมในท้องถิ่น	3.27	0.72	3.04	0.84	3.09	0.83
9. เป็นผู้นำวัฒนธรรมท้องถิ่นมาประกอบกิจกรรมการเรียนการสอนในห้องเรียน	3.18	0.65	2.96	0.88	3.12	0.78
10. เป็นผู้นำในการศึกษากันคว้าและเผยแพร่ศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่น	3.15	0.71	2.87	0.93	2.89	0.91
11. ติดตามประสานงานกับหน่วยงานอื่นที่จะร่วมมือกันจัดกิจกรรมทางศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น	2.88	0.81	2.84	0.92	2.94	0.90
12. ร่วมเป็นกรรมการในการปรับปรุงการเรียนการสอนโรงเรียนในชุมชน	3.02	0.92	2.74	1.04	2.86	1.01
13. ร่วมในการจัดประชุมสัมมนาทางวิชาการ จัดนิทรรศการของหน่วยงานในท้องถิ่น	3.04	0.88	2.81	1.03	2.96	0.93
14. ผลิตรายการการสอนแจกจ่ายให้โรงเรียนต่าง ๆ	2.77	1.11	2.65	1.14	2.74	1.09
15. มีส่วนร่วมดำเนินงานโครงการอบรมครูและบุคลากรทางการศึกษาประจำการ	3.61	0.57	3.39	0.72	3.44	0.63
16. มีส่วนร่วมอบรมเกี่ยวกับหลักสูตรแก่ครูอาจารย์และเจ้าหน้าที่ทางการศึกษา	3.40	0.69	3.16	0.81	3.26	0.70
17. ร่วมในการวางแผนและจัดโครงการพัฒนาความเป็นอยู่ของประชาชนในท้องถิ่น	3.04	0.83	2.75	1.00	2.96	0.88
รวม	3.22	0.77	3.04	0.89	3.12	0.85

จากตาราง 6 สรุปได้ว่า ผู้บริหารวิทยาลัยครูกลุ่มภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีความคาดหวังในบทบาทหัวหน้าภาควิชา ด้านบริการทางวิชาการแก่ชุมชนโดยรวม อยู่ในระดับสูง เมื่อวิเคราะห์เป็นรายข้อแล้ว ผู้บริหารมีความคาดหวังในบทบาทหัวหน้าภาควิชา ข้อ 15 อยู่ในระดับสูงที่สุด นอกนั้นมีความคาดหวังอยู่ในระดับสูง

หัวหน้าภาควิชา และอาจารย์ในวิทยาลัยครูกลุ่มภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีความคาดหวังในบทบาทของหัวหน้าภาควิชา ด้านบริการทางวิชาการแก่ชุมชนโดยรวม อยู่ในระดับสูง และเมื่อวิเคราะห์เป็นรายข้อแล้ว หัวหน้าภาควิชาและอาจารย์มีความคาดหวังในบทบาทหัวหน้าภาควิชาอยู่ในระดับสูง

ตาราง 7 ความคิดเห็นของผู้บริหาร หัวหน้าภาควิชา และอาจารย์ในวิทยาลัยครูกลุ่มภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่มีต่อบทบาทที่คาดหวังของหัวหน้าภาควิชา ด้านธุรการ การเงินและบริหารทั่วไป

บทบาทของหัวหน้าภาควิชา	ผู้บริหาร		หัวหน้าภาควิชา		อาจารย์	
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.
1. ดำเนินการจัดซื้อพัสดุเพื่อใช้ในภาควิชา	2.75	1.18	3.16	0.89	2.92	1.13
2. ควบคุมการใช้และบำรุงรักษาพัสดุภาควิชา	3.66	0.68	3.43	0.73	3.35	0.77
3. รวบรวมกับอาจารย์ในภาควิชาทำโครงการเพื่อเสนอของบประมาณประจำปี	3.79	0.46	3.70	0.50	3.60	0.65
4. ควบคุมการทำบัญชีการเงิน พัสดุของภาควิชาให้เรียบร้อย	3.68	0.56	3.42	0.67	3.36	0.80
5. รวบรวมระเบียบข้อบังคับ คำสั่ง ป้ายที่การประชุมและหนังสือราชการของภาควิชา	3.54	0.79	3.38	0.76	3.34	0.79
6. เก็บรวบรวมสถิติ ข้อมูลและเอกสารต่าง ๆ ของภาควิชา	3.61	0.53	3.35	0.74	3.29	0.80

ตาราง 7 (ต่อ)

บทบาทของหัวหน้าภาควิชา	ผู้บริหาร		หัวหน้าภาควิชา		อาจารย์	
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.
7. จัดให้สำนักงานภาควิชาเพื่อติดต่อกับหน่วยงานในท้องถิ่นและในวิทยาลัย	3.47	0.62	3.32	0.94	3.31	0.80
8. ควบคุมดูแลให้อาคารสถานที่ได้สะอาดเรียบร้อยและสวยงาม	3.36	0.78	3.09	0.96	3.10	0.91
9. ศึกษาศักยภาพต่าง ๆ เพื่ออำนวยความสะดวกแก่อาจารย์ในภาควิชา	3.59	0.58	3.28	0.77	3.32	0.74
10. ร่วมเป็นกรรมการบริหารของคณะวิชาที่สังกัดอยู่	3.84	0.36	3.39	0.80	3.46	0.65
11. วางแผนงานและโครงการปฏิบัติงานของภาควิชาตลอดปีการศึกษา	3.88	0.32	3.62	0.54	3.57	0.59
12. ประเมินผลกรปฏิบัติงานของภาควิชาที่ปฏิบัติเพื่อการปรับปรุงแก้ไขในอนาคตต่อไป	3.75	0.43	3.53	0.64	3.48	0.62
13. ประสานสัมพันธ์การทำงานและความเคลื่อนไหวของภาควิชาให้หน่วยงานอื่นทราบ	3.54	0.50	3.34	0.67	3.37	0.75
14. ให้ความเห็นแก่วิทยาลัยในทางต่าง ๆ เช่น การทำงาน การปรับปรุงพัฒนาวิทยาลัย	3.47	0.59	3.36	0.66	3.42	0.70
15. ออกระเบียบปฏิบัติ ก. สังกัดต่าง ๆ เพื่อให้อาจารย์ในภาควิชาปฏิบัติตาม	2.95	0.96	2.65	1.16	2.60	1.19
รวม	3.52	0.72	3.33	0.81	3.30	0.84

จากตาราง 7 สรุปได้ว่า ผู้บริหารวิทยาลัยครูกลุ่มภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีความคาดหวังในบทบาทหัวหน้าภาควิชา ด้านธุรการ การเงินและบริหารทั่วไปโดยรวม อยู่ในระดับสูงที่สุด เมื่อวิเคราะห์เป็นรายข้อแล้ว ผู้บริหารมีความคาดหวังในบทบาทหัวหน้าภาควิชา ข้อ 2 3 4 5 6 9 10 11 12 และ 13 อยู่ในระดับสูงที่สุด นอกนั้นมีความคาดหวังอยู่ในระดับสูง

หัวหน้าภาควิชาและอาจารย์ในวิทยาลัยครูกลุ่มภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีความคาดหวังในบทบาทหัวหน้าภาควิชา ด้านธุรการ การเงินและบริหารทั่วไปโดยรวม อยู่ในระดับสูง เมื่อวิเคราะห์เป็นรายข้อแล้ว หัวหน้าภาควิชามีความคาดหวังในบทบาทหัวหน้าภาควิชา ข้อ 3 11 และ 12 อยู่ในระดับสูงที่สุด นอกนั้นมีความคาดหวังอยู่ในระดับสูง อาจารย์มีความคาดหวังในบทบาทหัวหน้าภาควิชา ข้อ 3 และ 11 อยู่ในระดับสูงที่สุด นอกนั้นมีความคาดหวังอยู่ในระดับสูง

ตอนที่ 2 วิเคราะห์เปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหาร หัวหน้าภาควิชา และอาจารย์ในวิทยาลัยครูกลุ่มภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่มีต่อบทบาทที่คาดหวังของหัวหน้าภาควิชา

ตาราง 8 ค่าความแปรปรวนของคะแนนบทบาทที่คาดหวังของหัวหน้าภาควิชาตามความคิดเห็นของผู้บริหาร หัวหน้าภาควิชา และอาจารย์

แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F
ระหว่างกลุ่ม	2	477963.3037	238981.625	0.858
ภายในกลุ่ม	333	92804814.0000	278693.125	
รวม	335	93282778.00		

จากตาราง 8 สรุปได้ว่า ความคิดเห็นของผู้บริหาร หัวหน้าภาควิชา และอาจารย์ในวิทยาลัยครูกลุ่มภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่มีต่อบทบาทที่คาดหวังของหัวหน้าภาควิชา แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และเนื่องจากการศึกษาวิจัยได้แบ่งบทบาทหัวหน้าภาควิชาออกเป็น 5 ด้าน ได้แก่ ด้านวิชาการ ด้านบริหารบุคลากร ด้านบริหารกิจการนักศึกษา ด้านบริการทางวิชาการ แก่ชุมชน และด้านธุรการ การเงินและบริหารทั่วไป ดังนั้น จึงทำการวิเคราะห์เปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหาร หัวหน้าภาควิชา และอาจารย์ที่มีต่อบทบาทที่คาดหวังของหัวหน้าภาควิชา ด้านต่าง ๆ ทั้ง 5 ด้านด้วย

ตาราง 9 ค่าความแปรปรวนของคะแนนบทบาทที่คาดหวังของหัวหน้าภาควิชาตามความคิดเห็นของผู้บริหาร หัวหน้าภาควิชา และอาจารย์ ด้านวิชาการ

แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F
ระหว่างกลุ่ม	2	750.8353	375.4175	5.383 **
ภายในกลุ่ม	324	22597.7102	69.7460	
รวม	326	23348.5430		

* * มีนัยสำคัญทางสถิติที่ .01 $F_{.01}(2,324) = 4.16$

จากตาราง 9 สรุปได้ว่า ความคิดเห็นของผู้บริหาร หัวหน้าภาควิชา และอาจารย์ในวิทยาลัยครูกลุ่มภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่มีต่อบทบาทที่คาดหวังของหัวหน้าภาควิชา ด้านวิชาการ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และเพื่อให้ทราบความแตกต่างความคิดเห็นเป็นรายคู่ จึงใช้วิธี S - Method ของ Scheffe' ตรวจสอบคะแนนเฉลี่ย ดังตาราง

ตาราง 10 การทดสอบค่าเฉลี่ยรายคู่โดยวิธี S - Method ของ Scheffe

กลุ่มตัวอย่าง		ผู้บริหาร	หัวหน้าภาควิชา	อาจารย์
	$\bar{x}$	67.82222	63.1308	63.9079
ผู้บริหาร	67.82222	-	4.6914 **	3.9143 *
หัวหน้าภาควิชา	63.1308	-	-	0.7771
อาจารย์	63.9079	-	-	-

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ .01

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

จากตาราง 10 สรุปได้ว่า เกี่ยวกับบทบาทที่คาดหวังของหัวหน้าภาควิชาในวิทยาลัยครู
 ด้านวิชาการ ผู้บริหารมีความคิดเห็นต่อบทบาทที่คาดหวังของหัวหน้าภาควิชาสูงกว่าความคิดเห็นของ
 หัวหน้าภาควิชาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และสูงกว่าความคิดเห็นของอาจารย์อย่างมี
 นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนความคิดเห็นของหัวหน้าภาควิชากับอาจารย์แตกต่างกันอย่างไม่มี
 นัยสำคัญทางสถิติ

ตาราง 11 ค่าความแปรปรวนของคะแนนบทบาทที่คาดหวังของหัวหน้าภาควิชาตามความคิดเห็นของผู้บริหาร หัวหน้าภาควิชา และอาจารย์ คำนวณการบุคลการ

แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F
ระหว่างกลุ่ม	2	884.3303	442.1650	4.174 *
ภายในกลุ่ม	317	33583.8860	105.9429	
รวม	319	34468.2148		

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 $F_{.05}(2,319) = 3.00$

จากตาราง 11 สรุปได้ว่า ความคิดเห็นของผู้บริหาร หัวหน้าภาควิชา และอาจารย์ ในวิทยาลัยครูกลุ่มภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่มีต่อบทบาทที่คาดหวังของหัวหน้าภาควิชา คำนวณการบุคลการ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และเพื่อให้ทราบความแตกต่างเป็นรายคู่ จึงใช้วิธี S - Method ของ Scheffe' ตรวจสอบคะแนนเฉลี่ย ดังตาราง

ตาราง 12 การทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยรายกลุ่มโดยวิธี S - Method ของ Scheffe'

กลุ่มตัวอย่าง		ผู้บริหาร	หัวหน้าภาควิชา	อาจารย์
	$\bar{x}$	68.8605	63.7177	64.3333
ผู้บริหาร	68.8605	-	5.1428 *	4.5272 *
หัวหน้าภาควิชา	63.7177	-	-	0.6156
อาจารย์	64.3333	-	-	-

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตาราง 12 สรุปได้ว่า เกี่ยวกับบทบาทที่คาดหวังของหัวหน้าภาควิชา คำนับบริหาร บุคลากร ผู้บริหารมีความคาดหวังในบทบาทหัวหน้าภาควิชาสูงกว่าหัวหน้าภาควิชาและอาจารย์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนหัวหน้าภาควิชาและอาจารย์มีความคาดหวังต่อบทบาทหัวหน้าภาควิชาแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

ตาราง 13 ค่าความแปรปรวนของคะแนนบทบาทที่คาดหวังของหัวหน้าภาควิชาตามความคิดเห็นของ
ผู้บริหาร หัวหน้าภาควิชา และอาจารย์ คำนวณบริหารกิจการนักศึกษา

แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F
ระหว่างกลุ่ม	2	423.1219	211.5610	2.360
ภายในกลุ่ม	318	28508.1599	89.6483	
รวม	320	28931.2813		

จากตาราง 13 สรุปได้ว่า ความคิดเห็นของผู้บริหาร หัวหน้าภาควิชา และอาจารย์
ที่มีต่อบทบาทที่คาดหวังของหัวหน้าภาควิชา คำนวณบริหารกิจการนักศึกษา แตกต่างกันอย่างมีนัย
สำคัญทางสถิติ

ตาราง 14 ค่าความแปรปรวนของคะแนนบทที่คาดหวังของหัวหน้าภาควิชาตามความคิดเห็นของ
ผู้บริหาร หัวหน้าภาควิชา และอาจารย์ คำนวณบริการทางวิชาการแก่ชุมชน

แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F
ระหว่างกลุ่ม	2	365.1258	182.5629	1.818
ภายในกลุ่ม	323	32442.1082	100.4400	
รวม	325	32807.2305		

จากตาราง 14 สรุปได้ว่า ความคิดเห็นของผู้บริหาร หัวหน้าภาควิชา และอาจารย์
ในวิทยาลัยครูกลุ่มภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่มีต่อบทบาทที่คาดหวังของหัวหน้าภาควิชา คำนวณบริการ
ทางวิชาการแก่ชุมชน แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

ตาราง 15 ค่าความแปรปรวนของคะแนนบทบาทที่คาดหวังของหัวหน้าภาควิชาตามความคิดเห็นของผู้บริหาร หัวหน้าภาควิชา และอาจารย์ คำนวณการ การเงิน และบริหารทั่วไป

แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F
ระหว่างกลุ่ม	2	328.3887	164.1944	2.861
ภายในกลุ่ม	318	18251.8271	57.3957	
รวม	320	18580.2148		

จากตาราง 15 สรุปได้ว่า ความคิดเห็นของผู้บริหาร หัวหน้าภาควิชา และอาจารย์ ในวิทยาลัยครูกลุ่มภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีที่ตอบสนองที่คาดหวังของหัวหน้าภาควิชา คำนวณการ การเงิน และบริหารทั่วไป แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

ตอนที่ 3 วิเคราะห์ปัญหาอุปสรรค และข้อเสนอแนะในการแก้ไขปัญหาในการปฏิบัติบทบาท
ของหัวหน้าภาควิชา

ตาราง 16 ปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติบทบาทของหัวหน้าภาควิชาตามความคิดเห็นของผู้บริหาร
คณาธิการ

ลำดับที่	ปัญหาและอุปสรรค	ความถี่
1	หัวหน้าภาควิชาไม่เข้าใจบทบาทหน้าที่อย่างแน่ชัด	6
2	ขาดงบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ และสถานที่	4
3	อาจารย์ในภาควิชามีไม่พอ	4
4	หัวหน้าภาควิชาขาดความรู้ ความสามารถคณาธิการ	3
5	ขาดความร่วมมือจากอาจารย์ในภาควิชา	3
6	หัวหน้าภาควิชาขาดบุคลิกผู้นำที่ดี	1
7	หัวหน้าภาควิชาขาดอำนาจในการบริหารอย่างแท้จริง	1

จากตาราง 16 สรุปได้ว่า ปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติบทบาทของหัวหน้าภาควิชา
คณาธิการ ตามความคิดเห็นของผู้บริหาร มีความเห็นว่าปัญหาที่ประสบมากที่สุด ได้แก่
หัวหน้าภาควิชายังไม่เข้าใจบทบาทของตนอย่างแท้จริง ปัญหารองลงไปได้แก่ ขาดแคลนงบประมาณ
ขาดแคลนอุปกรณ์และสถานที่ จำนวนอาจารย์มีไม่พอ หัวหน้าภาควิชาขาดความรู้ความสามารถและ
ขาดความร่วมมือจากอาจารย์ในภาควิชา และจากปัญหาดังกล่าว ผู้บริหารได้เสนอแนะแนวทาง
แก้ไขปัญหาในการปฏิบัติบทบาทหัวหน้าภาควิชา ดังนี้

1. กำหนดบทบาทของหัวหน้าภาควิชาให้ชัดเจน
2. ให้การสนับสนุนคํานงงบประมาณ วัสดุอุปกรณ์และเงินบุคลากรให้เพียงพอ
3. ลดภาระการสอนของอาจารย์ให้น้อยลง
4. กำหนดคุณวุฒิและคุณสมบัติของหัวหน้าภาควิชา
5. วางนโยบายการปฏิบัติงานคํานงวิชาการให้แน่นอน
6. ให้หัวหน้าภาควิชาได้รับเงินประจำตำแหน่ง

ตาราง 17 ปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติบทบาทของหัวหน้าภาควิชาตามความคิดเห็นของผู้บริหาร
การบริหารบุคลากร

ลำดับที่	ปัญหาและอุปสรรค	ความถี่
1	หัวหน้าภาควิชาขาดอำนาจในการบริหารอย่างแท้จริง	3
2	ขาดความร่วมมือในการทำงานจากอาจารย์ในภาควิชา	2
3	ขาดการประสานงานที่ดีพอ	1
4	หัวหน้าภาควิชาใช้ระบบพรรคพวก	1
5	หัวหน้าภาควิชาไม่สนใจทำงานคํานงนี้ เพราะมีเจ้าหน้าที่ทำแล้ว	1

จากตาราง 17 สรุปได้ว่า ปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติบทบาทของหัวหน้าภาควิชา
การบริหารบุคลากร ตามความคิดเห็นของผู้บริหาร มีความเห็นว่าปัญหาที่ประสบมากที่สุด ได้แก่
หัวหน้าภาควิชาขาดอำนาจการบริหารอย่างแท้จริง ปัญหารองลงไป ได้แก่ ขาดความร่วมมือของ
อาจารย์ ขาดการประสานงานที่ดี หัวหน้าภาควิชามักใช้ระบบพรรคพวก และหัวหน้าภาควิชา
ไม่สนใจทำงานคํานงนี้ เพราะถือว่า มีเจ้าหน้าที่ทำอยู่แล้ว และผู้บริหารได้เสนอแนะแนวทางแก้ไขปัญหา

ในการปฏิบัติบทบาทของหัวหน้าภาควิชา คำนับบริหารบุคลากร ดังนี้

1. ให้อำนาจในการบริหารแก่หัวหน้าภาควิชาให้มากขึ้น
2. กำหนดบทบาทหน้าที่ของหัวหน้าภาควิชาให้ชัดเจน
3. ประชาสัมพันธ์งานของภาควิชาให้ทั่วถึง
4. ให้มีการประสานงานที่ดีทั้งในและนอกภาควิชา
5. กำหนดคุณวุฒิและคุณสมบัติของหัวหน้าภาควิชา
6. ประชุมสัมมนา เพื่อกระตุ้นให้เกิดความรับผิดชอบในการทำงาน

ตาราง 18 ปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติบทบาทของหัวหน้าภาควิชาตามความคิดเห็นของผู้บริหาร
การบริหารกิจการนักศึกษา

ลำดับที่	ปัญหาและอุปสรรค	ความถี่
1	หัวหน้าภาควิชาไม่มีโอกาสทำงานค้ำนี้ เพราะมีการระดมการสอนมาก	4
2	ไม่สนใจทำงานค้ำนี้ เพราะเห็นว่าไม่คุ้มค่าที่ทำอยู่แล้ว	3
3	ขาดความสัมพันธ์อันดีระหว่างอาจารย์กับนักศึกษา	1

จากตาราง 18 สรุปได้ว่า ปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติบทบาทของหัวหน้าภาควิชา
การบริหารกิจการนักศึกษา ตามความคิดเห็นของผู้บริหาร มีความเห็นว่า ปัญหาที่ประสบมากที่สุด
ได้แก่ มีการระดมการสอนมากจนไม่มีเวลาทำงานค้ำนี้ ปัญหารองลงไปได้แก่ ไม่สนใจทำงานนี้
เพราะเห็นว่าไม่คุ้มค่าที่โดยตรง และปัญหาขาดความสัมพันธ์อันดีระหว่างอาจารย์กับนักศึกษา
และผู้บริหารได้เสนอแนะแนวทางแก้ไขปัญหาในการปฏิบัติบทบาทค้ำนี้ ดังนี้

1. กระตุ้นให้อาจารย์ทุกคนสนใจเข้าร่วมกิจกรรมนักศึกษา
2. ประชาสัมพันธ์งานกิจกรรมนักศึกษาอย่างทั่วถึง

3. ลดเวลาการสอนให้น้อยลง
4. ใช้วิธีการอาสาสมัครเข้าไปทำงานด้านกิจการนักศึกษา

ตาราง 19 ปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติบทบาทของหัวหน้าภาควิชาตามความคิดเห็นของผู้บริหาร
 ด้านบริการทางวิชาการแก่ชุมชน

ลำดับที่	ปัญหาและอุปสรรค	ความถี่
1	มีภาระการสอนมากจนไม่มีเวลาทำงานด้านนี้	3
2	ไม่ทราบความต้องการของชุมชน	2
3	ขาดการติดต่อประสานงานกับหน่วยงานอื่นในท้องถิ่น	1
4	ยังขาดการสนับสนุนจากฝ่ายบริหาร	1

จากตาราง 19 สรุปได้ว่า ปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติบทบาทของหัวหน้าภาควิชา
 ด้านบริการทางวิชาการแก่ชุมชน ตามความคิดเห็นของผู้บริหาร มีความเห็นว่า ปัญหาที่ประสบ
 มากที่สุด ได้แก่ ไม่มีเวลาปฏิบัติงานด้านนี้เพราะมีภาระการสอนมาก ปัญหารองลงไปได้แก่
 ไม่ทราบความต้องการของชุมชน ขาดการประสานงานที่ดีกับหน่วยงานอื่น และยังไม่ได้รับการ
 สนับสนุนเท่าที่ควร ผู้บริหารได้เสนอแนะแนวทางในการแก้ไขปัญหาในการปฏิบัติบทบาท ดังนี้

1. มอบให้ภาควิชาเสนอโครงการในการทำงานด้านนี้
2. ลดภาระการสอนให้น้อยลง
3. ทำการศึกษาปัญหาและความต้องการของชุมชน
4. ลดจำนวนนักศึกษาของวิทยาลัยครูให้น้อยลง
5. กระตุ้นส่งเสริมให้ปฏิบัติงานด้านนี้ให้มากขึ้น เพราะถือเป็นบทบาทหนึ่งของวิทยาลัยครู

ตาราง 20 ปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติบทบาทของหัวหน้าภาควิชาตามความคิดเห็นของผู้บริหาร
คณบดี การเงิน และบริหารทั่วไป

ลำดับที่	ปัญหาและอุปสรรค	ความถี่
1	ขาดความรู้ความเข้าใจในระเบียบปฏิบัติงาน	2
2	ไม่เข้าใจว่าจะต้องปฏิบัติบทบาทนี้มากน้อยเพียงใด	1
3	สถานการณ์ไม่อำนวย เพราะขาดงบประมาณ สถานที่	1
4	ขาดความสะดวกและคล่องตัวในการติดต่อกับหน่วยงานอื่น	1
5	ไม่ได้ทำงานค่านี้อย่างจริงจัง เพราะเห็นว่า มีเจ้าหน้าที่ทำอยู่แล้ว	1

จากตาราง 20 สรุปได้ว่า ปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติบทบาทของหัวหน้าภาควิชา
คณบดี การเงิน และบริหารทั่วไป ตามความคิดเห็นของผู้บริหาร มีความเห็นว่า ปัญหา
และอุปสรรคที่ประสบมากที่สุด ได้แก่ ไม่เข้าใจระเบียบปฏิบัติงาน ปัญหาเรื่องลงไป ได้แก่
ไม่ทราบว่าจะต้องปฏิบัติงานค่านี้อย่างน้อยเพียงใด ขาดงบประมาณ สถานที่และบุคลากร และ
เห็นว่า มีเจ้าหน้าที่ทำอยู่แล้ว ผู้บริหารได้เสนอแนะในการแก้ไขปัญหาในการปฏิบัติบทบาท ดังนี้

1. อบรมสัมมนาให้ความรู้ในระเบียบปฏิบัติงานค่านี้อย่างจริงจัง
2. จัดบุคลากรและเจ้าหน้าที่ประจำภาควิชาเพื่อทำงานค่านี้อย่างจริงจัง
3. ผู้บริหารควรให้การสนับสนุนงบประมาณตามที่ภาควิชาเสนอโครงการมา
4. ลดขั้นตอนของระเบียบงานราชการให้น้อยลง

ตาราง 21 ปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติบทบาทของหัวหน้าภาควิชาตามความคิดเห็นของหัวหน้าภาควิชา คำนวณการ

ลำดับที่	ปัญหาและอุปสรรค	ความถี่
1	ขาดความร่วมมือและความรับผิดชอบในการทำงานจากอาจารย์	13
2	สมาชิกในภาควิชาทำงานพิเศษอื่นมากเกินไป	9
3	มีการสอนมากจึงไม่มีเวลาปฏิบัติงานวิชาการ	8
4	บุคลากรในภาควิชายังมีไม่เพียงพอ	7
5	อาจารย์มักไม่ทำตามข้อตกลงของภาควิชา	6
6	ได้รับงบประมาณไม่เพียงพอ	5
7	ขาดการประสานงานที่กระชับระหว่างอาจารย์	5
8	หัวหน้าภาควิชายังขาดอำนาจในการบริหาร	4
9	หัวหน้าภาควิชามีส่วนเกี่ยวข้องกับฝ่ายบริหารน้อยไป	3
10	หัวหน้าภาควิชาขาดความรู้ความเข้าใจในบทบาทหน้าที่	3
11	ขาดความรู้ความสามารถเหมาะสมกับตำแหน่ง	3
12	ระเบียบปฏิบัติงานไม่เอื้ออำนวยต่อการทำงานคำนวณการ	2

จากตาราง 21 สรุปได้ว่า ปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติบทบาทของหัวหน้าภาควิชา คำนวณการ ตามความคิดเห็นของหัวหน้าภาควิชา มีความคิดเห็นว่า ปัญหาและอุปสรรคที่ประสบมากที่สุด ได้แก่ ขาดความร่วมมือและความรับผิดชอบในการทำงาน ปัญหารองลงไป ได้แก่ อาจารย์ต้องทำงานพิเศษอื่นมาก อาจารย์ไม่ทำตามข้อตกลงของภาควิชา งบประมาณไม่พอ และขาดการประสานงานที่กระชับระหว่างอาจารย์ในภาควิชา หัวหน้าภาควิชาได้เสนอแนะแนวทาง

ในการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติบทบาทคณบดี ดังนี้

1. ควรกำหนดบทบาทหน้าที่หัวหน้าภาควิชาให้ชัดเจน
2. ให้หัวหน้าภาควิชาที่มีอำนาจในการบริหารมากขึ้น
3. เพิ่มอัตราค่าจ้างอาจารย์ในภาควิชาให้มากขึ้น
4. ลดภาระการสอนและภาระอื่นของหัวหน้าภาควิชาให้น้อยลง
5. กำหนดหลักสูตรการเรียนการสอนร่วมกัน
6. ให้มีการประสานงานทั้งในและนอกภาควิชา
7. ใช้ระบบการบริหารงานแบบกระจายอำนาจ
8. นำนวัตกรรมมาใช้ในการเรียนการสอน
9. กำหนดนโยบายในการทำงานคณบดีให้แน่ชัด
10. กำหนดเกณฑ์ในการพิจารณาความดีความชอบทางคณบดี
11. สนับสนุนงบประมาณเพื่อจัดหาเอกสาร ภูมิปัญญา และตารางประกอบการเรียนการสอน

ตาราง 22 ปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติบทบาทของหัวหน้าภาควิชาตามความคิดเห็นของหัวหน้าภาควิชา คณบดีบริหารบุคลากร

ลำดับที่	ปัญหาและอุปสรรค	ความถี่
1	หัวหน้าภาควิชาขาดอำนาจในการบริหารอย่างแท้จริง	4
2	หัวหน้าภาควิชาไม่มีเวลาพอที่จะทำงานด้านอื่นๆได้อย่างดี	3
3	ขาดความร่วมมือและความรับผิดชอบจากอาจารย์ในภาควิชา	3
4	หัวหน้าภาควิชาขาดความรู้ความสามารถเหมาะสมกับตำแหน่ง	3
5	หัวหน้าภาควิชาไม่ส่วนร่วมกับฝ่ายบริหารน้อย	1

จากตาราง 22 สรุปได้ว่า ปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติบทบาทของหัวหน้าภาควิชา
 ด้านบริหารบุคลากร ตามความคิดเห็นของหัวหน้าภาควิชา มีความเห็นว่า ปัญหาที่ประสบมากที่สุด
 ได้แก่ หัวหน้าภาควิชายังขาดอำนาจในการบริหารอย่างแท้จริง ภาระงานลงไป ได้แก่ หัวหน้า
 ภาควิชาไม่มีเวลาพอที่จะทำงานทุกอย่างได้ ขาดความร่วมมือและความรับผิดชอบในการทำงานของ
 อาจารย์ และหัวหน้าภาควิชาขาดความรู้ความเข้าใจในการปฏิบัติบทบาทของตน หัวหน้าภาควิชา
 ได้เสนอแนะแนวทางแก้ไขปัญหา ดังนี้

1. ให้หัวหน้าภาควิชามีอำนาจในการบริหารมากขึ้น
2. ควรหาเวลาในการพบปะสังสรรค์กันให้มากขึ้น
3. อบรมสัมมนา ศึกษาและดูงาน เพื่อให้หัวหน้าภาควิชามีความรู้และประสบการณ์มากขึ้น
4. ใช้วิธีการกระจายอำนาจในการบริหารตามความเหมาะสม
5. ใช้วิธีการประสานงานและการประชาสัมพันธ์ที่มีประสิทธิภาพ
6. จัดหาบุคลากรเจ้าหน้าที่ช่วยทำงานนี้

ตาราง 23 ปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติบทบาทของหัวหน้าภาควิชาตามความคิดเห็นของหัวหน้า
 ภาควิชา ด้านบริหารกิจการนักศึกษา

ลำดับที่	ปัญหาและอุปสรรค	ความถี่
1	มีภาระการสอนมากจึงไม่มีโอกาสทำงานด้านนี้	4
2	ขาดการประสานงานกับฝ่ายกิจการนักศึกษา	2
3	หัวหน้าภาควิชาไม่มีส่วนได้รับรู้ปัญหาของนักศึกษา	1
4	นักศึกษาส่วนใหญ่ยังไม่เข้าใจบทบาทของหัวหน้าภาควิชา	1
5	นักศึกษาไม่มีความสนใจมาขอคำปรึกษา	1

จากตาราง 23 สรุปได้ว่า ปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติงานของหัวหน้าภาควิชา
 คำนับบริหารกิจการนักศึกษา ตามความคิดเห็นของหัวหน้าภาควิชา มีความเห็นว่า ปัญหาและอุปสรรค
 ที่ประสบมากที่สุด ได้แก่ มีภาระการสอนมากจึงไม่มีโอกาสได้ทำงานด้านนี้ ปัญหารองลงไป ได้แก่
 ขาดการประสานงานกับฝ่ายกิจการนักศึกษา และนักศึกษายังไม่เข้าใจบทบาทของหัวหน้าภาควิชา
 และหัวหน้าภาควิชาได้เสนอแนะแนวทางแก้ไขปัญหาในการปฏิบัติงาน ดังนี้

1. กระตุ้นและส่งเสริมให้หัวหน้าภาควิชาปฏิบัติงานด้านนี้ให้มากขึ้น
2. ให้มีการประสานงานและการประชาสัมพันธ์ที่ดี
3. ประมุขนิเทศนักศึกษาให้ทราบถึงบทบาทและการทำงานของภาควิชา
4. กำหนดนโยบายในการปฏิบัติงานด้านกิจการนักศึกษาให้ชัดเจน

ตาราง 24 ปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติงานของหัวหน้าภาควิชาตามความคิดเห็นของหัวหน้า
 ภาควิชา คำนับบริหารทางวิชาการ แกนชุมชน

ลำดับที่	ปัญหาและอุปสรรค	ความถี่
1	มีภาระการสอนมากจึงไม่มีเวลาปฏิบัติงานด้านนี้	5
2	บุคลากรในภาควิชาไม่เพียงพอ	2
3	ไม่ได้รับการสนับสนุนให้ทำงานด้านนี้อย่างจริงจัง	2
4	ได้รับมอบหมายให้ทำงานยังไม่เหมาะสม	1
5	ยังขาดการติดต่อประสานงานที่ดี	1
6	ยังขาดการยอมรับจากหน่วยงานอื่น	1
7	ขาดผู้นำทางด้านการบริการทางวิชาการ	1

จากตาราง 24 สรุปได้ว่า ปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติบทบาทของหัวหน้าภาควิชา
 ด้านบริการทางวิชาการแก่ชุมชน ตามความคิดเห็นของหัวหน้าภาควิชา มีความเห็นว่า ปัญหาและ
 อุปสรรคที่ประสบมากที่สุด ได้แก่ มีภาระการสอนมากจึงไม่มีเวลาทำงานด้านนี้ ปัญหารองลงไป
 ได้แก่ บุคลากรในภาควิชาไม่เพียงพอ ไม่ได้รับการสนับสนุนให้ทำงานด้านนี้อย่างจริงจัง ขาดการ
 ติดต่อและประสานงานที่ดี และขาดผู้นำในการบริการทางวิชาการ หัวหน้าภาควิชาได้เสนอแนะแนว
 ทางในการแก้ไขปัญหาดังนี้

1. ลดภาระการสอนให้น้อยลง
2. เพิ่มบุคลากรในภาควิชาให้เพียงพอ
3. กำหนดนโยบายการทำงานด้านนี้ให้แน่ชัด และให้การสนับสนุนงบประมาณ
4. ส่งเสริมและสนับสนุนให้ปฏิบัติบทบาทด้านนี้ให้มากขึ้น
5. กำหนดสัดส่วนการปฏิบัติงานของอาจารย์ให้เหมาะสม
6. ใช้การติดต่อสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ

ตาราง 25 ปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติบทบาทของหัวหน้าภาควิชาตามความคิดเห็นของหัวหน้า
 ภาควิชา ด้านธุรการ การเงิน และบริหารทั่วไป

ลำดับที่	ปัญหาและอุปสรรค	ความถี่
1	มีภาระการสอนมากจึงไม่มีเวลาทำงานด้านนี้	5
2	ขาดความรู้ความเข้าใจในระเบียบปฏิบัติงาน	4
3	ขาดงบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ สถานที่ และบุคลากร	4
4	ระเบียบปฏิบัติงานยุ่งยากซับซ้อน ไม่เอื้ออำนวยต่อการปฏิบัติงาน	2
5	ไม่สนใจทำงานด้านนี้ เพราะเห็นว่ามีเจ้าหน้าที่ทำอยู่แล้ว	1

จากตาราง 25 สรุปได้ว่า ปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติบทบาทของหัวหน้าภาควิชา
 ด้านธุรการ การเงิน และบริหารทั่วไป ตามความคิดเห็นของหัวหน้าภาควิชา มีความเห็นว่า
 ปัญหาที่ประสบมากที่สุด ได้แก่ มีภาระการสอนมากจึงไม่มีเวลาทำงานด้านนี้ ปัญหารองลงไป
 ได้แก่ ขาดความรู้ความเข้าใจในระเบียบงาน ขาดงบประมาณ วัสดุอุปกรณ์และเจ้าหน้าที่ และ
 ระเบียบงานราชการยุ่งยากซับซ้อนไม่เอื้ออำนวยต่อการปฏิบัติงาน หัวหน้าภาควิชาได้เสนอแนะแนว
 ทางในการแก้ไขปัญหา ดังนี้

1. จัดให้มีสำนักงานของภาควิชา
2. อบรมสัมมนาให้หัวหน้าภาควิชามีความรู้ในระเบียบงานธุรการ การเงิน
3. เพิ่มงบประมาณ บุคลากร และวัสดุอุปกรณ์
4. ควรมีการกำหนดบทบาทหน้าที่ของหัวหน้าภาควิชาให้ชัดเจน
5. งานบางอย่างควรมอบให้เจ้าหน้าที่โดยตรงจัดทำ
6. การยืดหยุ่นในระเบียบงานราชการ เพื่อให้เกิดความคล่องตัว

ตาราง 26 ปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติบทบาทของหัวหน้าภาควิชาตามความคิดเห็นของอาจารย์
 คำนวณวิชาการ

ลำดับที่	ปัญหาและอุปสรรค	ความถี่
1	หัวหน้าภาควิชายังขาดอำนาจบังคับบัญชาอย่างแท้จริง	11
2	หัวหน้าภาควิชาขาดความรู้ความสามารถด้านวิชาการ	9
3	มีภาระการสอนมากจึงไม่มีเวลาทำงานด้านอื่น	8
4	หัวหน้าภาควิชามีงานพิเศษอื่นมากจึงไม่มีเวลาทำงานในภาควิชา	6

ตาราง 26 (ต่อ)

ลำดับที่	ปัญหาและอุปสรรค	ความถี่
5	ไม่ได้รับความร่วมมือจากอาจารย์ในภาควิชา	5
6	ขาดการสนับสนุนจากฝ่ายบริหารอย่างแท้จริง	3
7	หัวหน้าภาควิชาขาดแรงจูงใจในการทำงานด้านวิชาการ	3
8	ขาดการประสานงานที่ดีกับหน่วยงานอื่น	2
9	ยังขาดการสนับสนุนด้านงบประมาณ	2
10	ขาดการประชาสัมพันธ์งานของภาควิชา	2
11	หัวหน้าภาควิชาขาดมนุษยสัมพันธ์ที่ดีกับอาจารย์	2

จากตาราง 26 สรุปได้ว่า ปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติบทบาทของหัวหน้าภาควิชา
ด้านวิชาการ ตามความคิดเห็นของอาจารย์ มีความเห็นว่า ปัญหาที่ประสบมากที่สุด ได้แก่
หัวหน้าภาควิชาขาดอำนาจในการบริหารอย่างแท้จริง ปัญหารองลงไป ได้แก่ หัวหน้าภาควิชา
ขาดความรู้ความสามารถด้านวิชาการ มีการสอนมากเกินไปจึงไม่มีเวลาทำงานด้านอื่น หัวหน้า
ภาควิชาไม่งานพิเศษอื่นมาก ขาดความร่วมมือจากอาจารย์ในภาควิชา ขาดการสนับสนุนจากฝ่าย
บริหาร และหัวหน้าภาควิชาขาดแรงจูงใจในการทำงานด้านนี้ อาจารย์เสนอแนะในการแก้ไข
ปัญหา ดังนี้

1. ให้หัวหน้าภาควิชามีอำนาจในการบังคับบัญชามากขึ้น
2. ฝ่ายบริหารควรให้การสนับสนุนในทุก ๆ ด้านอย่างจริงจัง
3. ลดภาระการสอนของหัวหน้าภาควิชาให้น้อยลง
4. เพิ่มสมรรถภาพในการทำงานของบุคลากรฝ่ายต่าง ๆ
5. กำหนดบทบาทหน้าที่ของบุคลากรฝ่ายต่าง ๆ ให้ชัดเจน

ตาราง 27 ปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติบทบาทของหัวหน้าภาควิชาตามความคิดเห็นของอาจารย์
 คำนับบริหารบุคลากร

ลำดับที่	ปัญหาและอุปสรรค	ความถี่
1	หัวหน้าภาควิชาขาดอำนาจในการบังคับบัญชาอย่างแท้จริง	5
2	หัวหน้าภาควิชาขาดบุคลิกลักษณะผู้นำที่ดี ไม่กล้าตักเตือนอาจารย์	4
3	ขาดความร่วมมือจากอาจารย์ในภาควิชา	4
4	ขาดการยอมรับนับถือในตำแหน่งหน้าที่หัวหน้าภาควิชา	3
5	หัวหน้าภาควิชาไม่มีส่วนร่วมกับการบริหาร	3
6	หัวหน้าภาควิชาขาดระเบียบในการทำงาน	3
7	ขาดการติดตามผลการปฏิบัติงานของภาควิชา	2
8	ไม่สนใจทำงานด้านนี้ เพราะมีคนทำอยู่แล้ว	2

จากตาราง 27 สรุปได้ว่า ปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติบทบาทของหัวหน้าภาควิชา
 คำนับบริหารบุคลากร ตามความคิดเห็นของอาจารย์ มีความเห็นว่า ปัญหาและอุปสรรคที่ประสบ
 มากที่สุด ได้แก่ หัวหน้าภาควิชาขาดอำนาจในการบังคับบัญชาอย่างแท้จริง ปัญหารองลงไปได้แก่
 ขาดความร่วมมือจากอาจารย์ ขาดการยอมรับนับถือในตำแหน่งหน้าที่ หัวหน้าภาควิชาขาดบุคลิกผู้นำ
 ขาดระเบียบแบบแผนการปฏิบัติงานที่ดี ขาดการติดตามผลการปฏิบัติงานของอาจารย์ และหัวหน้า
 ภาควิชาไม่มีความรู้ความสามารถเหมาะสมกับตำแหน่ง อาจารย์ได้เสนอแนะแนวทางในการแก้ไข
 ปัญหาในการปฏิบัติบทบาท ดังนี้

1. ให้หัวหน้าภาควิชาใช้อำนาจในการบังคับบัญชามากขึ้น
2. ออมรมสัมมนาให้หัวหน้าภาควิชามีความรู้ความสามารถเหมาะสมกับตำแหน่ง

3. ปรับปรุงโครงสร้างการบริหารให้เหมาะสม
4. ฝ่ายบริหารของวิทยาลัยควรดำเนินการแก้ไขปัญหอย่างจริงจัง

ตาราง 28 ปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติบทบาทของหัวหน้าภาควิชาตามความคิดเห็นของอาจารย์
คณาธิการนักศึกษา

ลำดับที่	ปัญหาและอุปสรรค	ความถี่
1	มีภาระการสอนมากเกินไปไม่มีเวลาและโอกาสทำงานด้านนี้	6
2	ขาดการประสานงานที่ดีกับฝ่ายกิจการนักศึกษา	2
3	หัวหน้าภาควิชาขาดอำนาจในการบริหาร	2
4	หัวหน้าภาควิชาไม่สนใจทำพร. เสร็จเจ้าหน้าที่ทำอยู่แล้ว	2
5	หัวหน้าภาควิชาว่างตัวไม่เหมาะสม	2

จากตาราง 28 สรุปได้ว่า ปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติบทบาทของหัวหน้าภาควิชา
คณาธิการกิจการนักศึกษา ตามความคิดเห็นของอาจารย์ มีความเห็นว่า ปัญหาและอุปสรรคที่
ประสบมากที่สุด ได้แก่ มีภาระการสอนมากเกินไปไม่มีเวลาและโอกาสทำงานด้านนี้ ปัญหารองลงไป
ได้แก่ ขาดการประสานงานกับฝ่ายกิจการนักศึกษา หัวหน้าภาควิชาขาดอำนาจในการบริหาร
และหัวหน้าภาควิชาไม่แน่ใจว่าจะต้องทำงานนี้มากน้อยเพียงใด และอาจารย์ได้เสนอแนะแนวทาง
แก้ไขปัญหาในการปฏิบัติบทบาทของหัวหน้าภาควิชา ดังนี้

1. กำหนดนโยบายในการปฏิบัติงานคณาธิการกิจการนักศึกษาให้แน่ชัด
2. ควรให้มีการกระจายงานกันทำอย่างทั่วถึง

3. ให้อำนาจในการบริหารเพื่อการยอมรับนับถือ
4. กวดขันบุคลากรฝ่ายต่าง ๆ ให้ความรับผิดชอบงานและรักษาระเบียบวินัย

ตาราง 29 ปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติบทบาทของหัวหน้าภาควิชาตามความคิดเห็นของอาจารย์
คณาธิการทางวิชาการแก่ชุมชน

ลำดับที่	ปัญหาและอุปสรรค	ความถี่
1	ขาดการสนับสนุนจากฝ่ายบริหารอย่างแท้จริง	6
2	มีภาระการสอนมากจึงไม่มีเวลาทำงานด้านนี้	5
3	ขาดการประสานงานกับหน่วยงานอื่นในท้องถิ่น	1
4	ขาดงบประมาณเพื่อทำงานด้านนี้	1

จากตาราง 29 สรุปได้ว่า ปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติบทบาทของหัวหน้าภาควิชา
คณาธิการทางวิชาการแก่ชุมชน ตามความคิดเห็นของอาจารย์ มีความเห็นว่า ปัญหาและอุปสรรค
ที่ประสบมากที่สุด ได้แก่ ขาดการสนับสนุนจากผู้บริหารอย่างจริงจัง ปัญหารองลงไป ได้แก่
มีภาระการสอนมากจึงไม่มีเวลาทำงานด้านนี้ ขาดการประสานงานกับหน่วยงานในท้องถิ่น อาจารย์
ได้เสนอแนะแนวทางในการแก้ไขปัญหาดังนี้

1. กระตุ้นและสนับสนุนให้ปฏิบัติงานด้านนี้ให้มากขึ้น
2. ฝ่ายบริหารพยายามหางานให้ทำ
3. ควรให้การสนับสนุนงานด้านนี้ทุกรูปแบบ
4. ลดภาระการสอนให้น้อยลง
5. ประสานงานกับหน่วยงานอื่นที่อยู่ในท้องถิ่น

6. ให้หัวหน้าภาควิชามีอำนาจในการบังคับบัญชามากขึ้น
7. จัดให้ทำงานในรูปของคณะกรรมการ
8. พยายามทำงานภายในวิทยาลัยครูให้ดีที่สุดเสียก่อน

ตาราง 30 ปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติบทบาทของหัวหน้าภาควิชาตามความคิดเห็นของอาจารย์
คณบดี การเงิน และบริหารทั่วไป

ลำดับที่	ปัญหาและอุปสรรค	ความถี่
1	ขาดงบประมาณสนับสนุนให้ทำงานด้านนี้	4
2	ขาดความรู้ความเข้าใจในระเบียบปฏิบัติงาน	3
3	ไม่สนใจทำงานด้านนี้ เพราะเห็นว่า มีเจ้าหน้าที่ทำแล้ว	3
4	หัวหน้าภาควิชาขาดอำนาจในการบริหาร	1
5	ขาดการประชาสัมพันธ์ที่ดี	1
6	ขาดความร่วมมือจากอาจารย์และจากหน่วยงานอื่น	1
7	หัวหน้าภาควิชามอบหมายงานไม่เหมาะสม	1
8	ไม่มีส่วนร่วมในการจัดซื้อพัสดุ	1

จากตาราง 30 สรุปได้ว่า ปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติบทบาทของหัวหน้าภาควิชา
คณบดี การเงิน และบริหารทั่วไป ตามความคิดเห็นของอาจารย์ มีความเห็นว่า ปัญหา
และอุปสรรคที่ประสบมากที่สุด ได้แก่ ผู้บริหารยังให้การสนับสนุนด้านงบประมาณไม่เพียงพอ

นั้ญหารองลงไป ได้แก ่ ขาดความรู้ความเข้าใจในระเบียบปฏิบัติงาน ไม่สนใจทำงานค้ำนี้ เพราะ เห็นว่ามีเจ้าหน้าที่ทำอยู่แล้ว หัวหน้าภาควิชายังขาดอำนาจในการบริหาร ขาดความร่วมมือจาก อาจารย์ ขาดการประชาสัมพันธ์ และหัวหน้าภาควิชามอบงานยังไม่เหมาะสม และอาจารย์ได้ เสนอแนะแนวทางแก้ไขปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติงานดังนี้

- 1.อบรมสัมมนาและศึกษาธุงาน เพื่อให้มีความรู้ในระเบียบงานต่าง ๆ
2. ให้มีการประชาสัมพันธ์งานค้ำนี้อย่างทั่วถึง
3. ให้มีการกระจายอำนาจในการบริหารมากขึ้น
4. กำหนดให้เป็นบทบาทหน้าที่ของหัวหน้าภาควิชา
5. จัดสรรงบประมาณให้ภาควิชาให้มากขึ้น
6. หัวหน้าภาควิชาควรสอดส่องดูแลการทำงานของอาจารย์ในภาควิชา
7. กระตุ้นให้เกิดความร่วมมือและประสานงานที่ดี

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า

เพื่อศึกษาบทบาทที่คาดหวังของหัวหน้าภาควิชาตามความคิดเห็นของผู้บริหาร หัวหน้าภาควิชา และอาจารย์ในวิทยาลัยครูกลุ่มภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และเพื่อศึกษาปัญหาอุปสรรคในการปฏิบัติบทบาทตลอดจนข้อเสนอแนะในการแก้ไขปัญหาอุปสรรคในการปฏิบัติบทบาทของหัวหน้าภาควิชา

วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า

กลุ่มตัวอย่างในการศึกษาค้นคว้าวิจัยแบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ ผู้บริหาร หัวหน้าภาควิชา และอาจารย์ในวิทยาลัยครูกลุ่มภาคตะวันออกเฉียงเหนือ รวม 8 แห่ง

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถาม แบ่งออกเป็น 2 ตอน ตอนที่หนึ่ง เป็นข้อมูลส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม ตอนที่สอง เป็นแบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทที่คาดหวังของหัวหน้าภาควิชาแบบมาตราส่วนประมาณค่าจำนวน 86 ข้อ และแบบเติมข้อความลงในช่องว่าง จำนวนแบบสอบถามที่ส่งไปจำนวน 442 ชุด ได้รับกลับคืนมาจำนวน 336 ชุด คิดเป็นร้อยละ 76.01

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลได้ใช้วิธีการทางสถิติ ดังนี้

1. หาค่าระดับคะแนนเฉลี่ยรวมทุกด้าน ค่าระดับคะแนนเฉลี่ยเป็นรายด้านรวม 5 ด้าน และหาค่าระดับคะแนนเฉลี่ยรายข้อ แล้วจึงนำไปเปรียบเทียบกับเกณฑ์ที่ตั้งไว้

2. เปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหาร หัวหน้าภาควิชา และอาจารย์ที่มีต่อบทบาทที่คาดหวังของหัวหน้าภาควิชาในวิทยาลัยครู โดยใช้ F - Test ของ Winer และหากพบความแตกต่างแล้ว จะใช้ S - Method ของ Scheffe เพื่อทดสอบความแตกต่างระหว่างคู่
3. วิเคราะห์ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะในการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติงานของหัวหน้าภาควิชา โดยการหาค่าความถี่

สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลมีผลสรุปดังต่อไปนี้

1. ความคิดเห็นของผู้บริหาร หัวหน้าภาควิชา และอาจารย์ในวิทยาลัยครูกลุ่มภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่มีต่อบทบาทที่คาดหวังของหัวหน้าภาควิชาโดยรวม ในด้านวิชาการ ด้านบริหาร บุคลากร ด้านบริหารกิจการนักศึกษา ด้านบริการทางวิชาการแก่ชุมชน และด้านธุรการ การเงิน และบริหารทั่วไป พบว่า ทั้งผู้บริหาร หัวหน้าภาควิชา และอาจารย์ต่างก็คาดหวังในบทบาทของหัวหน้าภาควิชาอยู่ในระดับสูงทุกด้าน แต่เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านแล้ว พบว่า ผู้บริหารมีความคาดหวังต่อบทบาทของหัวหน้าภาควิชา ด้านวิชาการ และด้านธุรการ การเงินและบริหารทั่วไปอยู่ในระดับสูงที่สุด มีความคาดหวังต่อบทบาทด้านบริหารบุคลากร ด้านบริหารกิจการนักศึกษา และด้านบริการทางวิชาการแก่ชุมชนอยู่ในระดับสูง ส่วนหัวหน้าภาควิชา และอาจารย์มีความคาดหวังต่อบทบาทของหัวหน้าภาควิชาทุกด้าน อยู่ในระดับสูง

2. ความคิดเห็นของผู้บริหาร หัวหน้าภาควิชา และอาจารย์ในวิทยาลัยครูกลุ่มภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่มีต่อบทบาทของหัวหน้าภาควิชา เมื่อพิจารณาในแต่ละด้าน ปรากฏผลดังนี้

2.1 บทบาทหัวหน้าภาควิชาด้านวิชาการ

ผู้บริหารมีความคาดหวังให้หัวหน้าภาควิชาปฏิบัติงานต่อไปนี้อยู่ในระดับสูงที่สุด คือ ควบคุมการสอนของอาจารย์ในภาควิชา เป็นผู้นำและสนับสนุนให้อาจารย์เขียนตำราและเอกสารศึกษาค้นคว้าหาความรู้ทางเทคนิควิธีสอน สืบเสาะรายวิชาที่เปิดสอนในแต่ละภาคเรียน ร่วมมือกันในการวางแผนพัฒนาวิชาการ เป็นผู้นำและริเริ่มในการใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีมาใช้ในการเรียนการสอน ร่วมมือและประสานงานในการจัดกิจกรรมทางวิชาการ ปรับปรุงเนื้อหาวิชา

ต่าง ๆ ที่ให้การสอน กำหนดเกณฑ์การประเมินผลในภาควิชา ร่วมมือและประสานงานกับภาควิชาอื่น เพื่อปรับปรุงคุณภาพการเรียนการสอน ร่วมมือกันจัดทำข้อสอบ วิเคราะห์ข้อสอบและสร้างธนาคารข้อสอบไว้ในภาควิชา และติดตามความเคลื่อนไหวและความก้าวหน้าทางวิชาการมาเผยแพร่

หัวหน้าภาควิชามีความคาดหวังให้หัวหน้าภาควิชาปฏิบัติบทบาทต่อไปนี้ในระดับสูงสุดคือ เป็นผู้นำและสนับสนุนให้อาจารย์เขียนเอกสารตำรา ศึกษา ค้นคว้าหาความรู้ทางเทคนิควิธีสอนต่าง ๆ สรรวรายวิชาที่จะเปิดสอนในแต่ละภาคเรียน และร่วมมือกับอาจารย์วางแผนพัฒนาวิชาการ

อาจารย์มีความคาดหวังให้หัวหน้าภาควิชาปฏิบัติบทบาทต่อไปนี้ในระดับสูงสุด คือ เป็นผู้นำและสนับสนุนให้อาจารย์เขียนตำราและเอกสาร ศึกษา ค้นคว้าหาความรู้ทางเทคนิควิธีสอนต่าง ๆ สรรวรายวิชาที่จะเปิดสอนในแต่ละภาคเรียน ร่วมมือกับอาจารย์วางแผนพัฒนาวิชาการ ร่วมมือประสานงานและส่งเสริมให้มีการจัดกิจกรรมทางวิชาการ และติดตามความเคลื่อนไหวและความก้าวหน้าทางวิชาการมาเผยแพร่

2.2 บทบาทของหัวหน้าภาควิชาการบริหารบุคลากร

ผู้บริหารมีความคาดหวังให้หัวหน้าภาควิชาปฏิบัติบทบาทต่อไปนี้ในระดับสูงสุด คือ มีส่วนร่วมในการพิจารณาสรรหาและคัดเลือกอัตรากำลังในภาควิชา วางแผนในการจัดอาจารย์เข้าสอนในรายวิชาต่าง ๆ พิจารณาความดีความชอบของอาจารย์ในภาควิชา ประสานสัมพันธ์การทำงานของอาจารย์ ประชุมและร่วมวางแผนในการปฏิบัติงานของภาควิชา ส่งเสริมให้อาจารย์ได้ทำงานตามความสามารถ อดทนและสนใจ เปิดโอกาสให้อาจารย์ได้แสดงความคิดเห็นในการปฏิบัติงานและปรับปรุงงาน ส่งเสริมให้อาจารย์ได้ไปศึกษาหาความรู้เพิ่มเติม ติดตามผลการปฏิบัติงานของอาจารย์ และจัดทำปฏิทินงานของภาควิชา

หัวหน้าภาควิชามีความคาดหวังให้หัวหน้าภาควิชาปฏิบัติบทบาทต่อไปนี้ในระดับสูงสุดคือ วางแผนจัดอาจารย์เข้าสอนรายวิชาต่าง ๆ พิจารณาความดีความชอบของอาจารย์ ประชุมและร่วมวางแผนในการทำงานในภาควิชา ส่งเสริมให้อาจารย์ได้ทำงานตามความสามารถ อดทนและความสนใจ เปิดโอกาสให้อาจารย์ได้แสดงความคิดเห็นในการปฏิบัติงานและปรับปรุงงานภายในภาควิชา และส่งเสริมให้อาจารย์ได้ไปศึกษาหาความรู้เพิ่มเติม

อาจารย์มีความคาดหวังให้หัวหน้าภาควิชาปฏิบัติบทบาทต่อไปนี้ในระดับสูงที่สุด คือ
พิจารณาหาความดีความชอบของอาจารย์ในภาควิชา ประชุมและร่วมวางแผนในการทำงานภายใน
ภาควิชา ส่งเสริมให้อาจารย์ได้ทำงานตามความสามารถ ทัศนคติและสนใจ เปิดโอกาสให้อาจารย์
ได้แสดงความคิดเห็นในการปรับปรุงงานของภาควิชา และส่งเสริมให้อาจารย์ไปศึกษาหาความรู้

2.3 บทบาทของหัวหน้าภาควิชาคณาบริหารกิจการนักศึกษา

ผู้บริหารมีความคาดหวังให้หัวหน้าภาควิชาปฏิบัติบทบาทต่อไปนี้ในระดับสูง คือ อบรม
แนะนำความประพฤติและการปฏิบัติตัวแก่นักศึกษา ร่วมมือประสานงานกับฝ่ายแนะแนวในการจัด
บริการต่าง ๆ ร่วมมือกับฝ่ายกิจการนักศึกษาในการจัดกิจกรรม ร่วมมือกับอาจารย์แก้ปัญหาเรื่อง
การเรียนรายวิชาต่าง ๆ จัดทำเอกสารคู่มือแนะนำภาควิชา เข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ที่นักศึกษา
จัดขึ้น และมีส่วนร่วมในการควบคุมความประพฤติของนักศึกษา

หัวหน้าภาควิชามีความคาดหวังให้หัวหน้าภาควิชาปฏิบัติบทบาทต่อไปนี้ในระดับสูง คือ
อบรมแนะนำความประพฤติและการปฏิบัติตัวของนักศึกษา ให้คำปรึกษาหารือในด้านการเรียน
ส่วนตัวและปัญหาค้นหาระเบียบวินัย ร่วมมือกับอาจารย์แก้ปัญหการเรียนรายวิชาต่าง ๆ และจัดทำ
เอกสารคู่มือแนะนำภาควิชา

อาจารย์มีความคาดหวังให้หัวหน้าภาควิชาปฏิบัติบทบาทต่อไปนี้ในระดับสูง คือ อบรม
แนะนำความประพฤติและการปฏิบัติตัวของนักศึกษา ให้คำปรึกษาหารือด้านการเรียน ส่วนตัวและ
ค้นหาระเบียบวินัย ร่วมมือกับฝ่ายกิจการนักศึกษาในการจัดกิจกรรม ร่วมมือกับอาจารย์แก้ปัญห
การเรียนรายวิชาต่าง ๆ จัดทำเอกสารคู่มือแนะนำภาควิชา และเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ที่
นักศึกษาจัดขึ้น

2.4 บทบาทของหัวหน้าภาควิชาคณาบริการทางวิชาการแก่ชุมชน

ผู้บริหารมีความคาดหวังให้หัวหน้าภาควิชาปฏิบัติบทบาทต่อไปนี้ในระดับสูงที่สุด คือ
ร่วมในการดำเนินงานตามโครงการอบรมครูและบุคลากรทางการศึกษาประจำการ และมีความ
คาดหวังให้ปฏิบัติบทบาทต่อไปนี้ในระดับสูง คือ ร่วมกับอาจารย์เป็นวิทยากรบรรยายทางวิชาการ
แก่ชุมชน เขียนบทความทางวิชาการเผยแพร่ความรู้แก่ชุมชน วางแผนจัดโครงการการบริการทาง
วิชาการแก่ชุมชน มีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนาคุณภาพครู อาจารย์และเจ้าหน้าที่ทางการศึกษา

ส่งเสริมให้อาจารย์ทำการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการศึกษาและความเป็นอยู่ของชุมชน และมีส่วนร่วมในการอบรมเกี่ยวกับหลักสูตรแกนกลาง อาจารย์และเจ้าหน้าที่ทางการศึกษา

หัวหน้าภาควิชามีความคาดหวังให้หัวหน้าภาควิชาปฏิบัติบทบาทต่อไปนี้ในระดับสูง คือ ร่วมกับอาจารย์เป็นวิทยากรบรรยายทางวิชาการแก่ชุมชน ร่วมมือกับวิทยาลัยและหน่วยงานอื่นจัดทำโครงการการศึกษาของระบบ ร่วมมือกันจัดทำวารสารวิชาการเผยแพร่ความรู้แก่ชุมชน ร่วมวางแผนจัดทำโครงการบริการทางวิชาการแก่ชุมชน ส่งเสริมและสนับสนุนให้อาจารย์ทำการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการศึกษาและความเป็นอยู่ของชุมชน และร่วมในการดำเนินงานตามโครงการอบรมครูและบุคลากรทางการศึกษาประจำการ

อาจารย์มีความคาดหวังให้หัวหน้าภาควิชาปฏิบัติบทบาทต่อไปนี้ในระดับสูง คือ ร่วมกับอาจารย์เป็นวิทยากรบรรยายทางวิชาการแก่ชุมชน ร่วมมือกับวิทยาลัยและหน่วยงานอื่นจัดทำวารสารวิชาการเผยแพร่ความรู้แก่ชุมชน ร่วมวางแผนและจัดทำโครงการบริการทางวิชาการแก่ชุมชน ร่วมวางแผนและจัดทำโครงการพัฒนาคุณภาพครู อาจารย์และเจ้าหน้าที่ทางการศึกษา ส่งเสริมและสนับสนุนให้อาจารย์ทำการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการศึกษาและความเป็นอยู่ของชุมชน ร่วมในการดำเนินงานตามโครงการอบรมครูและบุคลากรทางการศึกษาประจำการ และมีส่วนร่วมในการอบรมเกี่ยวกับหลักสูตรแกนกลาง อาจารย์และเจ้าหน้าที่ทางการศึกษา

2.5 บทบาทของหัวหน้าภาควิชาด้านธุรการ การเงินและบริหารทั่วไป

ผู้บริหารมีความคาดหวังให้หัวหน้าภาควิชาปฏิบัติบทบาทต่อไปนี้ในระดับสูงที่สุด คือ ควบคุมดูแลการใช้จ่ายและบำรุงรักษาพัสดุของภาควิชา ร่วมกับอาจารย์จัดทำโครงการเพื่อของบประมาณ ควบคุมดูแลการจัดหาบัญชีการเงิน พัสดุของภาควิชา รวบรวมระเบียบข้อบังคับ คำสั่งและบันทึกการประชุม เก็บรวบรวมข้อมูล สถิติและเอกสารต่าง ๆ ของภาควิชา จัดสวัสดิการด้านต่าง ๆ ให้แก่อาจารย์ ร่วมเป็นกรรมการบริหารของคณะวิชาที่สังกัดอยู่ วางแผนงานและโครงการปฏิบัติงานของภาควิชา ประเมินผลการปฏิบัติงานของภาควิชาเพื่อการปรับปรุงแก้ไข และประชาสัมพันธ์งานและความเคลื่อนไหวของภาควิชา

หัวหน้าภาควิชามีความคาดหวังให้หัวหน้าภาควิชาปฏิบัติบทบาทต่อไปนี้ในระดับสูงสุด คือ ร่วมมือกับอาจารย์จัดทำโครงการเพื่อเสนอของบประมาณ ร่วมวางแผนและจัดทำโครงการปฏิบัติงานของภาควิชา และประเมินผลการปฏิบัติงานของภาควิชาเพื่อการปรับปรุงแก้ไข

อาจารย์มีความคาดหวังให้หัวหน้าภาควิชาปฏิบัติบทบาทต่อไปนี้ในระดับสูงสุด คือ ร่วมกับอาจารย์จัดทำโครงการเพื่อเสนอของบประมาณ และร่วมวางแผนจัดทำโครงการปฏิบัติงานของภาควิชาตลอดปีการศึกษา

3. การเปรียบเทียบความคิดเห็นของ ผู้บริหาร หัวหน้าภาควิชา และอาจารย์ที่มีต่อบทบาทที่คาดหวังของหัวหน้าภาควิชาในวิทยาลัยครูกลุ่มภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่า ความคิดเห็นของผู้บริหาร หัวหน้าภาควิชา และอาจารย์ที่มีต่อบทบาทที่คาดหวังของหัวหน้าภาควิชาโดยรวมแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ แต่เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบความคิดเห็นเป็นรายด้านแล้วปรากฏผลดังนี้

3.1 บทบาทของหัวหน้าภาควิชาด้านวิชาการ พบว่า ผู้บริหาร หัวหน้าภาควิชา และอาจารย์มีความคิดเห็นต่อบทบาทที่คาดหวังของหัวหน้าภาควิชาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับสมมุติฐานที่ตั้งไว้ และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านแล้วพบว่า ผู้บริหารมีความคิดเห็นต่อบทบาทที่คาดหวังของหัวหน้าภาควิชาสูงกว่าหัวหน้าภาควิชาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และสูงกว่าอาจารย์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนความคิดเห็นของหัวหน้าภาควิชากับอาจารย์แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

3.2 บทบาทของหัวหน้าภาควิชาด้านบริหารบุคลากร พบว่า ผู้บริหาร หัวหน้าภาควิชา และอาจารย์มีความคิดเห็นต่อบทบาทที่คาดหวังของหัวหน้าภาควิชาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านแล้วพบว่า ผู้บริหารมีความคิดเห็นต่อบทบาทที่คาดหวังของหัวหน้าภาควิชาสูงกว่าหัวหน้าภาควิชาและอาจารย์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนหัวหน้าภาควิชา และอาจารย์มีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

3.3 บทบาทของหัวหน้าภาควิชาด้านบริหารกิจการนักศึกษา พบว่า ผู้บริหาร หัวหน้าภาควิชา และอาจารย์มีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

3.4 บทบาทของหัวหน้าภาควิชาค้ำประกันทางวิชาการแก่ชุมชน พบว่า ผู้บริหาร หัวหน้าภาควิชา และอาจารย์มีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

3.5 บทบาทของหัวหน้าภาควิชาค้ำประกันการ การเงิน และบริหารทั่วไป พบว่า ผู้บริหาร หัวหน้าภาควิชา และอาจารย์มีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

4. ปัญหาอุปสรรคในการปฏิบัติบทบาทของหัวหน้าภาควิชา และข้อเสนอแนะแนวทางแก้ไข ปัญหา สรุปผลได้ดังนี้

4.1 ปัญหาอุปสรรคในการปฏิบัติบทบาทหัวหน้าภาควิชาค้ำประกันทางวิชาการ ผู้บริหาร มีความเห็นว่า ปัญหาอุปสรรคที่ประสมมากที่สุดในการปฏิบัติบทบาทของหัวหน้าภาควิชา ได้แก่ หัวหน้าภาควิชาไม่เข้าใจบทบาทหน้าที่อย่างแน่ชัด ส่วนปัญหารองลงไปได้แก่ ขาดแคลนงบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ สถานที่และบุคลากร หัวหน้าภาควิชายังขาดความรู้ความสามารถด้านวิชาการ และ ขาดความร่วมมือในการทำงาน และผู้บริหารได้เสนอแนะในการแก้ไขปัญหาดังกล่าว ดังนี้ กำหนด บทบาทและหน้าที่ของหัวหน้าภาควิชาให้ชัดเจน ให้การสนับสนุนในทุกรูปแบบ ลดภาระการสอนให้น้อยลง กำหนดคุณสมบัติของหัวหน้าภาควิชา วางนโยบายในการปฏิบัติงานด้านวิชาการให้แน่นอน และให้หัวหน้าภาควิชาได้รับเงินประจำตำแหน่ง

หัวหน้าภาควิชาที่มีความเห็นว่า ปัญหาอุปสรรคที่ประสมมากที่สุดในการปฏิบัติบทบาทของ หัวหน้าภาควิชา ได้แก่ อาจารย์ไม่ให้ความร่วมมือและขาดความรับผิดชอบในการทำงาน ส่วนปัญหารองลงไป ได้แก่ อาจารย์มีงานพิเศษอื่นทำมาก มีภาระการสอนนักศึกษามาก อาจารย์ ไม่ทำตามข้อตกลงของภาควิชา ขาดงบประมาณ ขาดการประสานงาน หัวหน้าภาควิชาขาดอำนาจ ในการบริหาร หัวหน้าภาควิชาขาดความรู้ความสามารถ และระเบียบปฏิบัติงานไม่เอื้ออำนวยต่อการ ทำงานด้านวิชาการ และหัวหน้าภาควิชาได้เสนอแนะแนวทางแก้ไขปัญหาดังนี้ กำหนดบทบาท หน้าที่ของหัวหน้าภาควิชาไว้ให้ชัดเจน ให้หัวหน้าภาควิชามีอำนาจในการบริหารมากขึ้น เพิ่มอัตรา กำลังอาจารย์ให้พอเพียง ลดภาระการสอนและภาระอื่นให้น้อยลง ให้มีการประสานงานที่ดีทั้งใน และนอกภาควิชา ใช้ระบบการบริหารแบบกระจายอำนาจ กำหนดนโยบายการทำงานให้แน่ชัด กำหนดเกณฑ์ในการพิจารณาความดีความชอบ และฝ่ายบริหารควรสนับสนุนงบประมาณ เอกสาร คู่มือ และตำราให้มากขึ้น

อาจารย์มีความเห็นว่า ปัญหาและอุปสรรคที่ประสบมากที่สุดในการปฏิบัติบทบาทของหัวหน้าภาควิชา ได้แก่ หัวหน้าภาควิชาขาดอำนาจในการบริหารอย่างแท้จริง ปัญหา รองลงไป ได้แก่ หัวหน้าภาควิชาขาดความรู้ความสามารถทางวิชาการ มีการกระสอนมากเกินไป ขาดความร่วมมือจากอาจารย์ ขาดการสนับสนุนในทุกด้านจากฝ่ายบริหาร หัวหน้าภาควิชาขาดแรงจูงใจในการทำงาน และขาดการประสานงานและประชาสัมพันธ์ที่ดี และอาจารย์ได้เสนอแนะแนวทางแก้ไขปัญหาดังนี้ ให้หัวหน้าภาควิชาใช้อำนาจบริหารมากขึ้น ควรให้การสนับสนุนทุกด้านอย่างจริงจัง ลดภาระการสอนให้น้อยลง กำหนดบทบาทหน้าที่บุคลากรให้ชัดเจน และเพิ่มพูนสมรรถภาพในการทำงาน

4.2 ปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติบทบาทของหัวหน้าภาควิชาค้ำบริหารบุคลากร ผู้บริหารมีความเห็นว่า ปัญหาอุปสรรคที่ประสบมากที่สุดในการปฏิบัติบทบาทของหัวหน้าภาควิชาค้ำบริหารบุคลากร ได้แก่ หัวหน้าภาควิชาขาดอำนาจบริหาร ปัญหา รองลงไป ได้แก่ ขาดความร่วมมือจากอาจารย์ ขาดการประสานงานที่ดี และหัวหน้าภาควิชาไม่สนใจทำงานด้านนี้ ผู้บริหารได้เสนอแนะแนวทางแก้ไขปัญหาดังนี้ ให้อำนาจบริหารแก่หัวหน้าภาควิชา กำหนดบทบาทหน้าที่ให้ชัดเจน มีการประชาสัมพันธ์งานของภาควิชา กำหนดคุณสมบัติของหัวหน้าภาควิชา และจัดให้มีการประสานงานที่ดี

หัวหน้าภาควิชามีความเห็นว่า ปัญหาและอุปสรรคที่ประสบมากที่สุดในการปฏิบัติบทบาทของหัวหน้าภาควิชาค้ำบริหารบุคลากร ได้แก่ หัวหน้าภาควิชาขาดอำนาจบริหารอย่างแท้จริง ปัญหา รองลงไป ได้แก่ หัวหน้าภาควิชาไม่มีเวลาพอที่จะทำงานทุกอย่างได้ ขาดความร่วมมือและความรับผิดชอบจากอาจารย์ หัวหน้าภาควิชาขาดความรู้ความสามารถ และหัวหน้าภาควิชาได้เสนอแนะแนวทางแก้ไขปัญหาดังนี้ ให้หัวหน้าภาควิชาใช้อำนาจบริหารมากขึ้น ศึกษาดูงานเพื่อเพิ่มพูนความรู้และประสบการณ์ ใช้วิธีการกระจายอำนาจตามความเหมาะสม ฝ่ายบริหารควรตัดสินใจให้เด็ดขาดในบางเรื่อง และจัดหาเจ้าหน้าที่ดำเนินการด้านนี้

อาจารย์มีความเห็นว่า ปัญหาและอุปสรรคที่ประสบมากที่สุดในการปฏิบัติบทบาทของหัวหน้าภาควิชา ได้แก่ หัวหน้าภาควิชาขาดอำนาจบริหาร ปัญหา รองลงไป ได้แก่ หัวหน้าภาควิชาขาดบุคลากร ขาดความร่วมมือ ขาดการยอมรับในตำแหน่งการงาน หัวหน้าภาควิชาขาดความรู้ในระเบียบแบบแผนการทำงาน และไม่สนใจทำงานนี้ เพราะมีคนอื่นทำแล้ว และอาจารย์ได้เสนอ

แผนแนวทางในการแก้ไขปัญหาลดอุปสรรคดังนี้ ให้หัวหน้าภาควิชาที่มีอำนาจบังคับบัญชามากขึ้น อบรม ส่งเสริมให้มีความรู้ความสามารถและประสบการณ์ในการทำงาน และปรับปรุงโครงสร้างการบริหาร ให้เหมาะสม

4.3 ปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติบทบาทของหัวหน้าภาควิชาค้ำบริหารกิจการ นักศึกษา ผู้บริหารมีความเห็นว่า ปัญหาและอุปสรรคที่ประสบมากที่สุดในการปฏิบัติบทบาทของหัวหน้า ภาควิชา ได้แก่ ไม่มีเวลาและโอกาสทำงานค้ำนี้ เพราะมีภาระการสอนมาก ปัญหา รองลงไป ได้แก่ ไม่สนใจเข้าร่วมงาน เพราะเห็นว่าไม่ใช่หน้าที่โดยตรง และขาดความสัมพันธ์อันดีระหว่าง อาจารย์กับนักศึกษา และผู้บริหารได้เสนอแนะแนวทางแก้ไขปัญหาดังนี้ กระตุ้นส่งเสริมให้อาจารย์ ทุกคนเข้าร่วมงานของกิจการนักศึกษา ประชาสัมพันธ์งานของกิจการนักศึกษาให้ทั่วถึง ลดเวลา การสอนของอาจารย์ให้น้อยลง และใช้วิธีการอาสาสมัครเข้าทำงานค้ำนี้

หัวหน้าภาควิชามีความเห็นว่า ปัญหาและอุปสรรคที่ประสบมากที่สุดในการปฏิบัติบทบาทของ หัวหน้าภาควิชาค้ำบริหารกิจการนักศึกษา ได้แก่ ไม่มีเวลาและโอกาสทำงานค้ำนี้ เพราะมีภาระการสอน มาก ปัญหา รองลงไป ได้แก่ ขาดการประสานงานกับฝ่ายกิจการนักศึกษา หัวหน้าภาควิชาไม่มีส่วน ได้รับรู้ปัญหาของนักศึกษา นักศึกษาไม่เข้าใจบทบาทของหัวหน้าภาควิชา และนักศึกษาไม่สนใจมา ประเมิน และหัวหน้าภาควิชาได้เสนอแนะแนวทางแก้ไขปัญหาดังนี้ กระตุ้นส่งเสริมให้มีบทบาทค้ำนี้ ให้มากขึ้น ประชาสัมพันธ์งานให้ทราบทั่วถึง กำหนดนโยบายการปฏิบัติงานค้ำนี้ กิจการนักศึกษาให้ ชัดเจน และวางระเบียบการปฏิบัติงานให้รัดกุม

อาจารย์มีความเห็นว่า ปัญหาและอุปสรรคที่ประสบมากที่สุดในการปฏิบัติบทบาทของหัวหน้า ภาควิชา ได้แก่ ไม่มีเวลาและโอกาสทำงานค้ำนี้ เพราะมีภาระการสอนมาก ปัญหา รองลงไป ได้แก่ ขาดการประสานงานกับฝ่ายกิจการนักศึกษา หัวหน้าภาควิชาขาดอำนาจบังคับบัญชาอย่างแท้จริง และหัวหน้าภาควิชาไม่สนใจทำงานค้ำนี้ เพราะไม่แน่ใจว่าจะต้องทำหรือไม่และเห็นว่ามีคนทำอยู่แล้ว

4.4 ปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติบทบาทของหัวหน้าภาควิชาค้ำบริการทาง วิชาการแก่ชุมชน ผู้บริหารมีความเห็นว่า ปัญหาและอุปสรรคที่ประสบมากที่สุดในการปฏิบัติบทบาท ของหัวหน้าภาควิชา ได้แก่ ไม่มีเวลาปฏิบัติงานค้ำนี้ เพราะมีภาระการสอนมาก ปัญหา รองลงไป ได้แก่

ไม่ทราบความต้องการของชุมชน ขาดการติดต่อและประสานงานกับหน่วยงานอื่นในชุมชน และยัง ไม่ได้รับการสนับสนุนเท่าที่ควร และผู้บริหารได้เสนอแนะแนวทางแก้ไขปัญหาดังนี้ กำหนดให้หัวหน้า ภาควิชาเสนอโครงการในการหางาน ลดภาระการสอนของอาจารย์ให้น้อยลง ศึกษาปัญหาและ ความต้องการของท้องถิ่น และกระตุ้นส่งเสริมให้ปฏิบัติงานมากขึ้น เพราะเป็นบทบาทหน้าที่หนึ่งของ สถาบันการศึกษา

หัวหน้าภาควิชาเห็นว่า ปัญหาและอุปสรรคที่ประสบมากที่สุดในการปฏิบัติบทบาทของ หัวหน้าภาควิชาดังนี้ได้แก่ ไม่มีเวลาปฏิบัติงานนี้เพราะมีภาระการสอนมาก บัณฑิตรองลงไปได้แก่ มีบุคลากรในภาควิชาไม่เพียงพอ ไม่ได้รับการสนับสนุนจากฝ่ายบริหารอย่างจริงจัง ได้รับมอบหมาย งานไม่เหมาะสม ขาดการติดต่อประสานงานกับหน่วยงานอื่น และขาดผู้นำในการทำงานดังนี้ และหัวหน้าภาควิชาได้เสนอแนะแนวทางแก้ไขปัญหาดังนี้ ลดภาระการสอนให้น้อยลง เพิ่มบุคลากร ในภาควิชาให้มากขึ้น วางนโยบายการทำงานให้แน่ชัดและสนับสนุนงบประมาณ กระตุ้นส่งเสริมให้ ปฏิบัติงานมากขึ้น กำหนดสัดส่วนงานของอาจารย์ให้เหมาะสม และใช้ระบบการติดต่อและ สื่อสารที่มีคุณภาพ

อาจารย์มีความเห็นว่า ปัญหาและอุปสรรคที่ประสบมากที่สุดในการปฏิบัติบทบาทของหัวหน้า ภาควิชาดังนี้ได้แก่ ผู้บริหารระดับสูงยังไม่ให้ความสำคัญในงานนี้อย่างแท้จริง บัณฑิตรองลงไป ได้แก่ ไม่มีเวลาปฏิบัติงานนี้เพราะมีภาระการสอนมาก ขาดการติดต่อประสานงานกับหน่วยงานอื่น และขาดงบประมาณในการทำงาน และอาจารย์ได้เสนอแนะแนวทางแก้ไขปัญหาดังนี้ กระตุ้นส่งเสริม ให้เห็นความสำคัญของงานและปฏิบัติงานนี้ให้มากขึ้น ฝ่ายบริหารพยายามหางานมาป้อนให้ทำ ลดการ สอนให้น้อยลง ให้อำนาจในการบังคับบัญชาแก่หัวหน้าภาควิชา และจัดให้ทำงานโดยคณะกรรมการ

4.5 ปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติบทบาทของหัวหน้าภาควิชาคณาธิการ

การเงิน และบริหารทั่วไป ผู้บริหารมีความเห็นว่า ปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติบทบาทของ หัวหน้าภาควิชาดังนี้ได้แก่ หัวหน้าภาควิชาขาดความรู้ความเข้าใจในระเบียบปฏิบัติงาน บัณฑิตรอง ลงไปได้แก่ ไม่ทราบว่าจะต้องปฏิบัติงานนี้มากน้อยเพียงใด ขาดงบประมาณ สถานที่และบุคลากร ขาดความสะดวกและคล่องตัวในการติดต่อกับหน่วยงานอื่น และไม่สนใจทำเพราะมีคนทำอยู่แล้ว

และผู้บริหารได้ให้ข้อเสนอแนะแนวทางแก้ไขปัญหาดังนี้ อบรมสัมมนาให้ความรู้ในระเบียบปฏิบัติงาน จัดหาเจ้าหน้าที่เพื่อทำหน้าที่ในภาควิชา ผู้บริหารควรให้การสนับสนุนงบประมาณตามที่ภาควิชาเสนอขอมา และลดขั้นตอนของระเบียบราชการให้น้อยลง

หัวหน้าภาควิชามีความเห็นว่า ปัญหาและอุปสรรคที่ประสบมากที่สุดในการปฏิบัติบทบาทของหัวหน้าภาควิชาได้แก่ ไม่มีเวลาทำงานค้ำนี้ เพราะมีภาระการสอนมาก ปัญหารองลงไปได้แก่ ขาดความรู้ความเข้าใจในระเบียบปฏิบัติงาน ขาดงบประมาณ สถานที่และบุคลากร ระเบียบงานราชการไม่เอื้ออำนวยต่อการปฏิบัติงาน ไม่สนใจทำงานนี้ เพราะเห็นว่าไม่ใช่หน้าที่โดยตรง และวิทยาลัยไม่เปิดโอกาสให้ทำงานค้ำนี้ และหัวหน้าภาควิชาได้เสนอแนะแนวทางแก้ไขปัญหาดังนี้ ให้มีสำนักงานของภาควิชาโดยเฉพาะ อบรมสัมมนาให้ความรู้ในระเบียบปฏิบัติงาน เพิ่มงบประมาณ วัสดุอุปกรณ์และบุคลากร กำหนดบทบาทหัวหน้าภาควิชาให้ชัดเจนในพระราชบัญญัติวิทยาลัยครู ควรมีการยืดหยุ่นระเบียบราชการ และให้อาจารย์มีอิสระภาพในการทำงาน

อาจารย์มีความเห็นว่า ปัญหาและอุปสรรคที่ประสบมากที่สุดในการปฏิบัติบทบาทของหัวหน้าภาควิชาได้แก่ ขาดการสนับสนุนทั้งงบประมาณ ปัญหารองลงไปได้แก่ ขาดความรู้ความเข้าใจในระเบียบปฏิบัติงาน หัวหน้าภาควิชาขาดอำนาจบริหาร ขาดการประชาสัมพันธ์งาน และขาดความร่วมมือกับหน่วยงานอื่น และอาจารย์ได้เสนอแนะแนวทางแก้ไขปัญหาดังนี้ อบรมสัมมนาให้ความรู้ในระเบียบปฏิบัติงาน ประชาสัมพันธ์งานให้ทั่วถึง ให้มีการกระจายอำนาจในการบริหารอย่างเหมาะสม กำหนดให้เป็นบทบาทหน้าที่ของหัวหน้าภาควิชา กระตุ้นส่งเสริมให้เกิดความร่วมมือและประสานงานที่ดี และมอบอำนาจให้หัวหน้าภาควิชาได้ทำงานค้ำนี้ การเงินและบริหารทั่วไป

อภิปรายผล

1. เกี่ยวกับบทบาทที่คาดหวังของหัวหน้าภาควิชาในวิทยาลัยครูตามความคิดเห็นของผู้บริหาร หัวหน้าภาควิชา และอาจารย์

1.1 บทบาทที่คาดหวังของหัวหน้าภาควิชา เมื่อพิจารณาโดยรวมแล้ว จะเห็นได้ว่า ทั้งผู้บริหาร หัวหน้าภาควิชา และอาจารย์ต่างก็มีความคาดหวังในบทบาทหัวหน้าภาควิชาอยู่ในระดับสูง แต่เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านแล้ว ผู้บริหารมีความคาดหวังให้หัวหน้าภาควิชาปฏิบัติบทบาทด้านวิชาการ และบทบาทด้านธุรการ การเงิน และบริหารทั่วไปอยู่ในระดับสูงที่สุด บทบาทนอกนั้น มีความคาดหวังอยู่ในระดับสูง ส่วนหัวหน้าภาควิชาและอาจารย์มีความคาดหวังให้หัวหน้าภาควิชาปฏิบัติบทบาททุกด้านอยู่ในระดับสูง แต่เมื่อพิจารณาคะแนนเฉลี่ยในแต่ละด้าน ปรากฏว่า ผู้บริหารและอาจารย์มีความคาดหวังให้หัวหน้าภาควิชาปฏิบัติบทบาทด้านวิชาการมากที่สุด บทบาทที่ควรปฏิบัติรองลงไปได้แก่ ด้านธุรการ การเงิน และบริหารทั่วไป ด้านบริหารบุคลากร ด้านบริการทางวิชาการ แก่ชุมชน และด้านบริหารกิจการนักศึกษา ซึ่งแตกต่างกับความคิดเห็นของหัวหน้าภาควิชาที่คาดหวังให้หัวหน้าภาควิชาปฏิบัติบทบาทด้านธุรการ การเงิน และบริหารทั่วไปมากที่สุด บทบาทที่ควรปฏิบัติรองลงไปได้แก่ ด้านวิชาการ ด้านบริหารบุคลากร ด้านบริการทางวิชาการแก่ชุมชน และด้านบริหารกิจการนักศึกษา ทั้งนี้อาจจะเป็นเพราะว่า โดยการปฏิบัติจริง ๆ แล้วหัวหน้าภาควิชาได้ปฏิบัติบทบาทด้านวิชาการอยู่แล้ว แต่การปฏิบัติบทบาทด้านธุรการ การเงินและบริหารทั่วไปนั้น หัวหน้าภาควิชา ยังขาดความรู้ความสามารถ แต่เห็นว่าต้องปฏิบัติงานด้านนี้ ดังนั้นหัวหน้าภาควิชาจึงให้ความสนใจงานด้านธุรการ การเงินและบริหารทั่วไปมากกว่างานด้านอื่น ส่วนบทบาทที่เหลืออีก 3 ด้าน ได้แก่ด้านบริหารบุคลากร ด้านบริการทางวิชาการแก่ชุมชน และด้านบริหารกิจการนักศึกษา ทั้งผู้บริหาร หัวหน้าภาควิชา และอาจารย์ต่างก็มีความคาดหวังให้หัวหน้าภาควิชาปฏิบัติไม่แตกต่างกัน โดยเฉพาะบทบาทด้านบริหารกิจการนักศึกษาต่างก็มีความคาดหวังให้หัวหน้าภาควิชาปฏิบัติในอันดับสุดท้าย ทั้งนี้อาจจะเป็น เพราะว่ามีคณะอาจารย์ฝ่ายกิจการนักศึกษาปฏิบัติงานด้านนี้อยู่แล้ว

1.2 บทบาทที่คาดหวังของหัวหน้าภาควิชาเมื่อแยกพิจารณาเป็นรายข้อในแต่ละตำแหน่งพิจารณาได้ดังนี้

1.2.1 บทบาทด้านวิชาการ จะเห็นได้ว่า ผู้บริหาร หัวหน้าภาควิชาและอาจารย์มีความเห็นพ้องกันว่าบทบาทที่หัวหน้าภาควิชาควรปฏิบัติมากที่สุดได้แก่ ร่วมมือกับอาจารย์ในภาควิชาวางแผนและจัดทำโครงการพัฒนาวิชาการ เป็นผู้นำและสนับสนุนให้อาจารย์เขียนเอกสารคำราประกอบการเรียนการสอน สำนักรายวิชาต่าง ๆ ที่จะเปิดสอนในแต่ละภาคเรียน และร่วมมือกับอาจารย์ศึกษาค้นคว้าหาความรู้ทางเทคนิควิธีสอนใหม่ ๆ มาใช้สอนนักศึกษา ทั้งนี้ถ้าจะเป็นเพราะว่า วิทยาลัยครูเป็นสถาบันอุดมศึกษาสถาบันหนึ่งซึ่งต้องมีหน้าที่ในการศึกษาค้นคว้าวิชาการใหม่ ๆ อยู่ตลอดเวลาเพื่อการพัฒนางานวิชาการให้สูงขึ้น ดังนั้นหัวหน้าภาควิชาจึงควรให้ความสำคัญและปฏิบัติบทบาทด้านต่าง ๆ ดังกล่าวให้มากที่สุด เพราะตรงกับความต้องการของบุคลากรทุกฝ่าย

1.2.2 บทบาทด้านบริหารบุคลากร จะเห็นได้ว่า ผู้บริหาร หัวหน้าภาควิชาและอาจารย์ต่างเห็นพ้องกันว่า บทบาทที่หัวหน้าภาควิชาควรปฏิบัติมากที่สุดได้แก่ พิจารณาความดีความชอบของอาจารย์ในภาควิชา เปิดโอกาสให้อาจารย์ได้แสดงความคิดเห็นในการปฏิบัติงานและปรับปรุงงานของภาควิชา ประชุมอาจารย์เพื่อซักซ้อมความเข้าใจในการทำงานร่วมกัน กระตุ้นและส่งเสริมให้อาจารย์ได้ไปศึกษาหาความรู้เพิ่มเติม และเปิดโอกาสให้อาจารย์ทำงานตามความสามารถถนัดและสนใจ ทั้งนี้อาจเนื่องจากหัวหน้าภาควิชาในวิทยาลัยครูเป็นผู้บริหารที่อยู่ใกล้ชิดกับอาจารย์ จึงควรมีหน้าที่เกี่ยวกับการให้ทุนให้โฆงกับบุคลากรในภาควิชา เป็นผู้กระตุ้นส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการพัฒนาของภาควิชาให้มีประสิทธิภาพและคุณภาพสูงขึ้น ซึ่งจำเป็นต้องอาศัยหลักการทำงานแบบประชาธิปไตย เพราะบุคลากรที่ประจำภาควิชาต่างก็เป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถสูงทั้งสิ้น

1.2.3 บทบาทด้านบริหารกิจการนักศึกษา จะเห็นได้ว่า ผู้บริหาร หัวหน้าภาควิชา และอาจารย์มีความคิดเห็นว่า บทบาทที่หัวหน้าภาควิชาควรปฏิบัติมากที่สุดได้แก่ ร่วมมือกับอาจารย์ศึกษาปัญหาในการเรียนรายวิชาต่าง ๆ เพื่อหาทางแก้ไข อบรมและนำความประพฤติและการปฏิบัติตัวของนักศึกษา และจัดทำเอกสารคู่มือแนะนำภาควิชา แสดงว่าบุคลากรทุกฝ่ายในวิทยาลัยครูต้องการให้สนใจแก้ไขปัญหาดังกล่าวที่นักศึกษาประสบในการเรียน ไม่วาจะเป็น

ปัญหาเกี่ยวกับด้านการเรียน ความประพฤติกและการปฏิบัติระหว่างที่กำลังศึกษาอยู่ในวิทยาลัย และโดยเฉพาะการจัดทำคู่มือแนะนํามหาวิทยาลัยจะช่วยให้ นักศึกษาตัดสินใจเลือกเรียนรายวิชาต่าง ๆ ได้ดีขึ้น

1.2.4 บทบาทคํานับบริการทางวิชาการแก่ชุมชน จะเห็นได้ว่า ผู้บริหาร หัวหน้าภาควิชา และอาจารย์มีความเห็นว่า บทบาทที่หัวหน้าภาควิชาควรปฏิบัติมากที่สุดได้แก่ มีส่วนร่วมในการดำเนินการตามโครงการอบรมครูและบุคลากรทางการศึกษาประจำการ ร่วมกับอาจารย์เป็นวิทยากรบรรยายทางวิชาการแก่ชุมชน กระตุ้นส่งเสริมให้อาจารย์ทำการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการศึกษาและความเป็นอยู่ของชุมชน ร่วมวางแผนและจัดโครงการบริการทางวิชาการแก่ชุมชน และร่วมมือกันจัดทำวารสารเผยแพร่ความรู้ทางวิชาการ ทั้งนี้เนื่องจากบทบาทคํานับบริการทางวิชาการ เป็นบทบาทหนึ่งที่สถาบันการฝึกหัดครูจะต้องจัดทำ โดยเฉพาะโครงการอบรมครูและบุคลากรทางการศึกษาประจำการเป็นหน้าที่ที่จะต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง เพื่อเป็นการพัฒนาคุณภาพครูให้สูงขึ้น และยังจะต้องให้ความสนใจในเรื่องที่เกี่ยวกับความเป็นอยู่ของประชาชนในท้องถิ่นอีกด้วย

1.2.5 บทบาทคํานับราชการ การเงิน และบริหารทั่วไป จะเห็นได้ว่า ผู้บริหาร หัวหน้าภาควิชา และอาจารย์มีความเห็นว่าบทบาทที่หัวหน้าภาควิชาควรปฏิบัติมากที่สุดได้แก่ ร่วมมือกับอาจารย์จัดทำโครงการเพื่อเสนอของบประมาณประจำปี ร่วมวางแผนจัดทำโครงการปฏิบัติงานของภาควิชาตลอดปีการศึกษา ประเมินผลการปฏิบัติงานของภาควิชา เพื่อการปรับปรุงแก้ไข ร่วมเป็นกรรมการบริหารของคณะวิชา และควบคุมดูแลการจัดทำบัญชีการเงิน พัดดูให้เรียบร้อย ทั้งนี้อาจเนื่องจากว่าหัวหน้าภาควิชาเป็นผู้บังคับบัญชารับผิดชอบงานในภาควิชา จึงจำเป็นจะต้องควบคุมดูแลงานทุกอย่างภายในภาควิชาให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อย

2. การเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหาร หัวหน้าภาควิชา และอาจารย์ที่มีต่อบทบาทที่คาดหวังของหัวหน้าภาควิชา เมื่อพิจารณาบทบาทโดยรวมทั้ง 5 ด้าน จะเห็นได้ว่า ผู้บริหาร หัวหน้าภาควิชา และอาจารย์มีความคาดหวังต่อบทบาทของหัวหน้าภาควิชาแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แสดงว่าทั้งผู้บริหาร หัวหน้าภาควิชา และอาจารย์มีความเห็นว่าหัวหน้าภาควิชาควรปฏิบัติบทบาทรวมทั้ง 5 ด้านใกล้เคียงกัน แต่เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบความคิดเห็น

แยกเป็นรายด้านแล้ว จะเห็นได้ว่า ผู้บริหารมีความคาดหวังต่อบทบาทของ หัวหน้าภาควิชาค่านิชาการ สูงกว่าหัวหน้าภาควิชาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และสูงกว่าอาจารย์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนความคิดเห็นของหัวหน้าภาควิชา และอาจารย์ที่มีต่อบทบาทค่านิชาการของ หัวหน้าภาควิชาแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ และผู้บริหารมีความคาดหวังต่อบทบาทของ หัวหน้าภาควิชาค่านิชาการสูงกว่าหัวหน้าภาควิชา และอาจารย์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ .05 ส่วนหัวหน้าภาควิชา และอาจารย์มีความคาดหวังต่อบทบาทของหัวหน้าภาควิชาค่านิชาการ บริหารบุคลากรแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ สำหรับบทบาทค่านิชาการนิการนักศึกษา ค่านิชาการทางวิชาการแถมชุมชน และบทบาทค่านิชาการ การเงิน และบริหารทั่วไปนั้น ทั้งผู้บริหาร หัวหน้าภาควิชา และอาจารย์มีความคาดหวังแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

3. ปัญหาอุปสรรคในการปฏิบัติบทบาทของหัวหน้าภาควิชา และข้อเสนอแนะแนวทางในการ แก้ไขปัญหา พิจารณาได้ดังนี้

3.1 ปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติบทบาทค่านิชาการ จะเห็นได้ว่า ผู้บริหาร หัวหน้าภาควิชา และอาจารย์มีความเห็นว่าในการปฏิบัติงานของหัวหน้าภาควิชาที่ผ่านมา มักจะ ประสบกับปัญหาต่าง ๆ มาก ทำให้ไม่สามารถปฏิบัติงานได้สะดวกและราบรื่นเท่าที่ควร ปัญหาที่มัก ประสบเสมอได้แก่ หัวหน้าภาควิชาเองยังไม่เข้าใจบทบาทของตนอย่างแน่ชัด หัวหน้าภาควิชา ยังไม่มีอำนาจบังคับบัญชาอย่างเต็มที่ ยังขาดงบประมาณ อุปกรณ์ สถานที่และอัตราค่าจ้าง อาจารย์ ยังไม่ให้ความร่วมมือเท่าที่ควร และหัวหน้าภาควิชายังขาดความรู้ความสามารถด้านนี้ สำหรับแนว ทางแก้ไขปัญหาค้าง ๆ จึงควรให้มีการกำหนดบทบาทของหัวหน้าภาควิชาไว้ให้ชัดเจน เติมงบประมาณ อุปกรณ์และอัตราค่าจ้างให้เพียงพอ ลดภาระการสอนหรือลดจำนวนนักศึกษาให้น้อยลงเพื่อให้ การทำงานมีประสิทธิภาพสูงขึ้น และควรกำหนดคุณสมบัติและคุณสมบัติของหัวหน้าภาควิชาให้เหมาะสม ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ เบอริ (Berry) ที่ได้เสนอแนะไว้ว่าควรให้มีการกำหนดบทบาท หัวหน้าภาควิชาให้ชัดเจน จัดสรรงบประมาณให้ตามความเหมาะสม และควรให้อิสระในการดำเนินงานของภาควิชาตามสมควร (Berry. 1977 : 7421 A)

3.2 ปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติบทบาทคณบดีบริหารบุคลากร จะเห็นได้ว่า ผู้บริหาร หัวหน้าภาควิชา และอาจารย์เห็นว่าในการปฏิบัติงานของหัวหน้าภาควิชาที่ผ่านมา มักจะประสบปัญหาต่าง ๆ ได้แก่ ขาดการยอมรับนับถือและความร่วมมือจากอาจารย์ เพราะหัวหน้าภาควิชาขาดอำนาจในการบังคับบัญชาอย่างแท้จริง หัวหน้าภาควิชาไม่มีความรู้ความสามารถเหมาะสม และขาดบุคลิกผู้นำที่ดี และไม่มีเวลาปฏิบัติบทบาทนี้ เพราะมีภาระทางด้านการสอนมาก ดังนั้นในการแก้ไขปัญหามิการปฏิบัติบทบาทคณบดีบริหารบุคลากรจึงควรให้อำนาจในการบังคับบัญชาให้มากขึ้น กำหนดบทบาทของหัวหน้าภาควิชาไว้ให้ชัดเจน ฝึกอบรมความรู้และประสบการณ์ในการทำงานสูงขึ้น ปรับปรุงโครงสร้างการบริหารงานของวิทยาลัยให้เหมาะสม และควรกำหนดคุณวุฒิคุณสมบัติของหัวหน้าภาควิชาให้เหมาะสม

3.3 ปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติบทบาทคณบดีบริหารกิจการนักศึกษา จะเห็นได้ว่า ผู้บริหาร หัวหน้าภาควิชา และอาจารย์มีความเห็นว่า หัวหน้าภาควิชาไม่ค่อยมีเวลา และโอกาสทำงานด้านกิจการนักศึกษามากนัก เพราะมีภาระการสอนและงานพิเศษอื่นมาก และหัวหน้าภาควิชาขาดแรงจูงใจในการทำงานด้านนี้ ไม่มีการประสานงานกับฝ่ายกิจการนักศึกษา ดังนั้นจึงควรให้มีการกำหนดนโยบายในการทำงานด้านนี้ไว้ให้ชัดเจน ให้มีการประชาสัมพันธ์งานกิจการนักศึกษาอย่างทั่วถึง และใช้วิธีการอาสาสมัครเข้าไปทำงานเกี่ยวกับนักศึกษา

3.4 ปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติบทบาทคณบดีบริการทางวิชาการแก่ชุมชน จะเห็นได้ว่า ผู้บริหาร หัวหน้าภาควิชา และอาจารย์มีความเห็นว่า หัวหน้าภาควิชายังทำงานด้านนี้น้อยไป ทั้งนี้เป็นเพราะอาจารย์มีภาระการสอนมาก ไม่ทราบความต้องการของชุมชน ผู้บริหารยังให้การสนับสนุนไม่มากนัก และขาดผู้นำที่จะทำงานทางด้านนี้ จึงควรจะได้มีการแก้ไข โดยการให้ภาควิชาเป็นผู้เสนอโครงการในการทำงาน ลดภาระการสอนให้น้อยลงกว่าเดิม ศึกษาปัญหาและความต้องการของชุมชนอย่างจริงจัง และให้มีการกำหนดสัดส่วนของการทำงานให้เหมาะสม

3.5 ปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติบทบาทคณบดีธุรการ การเงิน และบริหารทั่วไป จะเห็นได้ว่า ผู้บริหาร หัวหน้าภาควิชา และอาจารย์ต่างก็ให้ความสำคัญของงานนี้

ซึ่งเห็นว่าหัวหน้าภาควิชาควรปฏิบัติมากพอ ๆ กับบทบาทด้านวิชาการ เพราะจะช่วยให้งานวิชาการดำเนินไปได้อย่างดี ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ แบรินส์ฟอร์ด (Bransford) ที่ได้สรุปว่า หัวหน้าภาควิชามักจะปฏิบัติบทบาทการบริหารทั่วไปมากกว่าบทบาทอื่น และต่างก็ยอมรับกันว่า ตำแหน่งหัวหน้าภาควิชามีความสำคัญและจำเป็นยิ่งต่อการบริหารงานของสถาบัน (Bransford, 1977 : 2438A) แต่ในการปฏิบัติงานมักจะประสบปัญหาอยู่เสมอได้แก่ หัวหน้าภาควิชาไม่มีความรู้ความเข้าใจในระเบียบปฏิบัติงาน ขาดงบประมาณ อุปกรณ์ สถานที่และเจ้าหน้าที่ มีภาระการสอนมากจนไม่มีเวลาทำงานด้านนี้ และระเบียบปฏิบัติงานไม่เอื้ออำนวยต่อการทำงานของภาควิชา ดังนั้นในการแก้ไขปัญหาดังกล่าว จึงควรให้มีการอบรมสัมมนาให้ความรู้ในระเบียบปฏิบัติงาน ลดขั้นตอนของระเบียบงานราชการให้น้อยลง ฝ่ายบริหารควรให้การสนับสนุนในทุกรูปแบบ ให้อาจารย์ได้มีอิสระในการทำงานของภาควิชาให้มากขึ้น กำหนดบทบาทของหัวหน้าภาควิชาให้ชัดเจน และควรให้มีการกระจายอำนาจในการบริหาร

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาค้นคว้าวิจัยครั้งนี้ พบว่า ผู้บริหาร หัวหน้าภาควิชา และอาจารย์ในวิทยาลัยครูมีความคิดเห็นต่อบทบาทที่คาดหวังของหัวหน้าภาควิชาในวิทยาลัยครู อยู่ในระดับสูงพอๆ กัน จะแตกต่างกันไปบ้างเมื่อพิจารณาในแต่ละด้าน ซึ่งพอจะสรุปได้ว่า บทบาทที่หัวหน้าภาควิชาควรปฏิบัติให้มากที่สุดได้แก่ บทบาทด้านวิชาการ และบทบาทด้านธุรการ การเงิน และบริหารทั่วไป ส่วนบทบาทด้านอื่นควรปฏิบัติลดหลั่นกันไป ได้แก่ ด้านบริหารบุคลากร ด้านบริการทางวิชาการ การประชุม และบทบาทด้านบริหารกิจการนักศึกษา เพราะบางบทบาทมีเจ้าหน้าที่ดำเนินการทำอยู่แล้ว จากผลการศึกษารวบรวม มีข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้

1. เกี่ยวกับบทบาทและหน้าที่ของหัวหน้าภาควิชาในวิทยาลัยครู ควรให้มีการกำหนดบทบาทและหน้าที่ที่ควรปฏิบัติไว้ให้ชัดเจน เพื่อความเข้าใจถูกต้องตรงกัน โดยให้สอดคล้องกับความคิดเห็นของบุคลากรทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง นั่นคือหัวหน้าภาควิชาควรปฏิบัติบทบาทด้านวิชาการ และบทบาทด้านธุรการ การเงิน และบริหารทั่วไปให้มากที่สุด ส่วนบทบาทอื่นนอกเหนือจากนี้การ

ปฏิบัติจริงลงไป ทั้งนี้เพื่อให้เกิดประโยชน์แก่บุคลากรหลาย ๆ ฝ่าย เช่นผู้บริหารวิทยาลัยครูนำไปใช้เป็นแนวทางในการกำหนดลักษณะงานของหัวหน้าภาควิชาให้เหมาะสม ประชุมชี้แจงให้บุคลากรทุกฝ่ายได้เข้าใจตรงกัน เพื่อป้องกันปัญหาความขัดแย้งต่าง ๆ ในการปฏิบัติงาน หัวหน้าภาควิชาจะได้ทราบบทบาทและหน้าที่ของตนเองว่าบทบาทใดควรปฏิบัติมากน้อยเพียงใด ทำให้เกิดความเชื่อมั่นในการปฏิบัติงานมากขึ้น สามารถทำงานให้สอดคล้องกับความต้องการของบุคลากรทุกฝ่ายภายในวิทยาลัยครู ลดปัญหาอุปสรรคและความขัดแย้งในการทำงาน และยังสามารถจะปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพการทำงานให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น อาจารย์ซึ่งเป็นสมาชิกคนหนึ่งของภาควิชาทราบถึงบทบาทและหน้าที่อย่างถูกต้อง และยังเป็นแนวทางในการคัดเลือกผู้เข้ารับตำแหน่งหัวหน้าภาควิชาได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม นักศึกษาในวิทยาลัยครูได้ทราบบทบาทของหัวหน้าภาควิชาอย่างถูกต้องและจะได้รับการประโยชน์จากการศึกษาอย่างเต็มที่

2. หัวหน้าภาควิชาเป็นตำแหน่งผู้บริหารตำแหน่งหนึ่งในวิทยาลัยครู เป็นผู้ที่อยู่ใกล้ชิดกับอาจารย์และนักศึกษา มีความสำคัญยิ่งต่อประสิทธิภาพในการบริหารงานด้านการเรียนการสอนซึ่งถือเป็นงานหลักงานหนึ่งของสถาบันการศึกษา แต่การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของหัวหน้าภาควิชายังมีไม่มากนัก จึงควรจะได้ศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมดังต่อไปนี้

2.1 ศึกษาเปรียบเทียบบทบาทที่ปฏิบัติจริงและบทบาทที่คาดหวังของหัวหน้าภาควิชา

2.2 ศึกษาเปรียบเทียบบทบาทของหัวหน้าภาควิชาระหว่างกลุ่มวิทยาลัยครู เพื่อทราบถึงลักษณะงานแต่ละแห่ง จะได้เป็นแนวทางในการปรับปรุงและพัฒนางานให้ดีขึ้น

2.3 ศึกษาเปรียบเทียบบทบาทของหัวหน้าภาควิชาซึ่งอยู่ต่างคณะวิชากัน เพื่อให้ทราบถึงลักษณะงานของแต่ละคณะวิชา อันจะเป็นแนวทางในการปรับปรุงและพัฒนางานของหัวหน้าภาควิชาให้ดีขึ้น

2.4 ศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติบทบาทของหัวหน้าภาควิชาในวิทยาลัยครูระหว่างกลุ่มและภายในกลุ่ม เพื่อเป็นข้อมูลในการปรับปรุงแก้ไขในการปฏิบัติงานของหัวหน้าภาควิชา

บรรณาธิการ

บรรณานุกรม

การฝึกหัดครู, กรม สถิติการศึกษาปี 2523 ม.ป.ท. 2523, 35 หน้า

_____ 29 กันยายน 2524 ปีสิบเจ็ดปี การสถาปนากรมการฝึกหัดครู กันยายน
2524, 131 หน้า

_____ คำสั่งกรมการฝึกหัดครูที่ ผ.ค. 61/2509 เรื่องมอบอำนาจให้หัวหน้าสถานศึกษา
แต่งตั้งหัวหน้าหมวดวิชา ลว. 16 กุมภาพันธ์ 2509, อัครสาเนา

จันทร์เกษม, วิทยาลัยครู "รายงานบังคับบัญชาหัวหน้าหมวดวิชา" ใน เอกสารแนะนำวิทยาลัย
ครูจันทร์เกษม หน้า 14-15 2522, อัครสาเนา

จิรพันธ์ ศิริโชค "หัวหน้าสายวิชากับการปรับปรุงการสอน" วารสารวิสามัญศึกษา 9(6) :
52-53 มิถุนายน 2515

เชียงใหม่, วิทยาลัยครู ความรับผิดชอบในตำแหน่งหัวหน้าหมวดวิชา หน้า 1-2 2522,
อัครสาเนา

จิตยา สุวรรณชัย "สังคมวิทยา" ใน วิทยาศาสตร์สังคม หน้า 157-196 สำนักวิจัย
สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ โรงพิมพ์จุฬารัฐ 2517

ทิพย์วรรณ สุชีโมกษ์ บทบาทของหัวหน้าหมวดวิชาสังคมศึกษาในวิทยาลัยครู วิทยานิพนธ์ ค.ม.
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2518, 178 หน้า อัครสาเนา

ทองอินทร์ วงศ์โสธร "ฝึกหัดครูไทยในวันนี้และวันหน้า" วารสารสมการการศึกษาแห่งชาติ
12(6) : 23-30 สิงหาคม-กันยายน 2521

บุญ แสงศักดิ์ "บทบาทและงานในหน้าที่ของหัวหน้าแผนกวิชา" วิทยาทารย์ 71(5) : 10-20
กรกฎาคม 2515

ประยุทธ์ กุศลสาร บทบาทของหัวหน้ามหาวิทยาลัยภาษาไทยในวิทยาลัยครู วิทยานิพนธ์ ค.ม.

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2516, 179 หน้า อัดสำเนา

พนัส หันนาคินทร์ หลักการบริหารโรงเรียน วัฒนาพานิช 2512, 153 หน้า

_____ "พระราชบัญญัติวิทยาลัยครู พุทธศักราช 2518" ราชกิจจานุเบกษา 96(48) :
23-43 กุมภาพันธ์ 2518

วิเชียร เกตุสิงห์ สถิติวิเคราะห์สำหรับการวิจัย พิมพ์ครั้งที่ 4 2522, 145 หน้า
อัดสำเนา

ศรีนครินทร์วิโรจ, มหาวิทยาลัย บัณฑิตวิทยาลัย คู่มือการเขียนรายงานภาคินพนธ์และปริญญาานิพนธ์
พิมพ์ครั้งที่ 4 อมรินทร์การพิมพ์ 2523, 148 หน้า

/ ศรีอรุณ ฤทธิรงค์ งานในหน้าที่และความรับผิดชอบของหัวหน้าภาควิชาในวิทยาลัยครูกลุ่มภาคกลาง
วิทยานิพนธ์ ค.ม. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2523, 183 หน้า อัดสำเนา

สิปปนนท์ เกตุทัต "บทบาทของวิทยาลัยครู" อีสานปริทัศน์ 1(2) : 9-15 สิงหาคม-ตุลาคม
2524

สุรพล พุฒคำ บทบาทของสภากาการฝึกหัดครู วิทยานิพนธ์ ค.ม. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
2522, 145 หน้า อัดสำเนา

อารี สันทรวี "การฝึกหัดครู อดีต ปัจจุบัน อนาคต" ศูนย์ศึกษา (19) : 27-37
มกราคม-มีนาคม 2516

อุกรธานี, วิทยาลัยครู คณะวิชาครุศาสตร์ "งานของวิทยาลัยครู 2525-2529 กรมการฝึก
หัดครู" ครุศาสตร์สาร 1(2) : 38-47 ตุลาคม 2524

- Berry, James R. "A Study of the Current Role of the Department Chairman in Selected Secondary Schools in the State of Alabama," Dissertation Abstracts International. vol. 38 no. 12, p. 7421 A, 1977.
- Best, John W. Research in Education. Englewood Cliffs, N.J. : Prentice-Hall, 1963. 159 p.
- Bransford, Robert J. "The Function Associated with the Role of the Department Chairman in two-year Texas Public Colleges," Dissertation Abstracts International. vol. 38 no. 5, p. 2438 A, 1977.
- Carnegie, Clyde D. "Role Expectations of Community Junior College Department Chairpersons," Dissertation Abstracts International. vol. 38 no. 12, p. 7425 A, 1977.
- Cornett, Jim D. "Evaluation of the Department Chairpersons Role in Public Community Junior Colleges in Missouri," Dissertation Abstracts International. vol. 38 no. 10, p. 5815 A, 1978.
- Cronbach, Lee J. Essential of Psychological Testing. 3rd. ed., New York, Harper & Row, 1970. 752 p.
- Davis, Keith. Human Relation at Work. New York : McGraw-Hill Book Co., 1962. p. 40.
- Ferguson, George A. Statistical Analysis in Psychological and Education. New York : McGraw-Hill Book Co., 446 p.
- Harris, Ben M. Supervisory Behavior in Education. Englewood Cliffs, N.J. : Prentice-Hall, 1963. 173 p.
- Hoyle, Eric. The Role of the Teacher. London, Routledge & Regan Paul., 1969. 103 p.
- Sarbin, Theodore R. "Role Theory," in Handbook of Social Psychology. p. 228-232. Edited by Garner Lindzey Reading : Addison West, 1959.
- Sippanondha Ketudat and others. A Research Report on Higher Education System : A Case Study of Thailand Office of the National Commission. Bangkok Thailand, 1977. 285 p.
- Winer, B.J. Statistical Principles in Experimental Design. 2nd. ed., McGraw-Hill Kogakusha, Ltd., 1971. 907 p.

ກຸດຟນວກ

การประเมินของแบบสอบถาม

ตาราง 31 การวัดความเชื่อมั่นของแบบสอบถามโดยวิธี Alpha Coefficient ของ Cronbach

บทบาทของหัวหน้าภาควิชา	จำนวนข้อ	ความเชื่อมั่น
ด้านวิชาการ	19	0.90
ด้านบริหารบุคลากร	20	0.91
ด้านบริหารกิจการนักศึกษา	15	0.91
ด้านบริการทางวิชาการแก่ชุมชน	17	0.93
ด้านธุรการ การเงิน และบริหารทั่วไป	15	0.89
รวม	86	0.97

ແມ່ສວນ

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร

31 สิงหาคม 2525

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ตอบแบบสอบถาม

เรียน ท่านอธิการ รองอธิการ หัวหน้าคณะวิชา หัวหน้าภาควิชาและอาจารย์วิทยาลัยครูกลุ่ม
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ข้าพเจ้า นายสำราญ สอนสวัสดิ์ นิสิตบัณฑิตวิทยาลัย กำลังศึกษาอยู่ระดับปริญญาโท
วิชาเอกการอุดมศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร ขณะนี้กำลังทำวิทยานิพนธ์
เรื่อง "บทบาทของหัวหน้าภาควิชาในวิทยาลัยครูกลุ่มภาคตะวันออกเฉียงเหนือ" ผลของการวิจัย
ครั้งนี้จะสรุปผลเป็นส่วนรวม ไม่ได้แยกแยะผลเฉพาะวิทยาลัยใดวิทยาลัยหนึ่งแต่อย่างใด ดังนั้น
จึงกราบขอความอนุเคราะห์จากท่านได้โปรดตอบแบบสอบถามนี้ตามความคิดเห็นของท่านอย่างจริงใจ

ข้าพเจ้าหวังเป็นอย่างยิ่งว่า คงได้รับความอนุเคราะห์จากท่านเป็นอย่างดี และใคร่ขอ
ขอบพระคุณในความกรุณาของท่านเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถืออย่างสูง

(นายสำราญ สอนสวัสดิ์)

นิสิตปริญญาโท วิชาเอกการอุดมศึกษา

แบบสอบถาม

เรื่อง บทบาทของหัวหน้าภาควิชาในวิทยาลัยครูกลุ่มภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ตอนที่ 1

สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง โปรดเขียนเครื่องหมาย ✓ ลงใน ☐ และเขียนข้อความลงในช่องว่างที่ตรงกับความเป็นจริงของท่าน

1. ขณะนี้ท่านดำรงตำแหน่ง

☐ อธิการ

☐ รองอธิการ

☐ หัวหน้าคณะวิชา

☐ รองหัวหน้าคณะวิชา

☐ หัวหน้าภาควิชา

☒ รองหัวหน้าภาควิชา

☐ อาจารย์

2. ระยะเวลาที่ท่านดำรงตำแหน่งนี้ ปี

3. วิทยาลัยครู

ตอนที่ 2

แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทที่คาดหวังของหัวหน้าภาควิชา

ปัญหาอุปสรรคในการปฏิบัติบทบาทและแนวทางแก้ไข

คำชี้แจง

1. ให้ท่านพิจารณาบทบาทแต่ละด้านที่กำหนดให้ โดยพิจารณาเป็นรายข้อว่า หัวหน้าภาควิชาสมควรปฏิบัติ หรือควรปฏิบัติมากน้อยเพียงใด เมื่อพิจารณาแล้ว โปรดเขียนเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องทางขวามือซึ่งตรงกับน้ำหนักความคิดเห็นจำนวน 5 ช่วงคะแนน และให้คะแนน

แต่ละตัวมีความหมายดังนี้

- 0 หมายถึง ไม่ควรปฏิบัติ
- 1 หมายถึง ควรปฏิบัติในขั้นที่สุด
- 2 หมายถึง ควรปฏิบัติค่อนข้างน้อย
- 3 หมายถึง ควรปฏิบัติค่อนข้างมาก
- 4 หมายถึง ควรปฏิบัติมากที่สุด

2. ให้ท่านพิจารณาว่าในแต่ละบรรทัดนั้น ท่านเห็นว่าหัวหน้าภาควิชาควรปฏิบัติบรรทัดใดเพิ่มเติมอีก โดยเขียนบรรทัดที่ควรปฏิบัติเพิ่มเติมลงในช่องว่าง บรรทัดแบ่งเป็น 5 บรรทัดนี้

- 2.1 ด้านวิชาการ
- 2.2 ด้านบริหารบุคลากร
- 2.3 ด้านบริหารกิจการนักศึกษา
- 2.4 ด้านบริการทางวิชาการแก่ชุมชน
- 2.5 ด้านธุรการ การเงิน และบริหารทั่วไป

3. ให้ท่านพิจารณาว่า ในการปฏิบัติบทบาทของหัวหน้าภาควิชา นั้น มักจะประสบปัญหาและอุปสรรคอย่างไรบ้าง และท่านจะเสนอแนะแนวทางในการแก้ไขอย่างไร โดยเขียนข้อความลงในช่องว่าง

บทบาทของหัวหน้าภาควิชา	เห็นว่าควรปฏิบัติมากหรือน้อยเพียงใด				เห็นว่าไม่ ควรปฏิบัติ
	4	3	2	1	0
<u>บทบาทด้านวิชาการ</u>					
— 1. ควบคุมดูแลการปฏิบัติการสอนของอาจารย์ในภาควิชา					
— 2. เป็นผู้นำและสนับสนุนให้อาจารย์เขียนตำรา เอกสาร และคู่มือประกอบการสอน					
— 3. เป็นผู้นำและส่งเสริมให้อาจารย์เขียนบทความทางวิชาการลงวารสารต่าง ๆ					
— 4. ร่วมมือกับอาจารย์ทำการศึกษาค้นคว้าหาความรู้ด้านเทคนิควิธีสอนใหม่ ๆ มาใช้ในการสอน					
— 5. ดำเนินการสำรวจรายวิชาต่าง ๆ ที่จะเปิดสอนในแต่ละภาคเรียน					
— 6. ดำเนินการจัดทำตารางสอนของภาควิชาโดยร่วมกับฝ่ายวิชาการของวิทยาลัย					
— 7. ร่วมมือกับอาจารย์วางแผนและจัดทำโครงการพัฒนาวิชาการภายในภาควิชา					
— 8. เป็นผู้นำและริเริ่มในการใช้วัตกรรมและเทคโนโลยีมาใช้ในการเรียนการสอน					
— 9. เป็นที่ปรึกษาแก่อาจารย์เกี่ยวกับปัญหาค้นหาหลักสูตรการเรียนการสอน					
— 10. จัดหาวิธีการสอนและแนะนำวิธีสอนแก่อาจารย์ในภาควิชา					
— 11. ทำการศึกษารวบรวมและสนับสนุนช่วยเหลืออาจารย์ศึกษารวบรวมในสาขาวิชาที่เกี่ยวข้อง					

บทบาทของหัวหน้าภาควิชา	เห็นว่าควรปฏิบัติมาก หรือน้อยเพียงใด				เห็นว่าไม่ ควรปฏิบัติ
	4	3	2	1	0
— 12. ร่วมมือ ประสานงานและส่งเสริมให้มีการจัดกิจกรรมทางวิชาการขึ้นในภาควิชา					
— 13. ดำเนินการปรับปรุงเนื้อหาสาระรายวิชาต่าง ๆ โดยความร่วมมือกับอาจารย์ในภาควิชา					
— 14. ประชุมปรึกษาหารือเพื่อกำหนดเกณฑ์การประเมินผลและควบคุมดูแลให้เป็นไปตามเกณฑ์และระเบียบ					
— 15. ดำเนินการจัดนิทรรศการและแสดงผลงานของภาควิชาในโอกาสต่าง ๆ					
— 16. ร่วมมือและประสานงานกับภาควิชาต่าง ๆ เพื่อปรับปรุงคุณภาพการเรียนการสอน					
— 17. จัดห้องปฏิบัติการหลักสูตรการสอนเพื่อส่งเสริมวิชาการ					
— 18. ร่วมมือกับอาจารย์จัดทำข้อสอบ วิเคราะห์ข้อสอบ และสร้างธนาคารข้อสอบใช้ในภาควิชา					
— 19. ติดตามความเคลื่อนไหวและความก้าวหน้าทางวิชาการมาเผยแพร่ในภาควิชา					

บทบาทของหัวหน้าภาควิชาที่ควรปฏิบัติเพิ่มเติม

ปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติบทบาทด้านนี้ที่ประสบมา

ข้อเสนอแนะของท่านในการแก้ไขปัญหา

บทบาทของหัวหน้าภาควิชา	เห็นว่าควรปฏิบัติมาก หรือน้อยเพียงใด				เห็นว่าไม่ ควรปฏิบัติ
	4	3	2	1	0
<u>บทบาทด้านบริหารบุคลากร</u>					
___ 1. ร่วมในการพิจารณาสรรหาและคัดเลือกอัตรากำลัง อาจารย์ในภาควิชา					
___ 2. วางแผนจัดอาจารย์เข้าสอนรายวิชาต่าง ๆ ในภาควิชา					
___ 3. พิจารณาความดีความชอบอาจารย์เสนอไปยังวิทยาลัย					
___ 4. เป็นผู้ประสานสัมพันธ์ในการทำงานระหว่างอาจารย์ใน ภาควิชาและอาจารย์อื่น ๆ ในวิทยาลัย					
___ 5. ประชุมอาจารย์ เพื่อชักชวนความเข้าใจในการทำงาน และรวมวางแผนดำเนินงานของภาควิชา					
___ 6. มีส่วนร่วมในการกำหนดหลักเกณฑ์การประเมินผลการ ปฏิบัติงานของอาจารย์					
___ 7. มีส่วนร่วมให้อาจารย์ในภาควิชาได้ทำงานตามความ สามารถ ทัศนคติและความสนใจของแต่ละคน					
___ 8. ประเมินเทตอาจารย์ที่บรรจุ หรือย้ายโอนมาใหม่					
___ 9. เปิดโอกาสให้อาจารย์ในภาควิชาได้แสดงความคิดเห็น ในการปฏิบัติงาน ปรับปรุงงานของภาควิชา					
___ 10. มีส่วนร่วมในการพิจารณาเรื่องโอน ย้ายของอาจารย์					
___ 11. จัดทำโครงการประชุม สัมมนาและงานเพื่อการพัฒนา อาจารย์เสนอต่อวิทยาลัย					

บทบาทของหัวหน้าภาควิชา	เห็นว่าควรปฏิบัติมาก หรือน้อยเพียงใด				เห็นว่าไม่ ควรปฏิบัติ
	4	3	2	1	0
— 12. กระตุ้นและส่งเสริมให้อาจารย์ได้ไปศึกษาหาความรู้ เพิ่มเติม เช่น สัมมนา ประชุม ทุนงาน ศึกษาต่อ					
— 13. ติดตามผลการปฏิบัติงานหลังจากอาจารย์กลับจากการ อบรมสัมมนา ทุนงานและศึกษาต่อแล้ว					
— 14. ตรวจสอบและประเมินผลงานของอาจารย์ในภาควิชา					
— 15. ควบคุมดูแลให้อาจารย์ปฏิบัติตามระเบียบของทางราชการ					
— 16. ตักเตือนอาจารย์ในภาควิชาเมื่อปฏิบัติตนไม่ถูกต้อง					
— 17. สนับสนุนและส่งเสริมให้อาจารย์ได้ทำงานพิเศษอื่น ตามความสามารถและความเหมาะสม					
— 18. ตัดสินปัญหาและข้อขัดแย้งในการปฏิบัติงานของอาจารย์					
— 19. ทำปฏิทินงานเพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติงานภายใน ภาควิชา					
— 20. จัดทำทะเบียนประวัติของอาจารย์ในภาควิชา					

บทบาทการบริหารบุคลากรที่ควรปฏิบัติเพิ่มเติม

ปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติบทบาทหน้าที่ของหัวหน้าภาควิชาที่ประสบ
ข้อเสนอนี้ของ ท่านในการแก้ไข้ปัญหา

บทบาทของหัวหน้าภาควิชา	เห็นว่าควรปฏิบัติมาก หรือน้อยเพียงใด				เห็นว่าไม่ ควรปฏิบัติ
	4	3	2	1	0
<u>บทบาทการบริหารจัดการนักศึกษา</u>					
___ 1. อบรมแนะนำความประพฤติและการปฏิบัติตัวแก่นักศึกษา					
___ 2. ให้คำปรึกษาหารือด้านการเรียน ส่วนตัว และปัญหา ด้านระเบียบวินัย					
___ 3. ร่วมมือและประสานงานกับฝ่ายแนะแนวในการจัดบริการ ต่าง ๆ เช่น แนะแนวศึกษาต่อทุนการศึกษา					
___ 4. มีส่วนร่วมในการประชุมพิเศษและปัจฉิมนิเทศนักศึกษา					
___ 5. ร่วมมือกับฝ่ายกิจการนักศึกษาในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ					
___ 6. ประชุมอาจารย์เพื่อศึกษาปัญหาในการเรียนรายวิชา ต่าง ๆ ของภาควิชาเพื่อหาทางแก้ไข					
___ 7. จัดทำเอกสารคู่มือแนะนำภาควิชา เพื่อเป็นแนวทางให้ นักศึกษาใช้เป็นคู่มือปฏิบัติ เช่น สิ่งขบปรายวิชา คณาจารย์ การเลือกวิชาเรียน					
___ 8. ให้คำปรึกษาแก่ชุมชนต่าง ๆ ในการจัดกิจกรรม					
___ 9. เข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ที่นักศึกษาจัดขึ้น					
___ 10. ประเมินผลการจัดกิจกรรมโดยการร่วมมือกับนักศึกษา และฝ่ายกิจการนักศึกษา					
___ 11. มีส่วนร่วมในการวางแผน ระเบียบ ข้อบังคับ และวินัยของนักศึกษา					

บทบาทของหัวหน้าภาควิชา	เห็นว่าควรปฏิบัติมาก หรือน้อยเพียงใด				เห็นว่าไม่ ควรปฏิบัติ
	4	3	2	1	0
— 12. มีส่วนร่วมในการควบคุมความประพฤติของนักศึกษา					
— 13. มีส่วนร่วมในการพิจารณาความดีความชอบและการ ลงโทษนักศึกษา					
— 14. เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาประจำชั้น					
— 15. เป็นผู้พิจารณาอาจารย์ในภาควิชาให้เป็นที่ยอมรับ ชมเชยต่าง ๆ					

บทบาทของหัวหน้าภาควิชาคํานึงถึงการนักศึกษาที่ควรปฏิบัติเพิ่มเติม

ปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติบทบาทคํานี้ของหัวหน้าภาควิชาที่ประสบมา

ข้อเสนอแนะของท่านในการแก้ไข้ปัญหา

บทบาทของหัวหน้าภาควิชา	เห็นว่าควรปฏิบัติมาก หรือน้อยเพียงใด				เห็นว่าไม่ ควรปฏิบัติ
	4	3	2	1	0
<u>บทบาทด้านบริการทางวิชาการแก่ชุมชน</u>					
— 1. ร่วมกับอาจารย์ในภาควิชาเป็นวิทยากรบรรยายทาง วิชาการแก่ชุมชน					
— 2. ร่วมกับวิทยาลัยและหน่วยงานอื่นดำเนินการการศึกษา นอกระบบในรูปแบบต่าง ๆ					

บทบาทของหัวหน้าภาควิชา	เห็นว่าควรปฏิบัติมาก หรือน้อยเพียงใด				เห็นว่าไม่ ควรปฏิบัติ
	4	3	2	1	0
— 3. เขียนบทความทางวิชาการเผยแพร่ในวารสารต่าง ๆ					
— 4. ร่วมมือระหว่างหน่วยงานในวิทยาลัยจัดทำวารสารทางวิชาการเผยแพร่ความรู้แก่ชุมชน					
— 5. ร่วมวางแผนและจัดทำโครงการบริการทางวิชาการแก่ชุมชน					
— 6. ร่วมในการวางแผนและจัดโครงการพัฒนาคุณภาพครูอาจารย์ และเจ้าหน้าที่ทางการศึกษาของท้องถิ่น					
— 7. กระตุ้นส่งเสริมและสนับสนุนให้อาจารย์ในภาควิชาทำการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการศึกษาและความเป็นอยู่ของชุมชน					
— 8. ร่วมวางแผนและจัดโครงการจัดกิจกรรมเพื่อทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมในท้องถิ่น					
— 9. เป็นผู้นำเอาวัฒนธรรมในท้องถิ่นมาประกอบกิจกรรมการเรียนการสอนในห้องเรียน					
— 10. เป็นผู้นำในการศึกษาค้นคว้าและเผยแพร่ศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่น					
— 11. ติดต่อประสานงานกับหน่วยงานอื่นเพื่อร่วมมือกันจัดกิจกรรมทางศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่น					
— 12. ร่วมเป็นกรรมการเพื่อปรับปรุงการเรียนการสอนของโรงเรียนต่าง ๆ ของชุมชน					
— 13. มีส่วนร่วมในการจัดการประชุมสัมมนาทางวิชาการจัดนิทรรศการของหน่วยงานต่าง ๆ ในท้องถิ่น					

บทบาทของหัวหน้าภาควิชา	เห็นว่าควรปฏิบัติมาก หรือน้อยเพียงใด				เห็นว่าไม่ ควรปฏิบัติ
	4	3	2	1	0
___ 14. ดำเนินการให้ภาควิชาผลิตสื่อการสอนแจกจ่ายให้แก่ โรงเรียนต่าง ๆ ที่ขอมา					
___ 15. มีส่วนร่วมในการดำเนินงานตามโครงการอบรมครูและ บุคลากรทางการศึกษาประจำการ					
___ 16. มีส่วนร่วมให้การอบรมเกี่ยวกับหลักสูตรแก่ครู อาจารย์ และเจ้าหน้าที่ทางการศึกษา					
___ 17. มีส่วนร่วมในการวางแผนและจัดโครงการพัฒนาความ เป็นอยู่ของประชาชนในท้องถิ่น					

บทบาทของหัวหน้าภาควิชาค่านี้นี้ที่ควรปฏิบัติเพิ่มเติม

ปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติบทบาทค่านี้นี้ของหัวหน้าภาควิชาที่ประสบ

ขอเสนอแนะของท่านในการแก้ไขปัญหา

บทบาทของหัวหน้าภาควิชา	เห็นว่าควรปฏิบัติมาก หรือน้อยเพียงใด				เห็นว่าไม่ ควรปฏิบัติ
	4	3	2	1	0
<u>บทบาทด้านธุรการ การเงิน และบริหารทั่วไป</u>					
— 1. ดำเนินการจัดซื้อพัสดุเพื่อใช้ในภาควิชา					
— 2. ควบคุมดูแลการใช้และบำรุงรักษาพัสดุของภาควิชา					
— 3. ร่วมมือกับอาจารย์จัดทำโครงการเพื่อเสนอของบประมาณ					
— 4. ควบคุมดูแลการจัดทำบัญชีการเงิน พัสดของภาควิชา					
— 5. รวบรวมระเบียบ กาสัง บันทึกรการประชุม และ หนังสือราชการที่เกี่ยวข้องกับภาควิชา					
— 6. ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล สถิติ เอกสารของ ภาควิชา					
— 7. วัดให้มีส่วนงานของภาควิชาเพื่อติดต่อกับหน่วยงานอื่น ๆ ทั้งภายในและภายนอกวิทยาลัย					
— 8. ควบคุมดูแลรักษาอาคารสถานที่ให้สะอาดเรียบร้อย					
— 9. จัดสวัสดิการและบริการค่านต่าง ๆ เพื่ออำนวยความสะดวกแก่อาจารย์ในภาควิชา					
— 10. ร่วมเป็นกรรมการบริหารของคณะวิชาที่สังกัดอยู่					
— 11. วางแผนและจัดโครงการปฏิบัติงานของภาควิชา ตลอดปีการศึกษา					
— 12. ประเมินผลการปฏิบัติงานของภาควิชาที่ปฏิบัติไปแล้ว เพื่อการปรับปรุงแก้ไขในโอกาสต่อไป					

บทบาทของหัวหน้าภาควิชา	เห็นว่าควรปฏิบัติมาก หรือน้อยเพียงใด				เห็นว่าไม่ ควรปฏิบัติ
	4	3	2	1	0
___ 13. ประสานสัมพันธ์การทำงานและความเคลื่อนไหวของ ภาควิชาให้หน่วยงานอื่นทราบ					
___ 14. ให้ความเห็นแก่วิทยาลัยในคณาต่าง ๆ เช่นการทำงาน การปรับปรุงและพัฒนาวิทยาลัย					
___ 15. ออกระเบียบปฏิบัติ กำสั่งต่าง ๆ เพื่อให้อาจารย์ใน ภาควิชาได้ปฏิบัติตาม					

บทบาทของหัวหน้าภาควิชาคำนับนี้ที่ควรปฏิบัติเพิ่มเติม

ปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติบทบาทคำนับนี้ของหัวหน้าภาควิชาที่ประสบ

ข้อเสนอแนะของท่านในการแก้ไข้ปัญหา

ประวัติของนักวิจัย

สำราญ สอนสวัสดิ์

การศึกษา

พ.ศ. 2495	จบชั้นประถมศึกษาที่โรงเรียนวัดคลังชั้น อ.ศรีสนาสัย จ.สุโขทัย
พ.ศ. 2501	จบชั้นมัธยมศึกษาที่โรงเรียนสวรรคโลก"สวรรควิทยา" อ.สวรรคโลก จ.สุโขทัย
พ.ศ. 2505	จบประกาศนียบัตรวิชาการศึกษาชั้นสูงที่วิทยาลัยครูบ้านสมเด็จเจ้าพระยา
พ.ศ. 2511	จบการศึกษามัธยมศึกษาที่วิทยาลัยวิชาการศึกษา ประสานมิตร
พ.ศ. 2526	จบการศึกษามหาบัณฑิตที่มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร

การทำงาน

พ.ศ. 2506 - 2514	เป็นครูโรงเรียนสวรรคคณันท์วิทยา อ.สวรรคโลก จ.สุโขทัย
พ.ศ. 2514 - 2521	เป็นครูโรงเรียนสตรีราชนิเทศ อ.เมือง จ.อุดรธานี
พ.ศ. 2521 - ปัจจุบัน	เป็นอาจารย์วิทยาลัยครูอุดรธานี จ.อุดรธานี